

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANA BİLİM DALI
GENEL GAZETECİLİK BİLİM DALI

“MAVİ MARMARA” OLAYININ TÜRK BASININA YANSIMALARI

Yüksek Lisans Tezi

Ali ÇINAR

İstanbul, 2017

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANA BİLİM DALI
GENEL GAZETECİLİK BİLİM DALI

“MAVİ MARMARA” OLAYININ TÜRK BASININA YANSIMALARI

Yüksek Lisans Tezi

Ali ÇINAR

Danışman: Doç. Dr. Mehmet ÖZÇAĞLAYAN

İstanbul, 2017

TEZ ONAYI

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAY BELGESİ

GAZETECİLİK Anabilim Dalı GENEL GAZETECİLİK Bilim Dalı TEZLİ YÜKSEK LİSANS öğrencisi ALİ ÇINAR'ın "MAVİ MARMARA" OLAYININ TÜRK BASININA YANSIMALARI adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 27.12.2016 tarih ve 2016-43 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi ...11.../...01.../...2017...

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

Öğretim Üyesi Adı Soyadı	İmzası
1. Tez Danışmanı Doç. Dr. MEHMET ÖZÇAĞLAYAN	
2. Jüri Üyesi Yrd. Doç. Dr. SEÇİL ÖZAY	
3. Jüri Üyesi Prof. Dr. İLKER BIÇAKÇI	

ÖNSÖZ

Türkiye İsrail ilişkilerinde 6 senelik bir kaosa yol açan “Mavi Marmara” olayının Türk basınında yer alan gazetelerin haberlerinin değerlendirilmesinin yapıldığı bu çalışmayı oluşturmamda emeği ve büyük katkısı olan değerli danışman hocam Doç. Dr. Mehmet ÖZÇAĞLAYAN’a, beni okutup bana destek olan sevgili Annem Ayişe ÇINAR’a, sevgili Babam Mehmet ÇINAR’a, gösterdiği anlayıştan ötürü eşim Feyza Nur ÇINAR’a ve beni çalışma konusunda teşvik eden mesai arkadaşlarıma hepsine teşekkür ederim. Çalışmanın alana bir katkısı olmasını dilerim.

İstanbul, 2017

Ali ÇINAR

ÖZET

“Mavi Marmara” olayı Türkiye-İsrail ilişkileri tarihinde önemli bir yere sahiptir. Söz konusu olay iki taraf arasında 6 sene süren bir gerginliğe sebep olmuştur. İletişim araştırmalarında kitle iletişim araçlarının hedef kitle üzerindeki etkilerinin araştırıldığı çalışmaların yanında haber kaynağının haber üzerindeki etkilerinin araştırıldığı çalışmalar da mevcuttur. Haberlerin medya kuruluşlarının ideolojilerine göre şekillendiğini ortaya koymaya çalışan eleştirel çalışmacılar, söylem ve ideoloji arasındaki bağlantıyı incelemişlerdir. “Mavi Marmara” olayının Türkiye’de süreli günlük yayın yapan üç gazetede ele alınışının incelendiği çalışmada söylem analizi metodu kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Haber, etki, ideoloji, söylem, söylem analizi, Mavi Marmara

ABSTRACT

“The Mavi Marmara” case has an important place in the history of Turkey-Israel relations. This case had brought about tension that continued for six years between the sides. In addition to the studies that investigate the effect of mass media on audience, there are some other studies that investigate the effect of news sources on news stories. Critical researchers studying to reveal the construction of news through media’s ideology have also studied the connection between discourse and ideology. In the study investigating the dealing the “Mavi Marmara” case in three daily newspapers published in Turkey, the discourse analysis method has been used.

Anahtar Kelimeler: News, effect, ideology, discourse, discourse analysis, Mavi Marmara

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
GİRİŞ.....	1
1. MEDYA VE ETKİ	3
1.1. Haber	3
1.2. Haber Değeri.....	4
1.2.1. Gerçeklik	5
1.2.2. Yenilik (Güncellik).....	5
1.2.3. İlginçlik	6
1.2.4. Önemlilik	6
1.2.5. Anlaşılabilirlik.....	7
1.2.6. Yakınlık.....	8
1.3. Etki Kavramı.....	9
1.4. Medya Etki Araştırmaları	10
1.4.1. Güçlü Etkiler Dönemi	12
1.4.2. Sınırlı Etkiler Dönemi	14
1.4.3. Güçlü Etkilere Dönüş Dönemi	16
1.4.3.1. Suskunluk Sarmalı.....	16
1.4.3.2. Gündem Belirleme	17
1.4.3.3. Medya Bağımlılığı.....	19
1.4.3.4. Bilgi Açığı	20
1.5. Çerçeveleme	20
2.ELEŞTİREL TEORİLER	22
2.1. Eleştirel Okulların Dili	24

2.2. Frankfurt Okulu	25
2.3. Dil ve Anlam	27
2.4. Söylem	27
2.4.1. <i>Söylem ve Dil</i>	29
2.4.2. <i>Söylem ve İktidar</i>	30
2.4.3. <i>Söylem ve İdeoloji</i>	32
2.4.4. <i>Söylem Analizi</i>	36
2.4.5. <i>Van Dijk ve Söylem Analizi</i>	37
3. FİLİSTİN, GAZZE VE TARİHİ KÖKENLERİ	39
3.1. Yahudiler ve İsrail	39
3.2. İsrail Filistin Anlaşmazlığı ve Gazze Ablukası	42
3.3. Mavi Marmara	44
4. MAVİ MARMARA HABERLERİNİN ANADOLU’DA VAKİT, SÖZCÜ VE SABAH GAZETELERİNDE SUNUMUNUN SÖYLEM ANALİZİ	46
4.1. Anadolu’da Vakıit Gazetesi ve “Mavi Marmara” Haberleri	46
4.2. Sabah Gazetesi ve “Mavi Marmara” Haberleri	65
4.4. Sözcü Gazetesi ve “Mavi Marmara” Haberleri	92
4.4. Mavi Marmara Olayı ve Türkiye İsrail Antlaşması	106
SONUÇ	110
KAYNAKÇA	113

GİRİŞ

İnsanların birbirleriyle iletişiminin bir yolu da haberleşmektir. Habercilik tarihin ilk dönemlerinden itibaren değişik biçimlerde icra edilegelmiştir. Modern çağın getirmiş olduğu teknolojik gelişmeler habercilik alanında da yenilikleri beraberinde getirmiştir. Tabloit ile başlayan gazetecilik serüveni günümüzde yaygın hale gelen internet gazeteciliğine gelene kadar pek çok aşamadan geçmiştir. Gazete okuma bir kültür haline gelmiştir denebilir.

Haber metinleri taşıdığı pek çok özelliğiyle okurun ilgisini çekmeyi başarmaktadır. Haberi haber yapan etmenler iletişim araştırmacıları tarafından kategorilendirilmiştir. Haberlerin önemliliği, anlamlılığı, gerçekliği, zamanlılığı, ilginçliği ve yakınlığı gibi öğeleri farklı okuyucu kesimlerine hitap etmektedir. Haber üreticileri bu temel unsurları göz önünde bulundurarak kitlelere hitap etmektedirler. Haberlerin en temel işlevi haber vermektir. Bununla birlikte haber ile kamuoyu yönlendirmeleri, algı yönetimi ve güdüleme gibi işlevler de gerçekleştirilmektedir. Haberlerin kitleleri mobilize ettiği fikri ilk yapılan iletişim çalışmalarının temel sorunsallarından biri olmuştur. Haberlerin kitleleri etkilediği konusu haber çalışmalarının temel argümanlarından birisidir.

Medya içeriklerinin bilgi verme işlevi dışında iletişim araştırmaları yapan uzmanlar tarafından yönlendirici etkiye sahip olduğu da belirtilmektedir. Medya ve etkileri son yıllarda iletişim çalışmalarında üzerinde durulan konulardandır. Ana akım araştırmalarında kitle iletişim araçlarının ürettikleri içeriklerin kitleleri etkilediği varsayımından hareketle çalışmalar yapılmıştır. 1930'lu yıllardan itibaren haber içeriklerinin kitleleri etkilediği varsayımı günümüz çalışmalarında da etkisini göstermeye devam etmektedir. Bununla birlikte ilk dönemde iddia edildiği gibi haberlerin kısa dönemli etkilere sahip olduğu varsayımı son zamanlarda yapılan çalışmalarda kabul edilmemektedir.

İletişim araştırmalarının ana akım yaklaşımlar damarının dışında eleştirel araştırmalar damarı da mevcuttur. Ana akım araştırmalarda medyanın insan ilişkileri üzerindeki etkileri araştırılırken eleştirel araştırmalarda iktidar yapıları, ideolojik temeller ve bunlar arasındaki organik-inorganik ilişkiler ele alınmaktadır. Ele alınan bu yapıların ard yöreleri okunmakta ve haber metinleri ince analizlere tabi tutulmaktadır. Eleştirel araştırma yapan iletişim teorisyenleri ve kuramcıları var olan düzenin ve söylemin birbiriyle ilişkili olduğunu varsayar.

Haberlerin inşa edildiğini vurgulayan eleştirel teorisyenler haberlerin görüldüğü gibi yalın ve saf metinler olmadığını aksine bunların ideolojik mesajlar içerdiğini vurgularlar. Kitle iletişim araçlarının sermaye ve iktidarla olan bağlantılarını incelemekle haberin ard yöresine ulaşılabileceği tezini savunan eleştirel kuramcılar bu sebeple haber söylemini derinlemesine incelemeye tabi tutmuşlardır.

Haberlerin söylem katmanlarından oluştuğunu vurgulamak için bu katmanları ve bağlantılarını ele alan eleştirel araştırmacılar çeşitli analiz yöntemleri geliştirmişlerdir. Geliştirilen analiz yöntemleriyle haber inşa sürecinde; haber üretkenlerin ideolojilerinin söyleme etkisi olduğu ortaya konmuştur. İdeolojik etkenlerin haber üretim süreçlerindeki etkilerinin araştırıldığı söylem analizlerinin içinde en bilineni van Dijk'in geliştirmiş olduğu metottur. Çalışmada da van Dijk'in metodu kullanılmıştır.

İdeolojiler çeşitli tanımlarının yapıldığı genel manada bir bireyin veya bir topluluğun içinde bulunduğu, bulundurduğu kanaat, düşünce, edim, davranış vb kavramların oluşturduğu bir olgudur. Bu şekilde açıklanan ideoloji, haber diline söylem aracılığıyla aktarılmaktadır. İdeolojilerin kitle iletişim araçlarının söylemlerini oluşturduğunu savunan eleştirel araştırmacılar medya araçlarının sahip olduğu ideolojik duruşa göre haber söylemlerini ürettiğini belirtmektedirler.

Haber inşa sürecine bu denli etki eden ideolojik tutumlarla üretilen söylem örnekleri, çalışmaya konu edilen "Mavi Marmara Olayı"nda da farklı gazetelerde farklı haberler üretilerek ele alınmıştır. Birbirinden farklı haber söylem kurgusuna sahip olan Anadolu'da Vakit, Sözcü ve Sabah gazetelerinin incelemeye tabi tutulduğu bu çalışmada van Dijk'in kullandığı analiz yöntemini uygulanarak, haberlerin ne tarz bir söylem ile okuyucuya aktarıldığı, haber söyleminde ne tür sözcükler, cümle yapıları ve fiil yapılarının kullanıldığı, Haber kurgusunda yorum bulunup bulunmadığı vb olgular incelenmiştir.

"Mavi Marmara" olayının ideolojik bir tarafsızlıkla okuyucuya sunulmadığı varsayımıyla yazılan bu tezde söz konusu 3 gazetenin haber analizleri, haber, etki araştırmaları, eleştirel teoriler ve söylem başlıkları tezin içeriğini oluşturmaktadır.

1. MEDYA VE ETKİ

1.1. Haber

Günlük yaşamda insan toplulukların ihtiyaçlarından biri haberleşme ve iletişim kurmaktır. Haberleşme özgürlüğü günümüz ileri toplumlarında anayasal haklarla güvence altına alınmıştır. Ülkemizde de anayasa ile kişilere bu hak tanınmıştır. Haber, içerdiği sosyal, psikolojik, kültürel ve ekonomik pek çok etmeden dolayı karmaşık görünse de temelde basit bir dile sahiptir. Bununla birlikte haberin ne olduğu, nelere hizmet ettiği ve kavramsal olarak neye karşılık geldiği konusunda bir uzlaşma söz konusu olamamıştır.

Haber, genelde bir fikre, olaya ve soruna dayanmaktadır. Olaylar, fikirler ve sorunlar kısaca özetlenerek hikaye edilip haber biçimine sokulmaktadır. Olayın, fikrin ve sorunun hikaye edilmesi sırasında olayı gerçek çerçevesine oturtmak için olgular arasında bağlantılar kurulurken, haber ile gerçeklik arasındaki ilişkinin iyi değerlendirilmesi gerekmektedir. Haberde gerçeklik payı değişken bir yapı arz edebilir. Bu şekilde olayla gerçeklik arasında kurulan bağıntı hedef kitle açısından anlam taşımaktadır. Haberi oluşturan öğelerin zamanlı olması gerekmektedir. Bir başka deyişle haber “şimdidir”. Haberi oluşturan olayın, durağanlaşmaması, donuklaşmaması ve akılda kalması için dolaşıma geçirilmesi, aktarımı esastır (Tokgöz, 1994: 128-129).

Haber, çok katmanlı olması dolayısıyla metin haline getirilmesi; kavramlaştırılması ve tanımlanmasından daha kolay olan bir iletişim biçimidir. Tarihsel süreçte medya içinde haberci kurumlar incelendiğinde görülecektir ki, haber günlük yaşamın içinde hayatı değiştirebilen ve dönüştürebilen sürecin ana elemanlarından (Rigel, 2000: 177). Haberin kavram olarak değerlendirilip incelenmesi üzerinde çalışan sosyal bilimciler; Haber nedir? Hangi yazılara haber diyebiliriz? vb sorulara verilecek kesin bir cevap yok denilebilir. Haberin tarifinde çeşitli görüşler ileri sürülmektedir. Şüphesiz ki bu tariflerin içinde kabul görebilecek en uygun olan tarif haberi oluşturan unsurlardan büyük bir kısmını ele alan tanımlama olacaktır.

Haber, güncel ve ilginç bir vakanın olabildiğince nesnel ve gerçeğe uygun bir biçimde sunulmasıdır. Haber metninde her türlü taraflı değerlendirmelerden ve söz oyunlarından uzak durulduğu, metni kısa ve dili yalın olan bir iletişim formudur (Schlapp, 2000:17).

Evrensel ve genel geçer bir tanım olarak haber;

“Gerçek, yeni, anlaşılır, ilginç ya da önemli olayları, basit, sade bir dille, açık ve kesin bir biçimde, taraflılıktan kaçınma ilkelerine uyarak haber haline dönüştürmek ve sonunda da hızlı bir şekilde yayınlamak” (Girgin, 2003: 96) diye tanımlanabilir. Bununla birlikte bir şekilde haberin ne olduğu üzerinde bir uzlaşma oluşmadığını söylemekte bir tereddüt yaşamamız normaldir. Dünyadaki gazeteci kadar haber tanımı yapılabileceği belirtilmiştir. Gerçekte haber, modern ifadesiyle enformasyon, modern demokrasilerde “lazımı gayri mufarik” (vazgeçilmesi mümkün olmayan gereklilik)’tir (Schwobel, 1982: 5). Haberlerin tanımlamasını daha da çoğaltmak mümkündür. Tanımlamaları dikkatli bir şekilde incelediğimizde bunların, hemen çoğunda haber değeri üst başlığı altında ele alınan, haberin ilgi çekici olması ya da sıra dışı bir gelişme olması durumları ağır basmaktadır. Bununla birlikte haberin içinde bulunduğu toplumun sosyo-kültürel kodlarını açıkladığı oranda okunur ve değerli olabileceği gerçeğinden yola çıkarak, habere bir toplumu ilgilendiren yaşanmış olay denebilir. Sonuçta haberin pek çok farklı şekillerde değerlendirilmesi ona yüklenen manalardan kaynaklanmaktadır.

1.2. Haber Değeri

Haber değeri, habercilerin bireysel olarak yakıştırdıkları bir özellik değildir. Haber değeri olarak isimlendirilen olgu, endüstrileşmiş haber kuruluşlarının, üretim aşamasında kullandıkları formattır. Bu formatta kitle iletişim araçlarının yetkililerinin, eylem ya da söylemlerin üretimi, biçimlendirilmesi ve yayımlanması aşamalarında kullandıkları profesyonel kodlara denir. Bu değer yargılarının zamana, zemine ve toplumlara göre değişikliklere uğradıkları ya da yerlerini yenilerine bıraktıkları bilinmektedir (Girgin, 2003: 80).

Haberin tanımlanmasının yerine kullanılan haber değeri kavramı, haber metninin içeriğinde yer alan birtakım temel öğeler olan haber değer etmenlerine odaklanmadır. Bu kavramın amacı, gerçekte haberciliğin dayanak noktasını oluşturan ilkelerin ne olduğunu göstermektir (Tokgöz, 1994:137).

Bir olayın haber olarak değerlendirilmesi için, birtakım özelliklere sahip olması gerekir. Haberciliğin dayandığı genel kabul görmüş temel haber değeri ilkeleri; Zamanlılık,

Yakınlık, Önemlilik, İlgililik ve İlginçlik kavramlarıdır. Bununla birlikte kimi çalışmalarda sonuç, anlaşmazlık, kuşku, gariplik, duygulara yönelme, nadirlik, yenilik ve tazelik gibi öğeler de haber değer ilkeleri olarak saptanmıştır (Yüksel ve Gürcan, 2005: 58-60).

1.2.1.Gerçeklik

Gerçeklik haberin olmazsa olmaz nitelikli temel ilkesidir. Haberin gerçekliği bir başka deyişle gerçeğe en yakın anlatımı, haber kaynağının güvenilirliğinin yanı sıra habercinin kişilik yapısına, tecrübelerine, kişisel ya da toplumsal beklentilerine etik değerleri ile olan alakasına bağlıdır. Gerçeklikten anlaşılması gereken, olayın “belirli” anındaki gerçeğe uygunluktur. Olayın “oluş” anındaki hali, “haber gerçeği”dir. Gazeteciden, o anda meydana gelen olayın, haber haline dönüştürülmesinde, derinlikli bir araştırma yapması beklenemez (Girgin, 2003: 80-81). Türkiye’de uygulanmakta olan Basın Meslek İlkeleri’nin 6.maddesinde bu konu, “ Soruşturulması gazetecilik olanakları içinde bulunan haberler, soruşturulmaksızın ya da doğruluğuna emin olunmaksızın yayınlanamaz” cümlesiyle özetlenmiştir.

1.2.2.Yenilik (Güncellik)

Haberin başka bilgilendirme biçimlerinden ayırt edilmesini sağlayan ana koşulu “zamanlılık”tır. Haber kavramının bünyesinde bulunan zamanlılık kavramıyla haberin öğrenildiği anda gösterilmesi vurgulanmaktadır. Zaman etkeni bu sebeple haberin yayınlanması açısından temel etken teşkil etmektedir. Haberde zaman öğesinin olduğunu bizlere gösteren üç temel kavram vardır. Birincisi; yenilik, İkincisi; güncellik, Üçüncüsü; geçerlilik kavramlarıdır. Yenilik, haber metnini oluşturan olayın yeni gerçekleştiğini değil, bildirim açısından yeni olduğuna işaret eder. Geçerlilik ise, anılık ile bağlantılıdır. Çağdaş gazetecilik yapımında, zamanlılık değerini veren anılık, yenilik ve geçerlilik öğeleri, gazetecilik yapan kitle iletişim araçları yönünden farklılık göstermektedir (Tokgöz, 1994:139-140).

Haberde güncellik kavramıyla anlatılmak istenen olayın gelişimiyle iletilmesi arasındaki sürenin kısa tutulmasıdır. Bu sayede konuya olan ilginin nisbeti büyüyecektir. Bu yüzden haber yeni olmalı ve kolaylıkla iletilebilir olmalıdır. Zaman olarak verilirse bugün olan ve bir sonraki gün gazetelerde ve basın yayın organlarında yer alacak olan bir olay

günceldir. Güncelliğin haber metni için taşıdığı önemin yanında güncelin ardından giderken anlamın gerçeklik dışına çıkılmaması gerekir (Schlapp, 2000: 18).

Güncellik zaman olarak yakınlıkla alakalıdır. Güncel olan her vaka basın kanalıyla kamuya sunulur. Böylece güncel olaylar haberleştirilerek kamuoyu oluşturulmasına katkıda bulunur. Kamu yararı, genelde haberin en kısa zamanda kamuya sunulduğunda söz konusudur. Olay unutulduktan veya olayın üzerinden bir zaman geçtikten sonra yayımlandığında, verilen haberin subjektifliği zedelenebilir. Bununla birlikte tekrarlanmasıyla yeni habere malzeme olabilecek değeri taşıyan haberler de güncelliğini koruyabilir. Seçim haberleri, spor turnuvaları haberleri vb. (Girgin, 2003: 83).

1.2.3.İlginçlik

Kısa ve ayrıntılı haberler okuyucunun dikkatini çekmelidir. Bu işlevi de haber metninin ilginç olması görmektedir. Bir haberin yayınlanabilecek bir değerde olması ilgili olay hikayesinin etki alanının genişliğiyle de alakalı olduğu için yerel haberler ilgi çekmesi açısından gazetelerde yer bulabilecek türden haberlerdir. Bununla birlikte yalnızca küçük bir topluluğu ilgilendiren ve etki oluşturmayan haberler yeterli ilgi oluşturmadığı için yayınlanamazlar (Schlapp, 2000: 18-19). İnsanlar özelde ve genelde kendilerini birinci derecede ilgilendirdiklerini düşündükleri veya öngördükleri durumlarla alakadar olmaktadır. Günümüz teknolojisiyle insanoğlunun ilgi alanlarında çeşitlenme olduğu bir gerçektir. İlginçlikte önemli olan nokta, sıradanlıktan kurtulma, olağan dışı eylem ya da söylemler arayışıdır. İlginçlikte bir diğer belirleyici yön, yer olgusudur (Girgin, 2003: 86).

Diğer insanların yaşantısı, mutluluğu, sağlığı, karşılaştığı zorluklar, insanlığın gelişimi, bizim bu enformasyonları haber olarak takip etmemize, aynı olaylar hakkında sempati, nefret ve ilgi duymamıza sebep olmaktadır. Haber değer etmenlerini tamamlayan ve kitleleri habere çeken gerçekte ilgi çekme ögesidir. Bununla birlikte bir haberde bir insanın kolaylıkla ilgisini çekebilen haber başka insanın ilgisini çekmeyebilir (Tokgöz, 1994: 144).

1.2.4.Önemlilik

Herhangi bir olay, siyasi, ekonomik ve kültürel hayatı doğrudan etkileyip, bu alanlarda iyi veya kötü bir değişikliğe yol açıyorsa, bu olay haber olabilecek derecede önemlidir. Bu

özelliklerinden dolayı bu tür haberlere “ciddi haber” denilmektedir. Haber metinlerinde işlenen olayın duyguları harekete geçirici bir etkisi olduğundan sansasyonel haber yapanlar seçkin kişilerin özel yaşamlarıyla ilgili haberlere yer verirler. Bu tarz haber hikayeleri pek çok okuru etkilemektedir (Schlapp, 2000: 19). Haberi önemli kılan öğeler; kişiler, sayılar, ilginç olaylar, zıtlıklar gibi etmenlerdir. Bireyler, tanınmış kişiler hakkındaki haberleri zevkle, merakla okumaktan hoşlanır. Yine aynı şekilde şehirler, ülkeler, kurumlar, haber değeri açısından önemli sayılır. Haberin zamanlılık, yakınlık gibi diğer etmenleri önemlilik kadar haberin, haber olmasında etkinliğe sahip değildir. Haberin önemli olmasını sağlayan “neden” ve “nasıl” sorularıdır. Bu sorular haberin önemlilik değerini ortaya koyarken bir yandan da haberin açıklayıcı niteliğini ortaya koyar (Tokgöz, 1994: 142-143).

Bir eylem veya söylemin etkisinin yayıldığı alan ve yoğunluğu, önemliliğin başlıca göstergesidir. Haberde önemlilik ögesinde iki alt başlık incelenebilir; “olayın sonucu” ve “olayın ölçüsü”. Ölçüye örnek olarak, herhangi bir kazanın sonucunda meydana gelen ölü ve yaralı sayısı. Sonuca örnek olarak da yeni çıkartılan bir yasanın vatandaşlar üzerindeki olumsuz veya olumlu etkisini sayabiliriz. “Bir ülkede devalüasyon olması ilginç değil, önemlidir” cümlesi ilginçlik ögesiyle önemlilik ögesi arasındaki farkı ortaya koymak için verilen bir örnektir (Girgin, 2003: 87).

1.2.5. Anlaşılrlık

Haberin önemli özelliklerinden biri de “anlaşılır” olmasıdır. Haber özelliği taşıyan olayı kurgulama aşamasında, cümle ve kelimelerin, haberin bir bütünlük taşıması konusunda oldukça önemli bir payı vardır. Bu bütünlük içinde kelime ve cümlelerin anlam taşımasına özen gösterilmesi gerekir. Anlaşılrlığı kolaylaştırmak için cümleler kısa tutulmalı, bilinmeyen kelime bulundurulmamalıdır. Cümle yapısı edilgen kurulmamaya dikkat edilmelidir. Kaynak ile hedef kitlenin ortak dil, kültür, inanca sahip olmaları da anlaşılrlığı etkilemektedir. Anlaşılrlık için haberin uygun yer, zaman ve koşullarda sunulması önem arz etmektedir (Girgin, 2003: 88). Haberde abartı ve edebiyata yer yoktur. Haber metnini kaleme alan kişi, haberin içeriğine vermek istediği mesaja yoğunlaşmalıdır. Haberin özünü vermeye gayret etmelidir. Bu anlamda kullanılacak olan kısa cümleler anlaşılma açısından kolaylık sağlayacaktır. Karışık cümlelerden de kaçınmak gerekmektedir. Zira okurun okumasını

zorlaştırdığı için bu tarz anlam bütünlüğü içermeyen cümlelerin bulunduğu bir metni okumaktan vazgeçebilir (Schlapp, 2000: 20).

1.2.6.Yakınlık

Haberde yakınlık okuyucuyla ilgili herhangi bir ilintinin oluşturulmasıyla alakalıdır. Özellikle olaya ait yakınlık ilinti oluşturur. Örn: Televizyondan izlediğiniz ölüm haberlerine bahçede ölen köpeğiniz kadar duyarlı olmayabilirsiniz bununla birlikte evcil hayvanınızın kazada öldüğünü haber almanız halinde daha çok etkilenirsiniz. Bir olayın yaşadığımız çevreye yakınlığı kadar yerel veya bölgesel bir gazetede yer alması da o kadar önemlidir. Bu çerçeveden baktığımız zaman yaşamımızı ve hayatımızı ilgilendiren bize yakın her olay bizimle bir bağ kurup ilinti kurmamızı sağlayabilir (Schlapp, 2000: 20). Yakınlık da zamanlılık gibi, haberi haber yapan değerlerden biridir. Temelde her iki öge de haber haline getirilecek olay ve olaylar ortaya çıktıktan ve açık bir görüntüye kavuştuktan sonra, haberciler için anlam kazanır. İnsanlar tabiatları icabı, yakın çevrelerinde meydana gelen olaylarla ilgilenirler, bu olaylara merak duyarlar. Yakınlık kavramını, günümüz haberleşme araçlarının hızlılık gibi temel nitelikleri dolayısıyla farklı bir inceleme içinde ele almak gerekmektedir (Tokgöz, 1994: 141).

Medyanın etkileri nelerdir? Gerçekten bu konu iletişim alanında tartışması en çok yapılan konulardan biridir. Otuzlu yıllardan günümüze gelen zaman diliminde medyanın gerçekte neyi, nasıl, ne kadar etkilediği araştırılmaya çalışılmıştır. Etki kavramı eski Yunan filozoflarından bu yana değişik yönleriyle ele alınmıştır. Etki kavramının tanımı üzerinde, kitle iletişim araştırmaları alanında geniş ölçüde bir mutabakat bulunmaktadır. Kitle iletişim araçlarının etkisi denildiğinde, söz konusu mecralar aracılığıyla iletilen mesajların içeriğinin alımlayıcı topluluğunu oluşturan tekli üyelerin inanç, değer, duygu, biliş, tutum ve davranışları üzerinde yol açtığı değişiklikler anlaşılmaktadır (Klapper'dan akt, Çebi, 2003: 9).

Mc Luhan'ın "araç mesajdır formülünü geliştiren Baudrillard, tüm içerik ve mesajların kitle iletişim araçları tarafından buharlaştırıldığını savunmuştur. İletişim süreci içinde iletişim araçları da buharlaşıp mesajın aracın bizzat kendisi olma durumuyla karşı karşıya kaldığını vurgulayarak iletişim aracının kendisinin de kalmadığını savunmuştur. Böylelikle bir gerçeklikle bir başka gerçeklik birbiri içinde kaynamıştır. Kutupsuzluk ortaya çıktığından

diyalektik de kalmamıştır. Yani iletişim araçlarının etkisi denen olgu kısır döngüsel bir karakter kazanmıştır. Baudrillard, bu durumda aracın ve mesajın içinden çıkılamayan bir “nebula”ya dönüştüğünü savunmaktadır (Öker, 2005: 241).

Uygulama sahasında gazeteciler haberleri teknolojik gelişmelere paralel olarak düzenleme imkânına sahip olmuşlardır. Bununla birlikte haberler daha çok kullanılmaya başlanmış ve çeşitlenmiştir. Belirli bir kalıpta verilen haberlerin yerini çok yönlü haberler almaya başlamıştır. Medyanın kitleleri nasıl bir *etkiye* maruz bıraktığını anlamak için öncelikle “*Etki* ” kavramının iletişim bilimlerinde nasıl kullanıldığını görmemiz gerekecek.

1.3. Etki Kavramı

Etki kavramını tanımlamak için kurulan bütün cümleler kendi içlerinde farklılıklar gösterebilmektedir. Etki kavramının bu denli farklı tanımlamalarının altında yatan sebeplerden bir tanesi onun farklı disiplinler tarafından kullanılıyor olmasıdır. Etki kavramını iletişim araçlarının ortaya çıkardığı sonuçlar olarak yorumlayan (Oskay, 2007: 189), kitle iletişim araçlarının etkisini herhangi bir birimin varlığı yüzünden ortaya çıkan sonuçlara veya bireye, bunları okumaktan, dinlemekten veya bu araçlardan yararlanmasından ötürü olan şeylere, kitle iletişim araçlarının etkisi diyerek açıklamıştır. Kitle iletişim araçlarının etkisi denildiğinde, söz konusu mecralar aracılığıyla iletilen mesajların içeriğinin alımlayıcı topluluğunu oluşturan tekil üyelerin inanç, değer, duygu, biliş, tutum ve davranışları üzerinde yol açtığı değişiklikler anlaşılmaktadır (Klapper, 1955: 91).

Kitle iletişimi bilgiyi, davranışları, fikirleri ve kişisel alışkanlıkları etkileyebilir. Medyanın bu etkileri anında da olabilir, zaman içinde de olabilir yani etkiler kendini kısa vadede de uzun vadede de hissettirebilir. Kişiler üzerindeki etkiler kurumsal değişikliğe dönüştürken yavaş bir seyir izleyebilir. Bu etkiler basit tepkiler veya karmaşık zincirleme halinde olabilir (Lazarsfeld, 1948: 249). Bu nedenle kitle iletişim araçlarının etkisi, mesajı alan kişilerin medyayla kurmuş oldukları bağın keyfiyetiyle alakalı olmaktadır. Aracısız bir şekilde kitle iletişim araçlarına ulaşan kişiler kitle iletişim araçlarından ancak bu şekilde maksimum derecede etkilenebilirler. Ayrıca insanların medyadan aldıkları iletiyi kullanmaları ve tüketmesiyle etkisinin derecesi de daha rahat bir şekilde ölçülebilir. İzleyici veya

okuyucular haber metinlerinden aldıkları mesajları uygulamaya geçirdiği müddetçe iletinin etkisi kişiler üzerinde daha belirgin bir şekilde ortaya çıkar.

Medyanın etkisi ile alakalı yapılan çalışmalarda medyanın etkisi konusunda olumlu araştırmalar olduğu gibi olumsuzlayan “medya etkisi karşıtı” saptamalar da olmuştur. Bu saptamaları Stanley Baran, şu şekilde maddeler halinde sıralamıştır.

1. Medyanın içeriğinin kurgusal olduğu izleyiciler tarafından bilindiği için “sınırlı etkisi” vardır
2. Medyanın etkisi sınırlıdır; çünkü gördüğümüz her şey sadece eğlencedir.
3. Medyanın etkisi varsa da bu onun suçu değildir, medya toplumun aynasıdır.
4. Medya pekiştirici etki yapar; aile, kilise, cami, okul ve diğer sosyalleştirme araçları daha etkilidir (Baran’dan akt Türkoğlu, 2009: 106-108).

1.4. Medya Etki Araştırmaları

21. yüzyıl pek çok alanda olduğu gibi iletişim alanında da atılımların olduğu bir zaman dilimidir. Önceki yüzyılın savaşlarla ve rejim değişimleriyle dolu bir çağ olduğunu unutmamak gerekir. Savaş dönemlerinde taraflar hem kendi kamuoylarını hem de tüm dünya kamuoyunu bilgilendirme adına her türlü tekniğe başvururlar. Propaganda bunun en sık kullanılanlarından. Geniş anlamda Laswell tarafından “sözlü, yazılı, resimli veya müzik şeklinde olabilen sunumların yönlendirmesiyle insan davranışını etkileme tekniği” olarak tanımlanan Propaganda, fikir ve tutumları etkilemek için yapılan bütün çabaları kapsamaktadır. Toplumun görüş ve davranışlarını etkileme adına yapılan tüm çalışmalar propaganda olarak tanımlanmıştır. Propaganda için en geniş tanım ise (Qualter’den akt Kalender, 2005: 79) yapmıştır ; “Propaganda, bir bireyin veya grubun başka bireylerin veya grupların tutumlarını belirleyip biçimlendirmek, kontrol altına almak veya değiştirmek için haberleşme araçlarından yararlanarak ve bu bireylerin veya grupların belirli bir durum veya konumdaki tepkilerinin kendi amaçlarına uygun tepkiler şeklinde olacağını umarak giriştikleri bilinçli bir faaliyettir”.

Propaganda yapmak için kullanılan araç ise genellikle medya organları olmuştur. Medya organlarının içinden de gerek üretilme aşamasındaki gerekse dağıtım aşamasındaki kolaylıklarından ötürü gazeteler tercih edilmiştir. Medyanın kitleleri etkileme gücünden

esinlenerek ortaya konulan ve diğerk sosyal bilimlerde olduğu gibi iletişim bilimlerinde de kullanılmaya başlanan yeni bir araştırma sahası ortaya çıkmıştır. Genelde “Etki Araştırmaları” adıyla bilinen modelin iletişime uygulanmasıyla ortaya çıkan “Medya Etki Araştırmaları” iletişim bilimlerinde çok rağbet gören bir model olmuştur.

Etki Araştırmaları etkili olduğu dönemlere göre genelde üç devir üzerinden değerlendirilir. Tarihi açıdan bakıldığında kabaca güçlü etkiler, dolaylı etkiler, bireysel bazlı etkiler diye sınıflayabiliriz.

Kitle iletişiminde etki kavramının kullanılmaya başlandığı yıllar 30’lu yıllara tesadüf etmektedir. İletişim bilimlerinde etki araştırmaları genel bir tasnife tabi tutulmuştur. Bu tasnife göre etki konusu dönemsel olarak üç kategori altında incelenmektedir. (McQuail, 1981: 263), birinci dönemin yüzyılın başından 1930’lu yılların sonlarına kadar, ikinci dönemin 40’lı yıllardan 60’lı yılların başına dek uzanan süreci ve üçüncü dönemin ise 60’lı yıllardan günümüze kadar olan süreci kapsadığını belirtmiştir. Etki dönemlerini (Yüksel, 2001: 26) şu şekilde açıklamıştır;

Tarihsel yaklaşımla ele alındığında medya etkilerinin farklı dönemlerde farklı biçimlerde tanımlandığı dikkati çekmektedir.1930’ların sonuna kadar kitle iletişim araçlarının inanç ve düşünceleri şekillendirme, yaşam alışkanlıklarını, aktif olarak davranışları değiştirme ve politik sistemi etkilemede karşı konulmasına karşın güçlü etkilere sahip olduğu kabul edilmiştir. 1940’lardan 1960’ların başlarına dek uzanan ikinci bir dönemde, deneysel yöntemlerin hakimiyeti doğrultusunda, etkilerin sınırlılığı savunulmuştur. Bundan sonraki dönemde ise, yeniden etkinin fazlalığı yönündeki görüşler ağırlık kazanarak günümüze dek varlığını sürdürmüştür.

Medya etki araştırmalarının yönteminde başlangıcından günümüze önemli değişiklikler olmuştur. İlk etki araştırmaları (1940-1960’lı yıllar) tipik olarak belli bir sorun üzerinde yoğunlaşmışlardır. Bugünkü etki araştırmaları daha geniş bir sahayı kaplar. İlk etki araştırmaları kısa dönem incelemeleri iken güncel araştırmalar panel soruşturması ve planlama eğilimlerinin ortaya çıkarılması ile ilgili incelemelerdir. Etki araştırmalarında en belirgin değişiklik kısa dönemli fikir ve tutum değişikliklerinin araştırılmasının sona

erdirilmesi olmuştur (Erdoğan ve Korkmaz, 2002: 233). Bununla birlikte etki çalışmaları kimi araştırmacılara göre artık dört ana devreye bölünmelidir. Bu tezi savunanlara göre okuyucu-izleyici etkisine odaklanan görüşün artık yerini toplumsal sistemlere odaklanmaya dönüştüğünü belirtmeleri gelir. Biz de çalışmamızda etki dönemlerini genel kaniya uygun şekilde üç ana devir yerine dört devir olarak inceleyeceğiz. Alanda bu kadar fazla paradigma değişikliği yaşandığını belirten kitle iletişim araştırmacıları bu sebebe binaen medya etkileri üzerine yapılan çalışmaları dört aşamaya bölmüşlerdir (Scheufele, 1999: 105).

1.4.1. Güçlü Etkiler Dönemi

Etki araştırmaları dendiğinde kitle iletişim araçlarının kamu üzerindeki etkilerinden bahsedilir. Etki araştırmaları genelde iki damar üzerinden açıklanmaya çalışılır. Birincisi Anaakım(Liberal) yaklaşım ikincisi ise Eleştirel(Marksist) yaklaşımdır.

Medya etkileri yaklaşımı genel olarak değerlendirildiğinde, temelde izler kitle üzerine odaklandığı, kitle iletişim araçlarının etkileme gücünün, izler kitlede gözlenen değişiklikler ve bununla bağlantılı olarak, izler kitlede değişikliklere karşı oluşan direnç yönünde ele alındığı, etkilemenin kaynağı veya etkinin; kitle iletişim aracının içerik türünün belli bir özelliğine veya tekil bir mesaja dayandırılmadığı gözlenmektedir (Terkan, 2005: 26).

Medyanın izleyiciler üzerindeki etkileri konusunda ilk çalışmaları yapanlardan birisi “Kamuoyu” adlı eseri ile Lipmandır. Eserinde insanların topluma, dünyaya karşı kafalarında oluşan düşüncelerin, fikirlerin ve imajların onların ulaşamayacakları bir yerde olduğunu ve bu ortak düşüncelerin “kamuoyunu” oluşturduğunu düşünmektedir. İnsanın düşüncesini şekillendiren bu tarz düşüncelerin insanın dışındaki dünyadan aldığı mesajlarla biçimlenmektedir ki, bu mesajların yayılmasındaki en büyük araçlarda kitle iletişim araçlarıdır (Yaylagül, 2006: 41).

Kitle iletişim araçlarının insanların fikir, davranış ve inançlarını direkt olarak şekillendirdiğine yönelik kuvvetli bir inanın hakim olduğu güçlü etkiler döneminde sinema, radyo gibi araçların farklı amaçlarla kullanımı, özellikle reklamcılarının ve propagandacılarının, I. Dünya savaşı boyunca güçlü etkiler düşüncesini paylaşmasına neden olmuştur (Terkan, 2005: 27).

Bu dönem başlangıçta(kabaca 30'lar ile 50'ler boyunca) “Sihirli mermi” veya alternatif olarak “Hipodermik etki dönemi” dir. Bu basit paradigmaya göre(Mermi veya Şırınga gibi) eğer mesaj hedefe ulaşmışsa, -tipik olarak ikna edici bir şekilde- etkisi hızlı ve apaçık olur. Bu fikir sıklıkla, propaganda ve psikopatoloji alanında çalışmalar yapan ve bağımsız bilgi kaynaklarından yoksun, atomize ve pasif dinleyicilerin güçlü hükümetler tarafından manipüle edildiğini savunan Harold Laswell'e ithaf edilir. Teori aynı zamanda erken teorisyenlerden Claude Shannon'a kadar uzanan-doğrudan etkinin mekanik aktarım modeli- fikriyle de alakalıdır. Sonraki araştırmacılar mermi ve şırınga kavramlarını kullanmaya devam etmişler bununla birlikte bu kavramların atfedildikleri kişilerce kullanılmadıklarını ve erken dönem araştırmacılarının oldukça sofistike ve incelikli olan medya etkilerini doğru olarak tanımlayamadıklarını ortaya çıkardılar (Neuman ve Guggenheim, 2011: 6).

Kitle iletişim sürecini açıklayan ilk, ancak oldukça etkili modeller olan bu kuramlarla, kitle iletişim araçlarının bir iğne ya da mermi gibi izleyenlere hemen etki ettiği ve onları istediği yöne çekebildiği, bir başka deyişle kitle iletişim araçlarıyla izleyenleri arasında mekanik ve doğrusal bir etki-tepki ilişkisi kurulduğu iddia edilmiştir. Bilimsel verilere dayanmayan bu görüşler, kitle iletişim araçlarının artan popülaritesi çerçevesinde dönem içerisinde gündelik yaşamın bütün boyutlarında kazandığı önem nedeniyle yapılan gözlem ve buna dayalı genellemelerden ibarettir (Yüksel, 2001:12).

Bu dönemde medya ile alıcıların tanımı, kitle medyasının hem güçlü hem de sınırlı etkilerinden unsurları birleştirmektedir. Bir yandan kitle medyası, öngörülebilir ve kalıplara uygun bir biçimde gerçeklik imgeleri çerçeveyerek toplumsal gerçekliği inşa eden güçlü bir etki sahibidir, diğer yandan medya etkileri, kitle medyası ile alıcılar arasındaki etkileşimle sınırlandırılmıştır (Scheufele, 1999: 105). İletişim araştırmaları bu dönemde özel şirketlerin desteğiyle artış gösterdi. 1940'ların sonlarına kadar kitle iletişiminde egemen olan yaklaşım psikolojik temelli bir tez olan uyarın-tepki, sihirli mermi modelidir. Hipodermik iğne imajı aynı zamanda tıbbi bir metafordan çıkarılır. Uyarın-tepki kuramı, genel olarak bir uyarana o uyarının yüklü olduğu amaç doğrultusunda karşılık vermektir. 1920 ve 30'ların kitle hareketlerinin yoğun olduğu koşullarda, uyarın-tepki modelinin geçerli görünmesi oldukça anlamlıdır. Uyarın-tepki modeli, davranışçı psikolojinin en önemli kavramlarından biridir. Bu

kuramın egemenliği 20.yy'ın ilk yarısına kadar sorgulanmadan sürmüştür. Dünden bugüne, uyaran-tepki kuramı ortadan kalkmamış ve atılmamıştır (Erdoğan ve Alemdar, 2002: 72-75).

Kısacası bu dönemde yapılan araştırmalarda kitle iletişim araçlarının izler kitle üzerindeki etkisinin çok büyük olduğu varsayılmıştır. Bu aşamada izleyicinin atomize olduğu ve medyanın vermiş olduğu bilginin dışında bir bilgiye sahip olma olasılığının düşük olduğu düşünölmektedir. Bu yüzden de bireyler kendilerine gelen mesajlarla çevrelerini anlamlandırma yoluna gitmektedirler.

1.4.2. Sınırlı Etkiler Dönemi

Sınırlı etkiler dönemi güçlü etkiler döneminden sonra gelir. İlk dönemin daha çok mekanik olduğu görüşünün hakim olduğu bu dönemde, daha önce yapılan çalışmaların daha çok mekanik olduğu vurgulanmış ve saha araştırmalarına yönelme olmuştur. 1940'lardan itibaren ABD'de yapılan araştırmalar etki üzerine yoğunlaşmıştır. Lazarsfeld, Berelson ve Gaudet, 1940 ABD başkanlık seçiminde oy verme davranışının kitle iletişim araçları ile bağlantısını araştırmış ve kitle iletişim araçlarının doğrudan etkili olmadığı ve kültür, inanç sistemi gibi kavramların bireyler üzerinde etkisi olduğu sonucunu çıkarmışlardır. “Sınırlı etkiler” dönemi denilen bu dönemde “kanaat önderliği” kavramı ve “iki aşamalı akış” kuramı geliştirilmiştir. Aynı araştırma 1948 seçimlerinde tekrarlanmış ve benzer sonuçlar elde edilmiştir (Işık, 2002: 23-24).

Lazarsfeld, Berelson ve Gaudet'in 1940'ta yapılan Amerikan Başkanlık Seçimleri sırasında yürütölen bir seçim kampanyası sırasında ortaya koydukları model medyanın oluşturacağı kitlesel etkinin en düşük düzeyde olduğu ve bu modelin kitle halindeki izleyicinin sosyalleşme gerçeğini veya politik bilgi ve görgü oluşturma aşamasının yeterli bir şekilde takdim etmeye uygun olmadığı görölmüştür. Yazarlar araştırmanın sonuçlarını değerlendirdiklerinde, “iki aşamalı akış modeli” fikri ve “kamuoyu önderleri” kavramlarını ortaya koymuşlardır. Kitle iletişim araçlarının, kişisel ilişkilere oranla insanları etkilemedeki başarısızlığı hakkındaki bulgular, düşünceler ekseriyetle iletişim araçlarından kamuoyu önderlerine oradan da daha az aktif kitleye doğru bir akışa sahiptir, düşüncesinin savunulmasına neden olmuştur (McQuail ve Windahl, 1993: 72)

Güçlü etkiler döneminde kitle iletişim araçlarının, bireylerin fikir ve davranışlarını değiştirmede güçlü etkileri olduğu düşünülmüştür. Ancak Lazarsfeld, Berelson ve Gaudet'in çalışmalarıyla, oy verme kararını etkilemede, kitle iletişim araçlarından daha çok, arkadaş, aile ve komşu gibi diğer unsurların önem taşıdığı ortaya konmuş ve araştırma sonunda "İki Aşamalı Akış" kuramı geliştirilmiştir (Terkan, 2005: 28). İletilerin iki aşamada yayıldığını savunan kuram, kitle iletişim araçlarında üretilen iletilerin, toplumda ilk önce kanaat önderlerine ulaştığını, daha sonra da bu kişiler aracılığıyla da daha az aktif olan yakın çevrelerindeki insanlara ve takipçilerine aktarıldığını ileri sürmüştür. Bu kapsamda ABD'de yapılan çalışmalar ve deneysel yöntemlerin bilimsel boyutta gelişmesiyle birlikte bu görüşlerin hareketlilik kazandığı ve desteklendiği söylenebilir. Dönem içerisinde yapılan en önemli çalışmalar, 1940 ve 1948'deki ABD Başkanlık seçimleri ve 1949'da Hovland'ın filmler üzerine yaptığı "Amerikan Değerleri Araştırması" sayılabilir (Yüksel, 2001: 13).

Katz ve Lazarsfeld'in "iki aşamalı" modeli geliştirdikleri çalışmaları da bu dönemde yapılan çalışmalardan sayılmaktadır. Bu çalışmada bireylerin kitle iletişim kampanyalarında birbirleriyle eşit durumda olmayıp, iletişim süreci içerisinde farklı rollere sahip olduğu, iletişim alanların ilgili mesajları aktif olarak değerlendirebilen "kanaat önderleri" olabileceği gibi ikincil derecede aktif olan insanlarda olabileceği varsayılmıştır. Çalışmada bireylerin birbirlerinden soyutlanmış sosyal varlıklar olmadığı aksine başkalarıyla etkileşime giren sosyal grup üyeleri olduğu ortaya konmuştur. Bilgilendirme veya etkileme teşebbüsü, iki ayrı süreçten oluşmaktadır; birincisi mesajı alma ve dikkat etme, bir diğeri ise kabul etme ya da reddetme şeklinde cevap vermedir. Mesajı almama, cevap vermeme anlamına gelmediği gibi cevap verme de kabul manasına gelmez. Çünkü kabul veya reddetme kişisel ilişkiler yoluyla da daha sonra gerçekleşebilir. Modele yapılan eleştiriler ana hatlarıyla şu noktalarda toplanmaktadır

1. Model ikiye ayrılma esası üzerine kurulmuştur. Daha gerçekçi olarak olayın bir bütün olduğu ve rollerin birbirinin yerine geçebildiğini düşünmeliyiz.
2. Takipçiler aynı ya da benzer özellikleri taşıyabilirler. Lider olmayanlar takipçi olmaları gerekmeyebilir.
3. "Kamuoyu önderi" fikirlerin ilk kaynağını içine almadığı için yanıltıcı olabilir.

4. Kitle iletişim araçlarında yer alan mesajların etkili olabilmesi için mutlaka “kanaat önder”lerinin süzgecinden geçmesi şart değildir (Mc Quail ve Windahl, 1993: 73-75).

Bu dönemde ABD dışında yapılan çalışmalarda da aynı hava hakimdi ve medyanın etkili olmadığı tezini doğrulama üzerine çalışmalar yapılıyordu. Temel olarak, bu çalışmalarda kitle iletişiminin yetersizliğini-etkisizliğini onaylamak ve kanıtlamak bununla birlikte etkiye açık daha başka durumları incelemeye çalışmışlardır. Yapılan pek çok araştırmada şüphe götürmez bir şekilde aynı olumsuz sonuçlara varılmıştır (Mc Quail, 1981: 10).

1.4.3. Güçlü Etkilere Dönüş Dönemi

Sınırlı etkiler dönemi, 1960’lı yıllardan sonra yerini yeniden güçlü etkilere dönüş dönemine bırakmıştır. Bu tarihten sonra kitle iletişim kuramları ve istatistiksel yöntemlerin daha çok kullanılmaya başlanmasıyla medya etkilerinin sanılandan daha fazla olduğu kabul edilmiştir. Dönem içerisinde teknolojinin yaşamın her alanına girmesi, gelişen düşünce akımları ile birlikte, kitle iletişim araçlarının etkilerinin farklı boyutlarına dikkat çekilmiştir (Windahl’dan akt Yüksel, 2001: 15). Bir anlamda güçlü etkilere geri dönüş sayılan ve halen devam eden bu dönemde, kitle iletişim araçlarının ekonomik, sosyal ve siyasal güç sahibi olabilmek için etkili birer araç olarak kullanılabilmesine olan inanç giderek yaygınlaşmıştır.

Güçlü etkilerin tekrar hakim olmaya başladığı dönemde medyanın topluma etkilerini araştırmak için “Toplumsal Medya Kuramları” gibi kuramları geliştirmişlerdir. Bunun yanında dönem içinde oluşturulan pek çok model günümüz çalışmalarında halen kullanılmaktadır. Bunlardan bazıları “Gündem Belirleme”, “Suskunluk Sarmalı”, “Bilgi Açığı”, “Medya Bağımlılık” modelleridir.

1.4.3.1. Suskunluk Sarmalı

Elisabeth Noelle-Neumann tarafından geliştirilen bu kurama göre, insanlar, sahip oldukları düşünceler toplumun egemen düşüncesinden farklı olduğu zaman toplum tarafından dışlanmaktan korkarlar. Medya tarafından ele alınan konular toplumun egemen görüşünü yansıtır. Bunlara karşı çıkmak ve bunların aksi görüşleri savunmak için insanlar yeterli gücü ve imkanları kendilerinde bulamazlar. Medyada sunulan görüşe katılmayan pek çok izleyici, kendi görüşlerini dile getirmekten kaçınmaktadır. Bunu dile getirmeye cesaret edenler ise

toplum tarafından dışlanmaktadır. Bu dışlanmaya maruz kalmamak için insanlara sessiz kalmaya ve kendilerini güvende hissetmeye devam etmektedirler (Yaylagül, 2006: 71).

Suskunluk sarmalı, insanların azınlıkta olduklarını hissettiklerinde neden fikirlerini ifade etmediğinin altında yatan sebepleri açıklamaya çalışır. Neuman'ın modeli temelde, Festinger'in bilişsel çelişki modelinin sosyoloji alanında uygulanmasıdır. Model, insanlar, ekseriyet tarafından hangi fikirlerin benimsendiğini ya da kuvvet kazandığını, hangi fikirlerin azınlıkta olduğunu ve gerilediğini bilmek için çevreyi gözlemler. Hakim kamuoyunu bilirler. Sosyal çevrede çoğunluk tarafından benimsenmeyen tutumlar, davranışlar ve fikirleri benimsemekten kaçınarak tecrit olmadan yaşamaya çalışırlar. Toplumdan izole bir şekilde yaşamaktan korktukları için düşüncelerini açıklamaktan korkarlar. Düşüncelerinin kamuoyuyla ortak olduğunu gördüklerinde paylaşırlar (Erdoğan ve Alemdar, 2002: 237-238).

Bu kuramın geliştirilmesinde İkinci Dünya Savaşı sonrasında ABD'de yapılan sosyal etki araştırmaları önemli yer tutmaktadır. Asch, Milgram-deneysel çalışmaları- ve Festinger-Bilişsel Çelişki- oldukça önemlidir.

Bu modelde rol oynayan tek kuvvet tabii ki sadece bireyin algılaması değildir. Kamuoyundaki geçerli görüş genelde medya tarafından belirlenir. Bu ortamda devrede olan bir başka güç ise bireyin yakın çevresindeki kişilerin bireye verdiği desteğin derecesidir. Bir kişi tek başına sessiz kaldığı sürece çevresindekilerde benzer bir eylemde bulunacak ve böylelikle kitle iletişim araçlarının olaylarla ilgili yapacakları tanımlamalar ve kişiler arası iletişimde kişinin görüşlerine başkalarının destek vermemesi sarmalı ortaya çıkacaktır. Çoğunluk bir taraftan kendi görüşünü kabul etmeye devam ederken bir taraftan da güçlü ve söz sahibi azınlığın gerçek olmayan bir uzlaşmayı zorla kabul etmesine izin vermektedir. “Sessiz Çoğunluk” fikri de buna benzer bir olguya işaret etmektedir. Bu model ile vurgulanan, fikir oluşma süreci, bir aşamaya kadar meydana gelmektedir fakat bu oluşumun boyutu ve süreci bilinmemektedir (McQuail ve Windahl, 1993: 99-101).

1.4.3.2. Gündem Belirleme

Gündem belirleme modeli; medya, kamu ve siyasal gündem arasındaki ilişkileri açıklamaya ve bu gündemlerin birbirlerini ne şekilde etkilediğini ortaya koymaya çalışmaktadır. İnsanlar her gün haberleri okuyarak ya da izleyerek çevrelerinden haberdar

olmakla ve neler olup bittiğini öğrenmekle kalmaz aynı zamanda haberlerin sunum tarzlarıyla olayın önemine dair bir bilgiye de sahip olmuş olurlar. İşte bu temel düşünceden hareket eden gündem belirleme yaklaşımı, medyanın haberleri sunuş yoluyla halkı düşündüğü ve konuştuğu konuları belirlediğini ileri sürer. Daha da ileride ise, böylece oluşan kamu gündeminin de siyasal gündemi etkilediği öne sürülerek zincirleme bir etkiden bahsedilmektedir (Yüksel, 1999: 43).

Gündem belirleme, alandaki çalışmalarda bir tür sosyal öğrenme olarak değerlendirilmektedir. Bireylerin, olayların nispi önemini, bir cemiyette o problemlerin kitle iletişim araçlarında yer bulduğu oran ile bilgi sahibi oldukları savunulur. Medyanın dikkat çektiği sorunların/konuların, izleyiciler tarafından da dikkate değer olarak değerlendirildiği aynı zamanda medyanın, kamu gündemini belirlediği tezine dayanmaktadır. Gündem belirleme araştırmaları temelde, medya, kamu ve siyasal gündem arasındaki bağlantıyı ele almaya çalışmaktadır (Terkan, 2005: 31).

Medyanın kamuya, ne düşüneceğini değil ama daha çok ne üzerine fikir yürüteceğini aktarmadaki başarısını temel gerçek olarak kabul eden gündem belirleme yaklaşımı, başka bir deyişle medyanın kamunun zihinsel sıralamasına bilgileri eklemekte ve toplum gündemindeki konuları düzenlemekte olduğunu ifade etmektedir. Böylece medya toplum için bir belirleyici güç olarak ortaya çıkacaktır. Bu sayede medyada toplanan ve belirli bir süzgeçten geçirilen haberler okuyucuya istenilen şekilde servis edilecek ve kamu gündemi oluşturulmuş olunacaktır (Yüksel, 2001: 25). Gündem belirleme tezi, kitle iletişim araçlarının politik enformasyon için kullanışı ile bu araçların üzerinde durduğu konuların, grup içindeki ya da görünümü arasında olumlu bir ilişki içerisinde olduğunu ve kişinin siyasal konulara yönelme seviyesinin, kişinin kitle iletişim aracını siyasal enformasyon için kullanmasıyla pozitif olarak ilişkili olduğunu öne sürer. Kitle iletişim araçlarının gündemi belirlediği düşüncesinin altında, kitle iletişiminin verdikleriyle halkın görüşlerinin anlamlı bir şekilde etkilendiği varsayımı bulunur (Erdoğan ve Alemdar, 2002: 212).

Medyanın kamuoyunun gündemini belirleme gücü seçim dönemlerinde artmaktadır. Seçim kampanyasının yapıldığı dönemler medya kuruluşları kadar seçmenler açısından da önemlidir. Seçim dönemlerinde seçmenler kendilerinin ve ülkenin geleceğine yönelik olarak bir karar vermek zorunda kalırlar. Bu kararın verilebilmesinde adaylar ve siyasi partilerle

ilgili çok sayıda kaynaktan bilgi almaya yönelirler ve bilgi kaynaklarının başında medyanın verdiği haber, yorum ve eleştiriler gelir. Bu dönemlerde kamuoyu gelecek ile ilgili karar verebilmek için özellikle medya haberlerine büyük önem verirler. Kamuoyu gündemine sunulacak haberlerin seçimiyle “eşik bekçileri” ilgilenir (Güz, 2005: 52).

Gündem belirleme kavramı, ifa ettiği görev bakımından “Kapı eşikçisi” kavramıyla aynı işlevi görmektedir. Gündem belirleme tezinde, haber ve enformasyon izleyicinin/okuyucunun kullandığı araca verilmeden önce çeşitli “Kapı Eşikçisi”nin denetiminden geçer. “Kapı Eşikçi”lerinin seçme, ortaya koyma, şekillendirme, zamanlama kısıtlama, vermeme ve tekrarlayıp tekrarlamama gibi eylemleri, bilgi denetiminin önemli bir parçasını oluşturur (Erdoğan ve Alemdar, 2002: 214).

1.4.3.3. Medya Bağımlılığı

1976 yılında Ball, Roeach ve De Fleur tarafından geliştirilen bu model günümüz toplumları için kitle iletişim araçlarının çok önemli olduğunu, bireylerin belirli toplumsal işlevler için bu araçlara bağımlı olduğunu ortaya koymaktadır. Modern toplumda kitle iletişim araçlarının, bireysel ve grup eylem düzeylerinde olduğu gibi toplumsal düzeylerde de kitle iletişim araçlarının neden olabileceği muhtemel etkilerin ortaya çıkabilmesi ise toplumun yapısal şartlarına bağlı olmakla birlikte bu bağımlılık kişiden kişiye değişebilir (Mc Quail ve Windahl, 2010: 140).

Model, modern toplumda izleyicilerin, toplumlarında olup bitenler hakkında bilgi edinip, bu doğrultuda yön tayin etmeleri için, kitle iletişim araçları gibi bilgi kaynaklarına bağımlı hale geldikleri, toplumda dönüşme, karışıklık ve çatışmanın, medyaya bağımlı olma sürecinde en önemli etmenler olduklarını savunur (Terkan, 2005: 32).

Yaklaşım, izleyici, medya kuruluşları ve toplumsal sistem arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışır. Toplumlar karmaşılaştıkça bireyler de daha geniş toplumsal dünya hakkında bilgi edinebilmek ve kendilerine bir yön kazandırabilmek için medya kuruluşlarına daha çok bağımlı hale gelir. Toplumun yapısal durumu, değişme, çatışma ya da istikrarsızlık şartlarında bulunma derecesi bağımlılığın tür ve derecesini değiştirir. Yapısal çatışma ve değişme arttıkça hedef kitlenin medyaya bağımlılığı ve bundan etkilenme türü ve derecesi

artar. Böylece kitle iletişim araçlarının rolleri nicelik, çeşit, güvenilirlik ve otorite açısından toplumsal şartlara göre değişir (Güz, 2005: 56-57).

1.4.3.4. Bilgi Açığı

Bireylerin bilgilenme ve enformasyon sahibi olma süreçlerinde medya en büyük araç konumundadır. Medya tarafından gerçekleştirilen ve devamlı artan bu enformasyon akışından cemiyetteki her bireyin yararlanması gerekir. Son zamanlarda yapılan araştırmalardan biri de bilgi açığının varlığıdır. Bu alanda ilk katkıyı Tichenor “bilgi gediği” varsayımında bulunarak yapmıştır. Bir toplumsal sistemde enformasyon akışı arttığında daha iyi eğitim görmüş, yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki kişilerin, daha az eğitim görmüş ve alt tabakada olan kişileri göre bilgiyi daha iyi özümseyebileceğini iddia eder. Artan enformasyon böylelikle bilgi gediğinin ortadan kaldırılmasıyla veya bilgi gediğinin genişlemesiyle sonuçlanır. Rogers ise bütün bunların yanında bu açıklık davranış ve tutumlarla ilgili gedikleri de artırmakla sonuçlanabilir ve eğitim seviyelerinin yanında başka faktörler de devreye girebilir der. Başka bir araştırmaya göre ise iletişim potansiyeli farklı seviyelerde olan grupların yine bilgi açıklığı yaşayabileceklerini belirtir (Mc Quail ve Windahl, 2010: 154).

Bilgi açığının oluşmasında farklı sebepler rol oynar. Yukarıda da belirtildiği gibi sosyo ekonomik açıdan bakıldığında alt ve üst tabakadaki insanların iletişim araçlarına ulaşma, onlardan faydalanma ve eğitim farklılıkları gibi faktörleri sayabiliriz. Aynı zamanda yine bireyler arasında ulaşılabilen bilgi miktarında farklılıklar vardır. Üst statüde olanların eğitim, referans kaynakları veya kitle iletişim araçları yoluyla ilgili konuda daha fazla bilgi sahibi olabilmesi söz konusudur. Üst statüde olanlar daha fazla sosyal ilişkide bulunabileceklerinden dolayı kamuda görev yapan ya da bilimle uğraşan insanlarla doğrudan görüşebilme ve tartışabilme imkanına sahiptir. Yine bu insanlar kendilerine uygun olmayan haber ve bilgileri seçmemekte ve onları kabul etmemektedir. Diğer taraftan medyada yer alan kamuya ve bilime ait haber-yorumlar üst statüdeki insanlara göre hazırlanmaktadır (Güz, 2005: 55).

1.5. Çerçeveleme

Çerçeveleme iletişim çalışmalarında Amerika ve Avrupa’da çok fazla bir geçmişi bulunmamakla birlikte hakkında yapılan çalışma sayısı oldukça fazladır. Çerçeveleme medyada yer alan metinlerin çözümlenmesinde kullanılan metotlardan biridir.

Medya mesajlarının sunum özelliklerini yansıtan pek çok çalışma yapılmıştır. Haber metinlerinin analizinde kullanılan yöntemlerden bir tanesi de etki araştırmalarında kullanılan çerçeveleme metodudur. ereveleme yaklaşımına göre olaylar habercilerin günlük yaşantılarına ve ideolojik değer yargılarına göre Şekillenir. (Gamson ve Modigliani'den akt Pan ve Kosicki, 1993: 56) ereveleri, bir konuya anlam veren 'yorumlayıcı paketler' olarak değerlendirmiştir. Bu paketlerin içeriğinde ise, söz konusu olaylara mana vermek ve esas konuyu ne çıkarmak için vurgulanan merkezi düzenleyici fikir ya da olay' vardır.

ereveleme, medya etkilerinden ziyade haber üretiminde bulunan makroskopik mekanizmalara işaret etmektedir. Bu mekanizmalar; İlgi gruplarının aktiviteleri, kanun yapıcılar, gazeteciler ve çerçeveleri Şekillendiren diğer gruplardır, bu mekanizmalar herhangi bir konuyla ilgili yapılan haber mesajının karakterini ve düzeyini oluşturmakta etkiye sahiptir. Bu yüzden araştırmacıların fenomenleri nasıl kavramlaştıracakları ve çalışacakları hususunda bazı uyumsuzluklar ortaya çıkacaktır (Scheufele ve Tewksbury, 2007: 12). Gregory Bateson, 'ereve' terimini psikolojik bir kavram olarak ilk kez açıklayan yazardır. Yazarın yaptığı bu ereve tanımlamasına göre, görüşe uyan belirli mesajları dahil edip diğerlerini dışarıda bırakarak, gerçeklik algısına yn vermektir (Bateson'dan akt Kılıç, 2011:3).

Haber retimi incelemeleri, belirli sorunların nasıl erevelendiğinin ve kamuya sunulduğunun anlaşılmasında anahtar bir konuma sahiptir. Gazetecilerin kendi çalışma biçimleri, sahip oldukları kişisel değerleri ve uymaları gereken iş yeri kuralları nedeniyle sadece gerçekliği yansıtmadığı; ele aldıkları haber hammaddesinden aktif bir Şekilde haber yaptıkları görüş açısından bakarak sorunların nasıl çerçevelendiğini anlayabiliriz (Gitlin'den akt. Atabek ve Uztuğ, 1998:100).

2.ELEŞTİREL TEORİLER

İletişim araçlarında etki konusu, Amerikan iletişim araştırmacıları arasında genellikle insan doğası ve toplumun davranışçı yorumları arasındaki ilişki bağlamında ele alınmaktadır. Araştırmaların amacı, insan ilişkilerinde medyanın oynadığı rol hakkında bilimsel bir bilgi üretmektir. Bu şekilde davranışçı araştırmalar yaygın olmakla birlikte eleştirel iletişim perspektifi diye adlandırılan yeni bir yaklaşım iletişim araştırmalarında yaygınlaşmaya başladı. Eleştirel araştırma, ana akım araştırmalarının tersine medya, iletişim ve iktidar arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Batılı kapitalist dünyanın katmanlaşarak sınıflaşmış ilişkilerinde medyanın oynadığı rolü incelemeye çalışan eleştirel yaklaşımlar genellikle Marksist eleştiriyi kullanmaktadır (Fejes, 1994: 251-252).

Frankfurt Okulu üyeleri eleştirel teoriler ile bilimsel teoriler arasında keskin bir ayrım yapmaktadırlar. Bu farklılıkların üç mühim boyutta kendini gösterdiğini ortaya koyarlar.

Birinci boyut olarak, her iki teorinin de amaç veyahut hedefleri farklıdır. Bu sebeple araştırmacıların bu teorileri kullanması ve uygulaması da farklı olacaktır. Bilimsel teorilerin araçsal bir kullanımı vardır. Bu teoriler çalışmaya uygun iseler bunları kullananlar çevreyle baş etmek ve hedeflerini izlemekte başarılı olurlar. Eleştirel teoriler ise özgürleşmeyi, sınırlamaların ötesinde var olan doğru çıkarların nerede olduğunu öğretir. İkinci boyut olarak, iki teori mantıksal ve bilgisel olarak birbirinden farklıdır. Bilimsel teoriler “nesneleştirici” dir. Bu sayede teori ile gönderme yapılan nesne birbirinden ayrıştırılabilir. Eleştirel teori ise “dönüşlü” bir yapıya sahiptir, bu yapıyla eleştirel teorinin kendisi de betimlenen nesne alanının bir parçasıdır. Üçüncü boyut olarak ise her iki teori birbirinden farklı belgeleme/onaylama türlerini benimser ve gerektirir. Bilimsel teoriler empirik doğrulama gerektirirken eleştirel teoriler karmaşık bir değerlendirme sürecini geçebildikten sonra bilgisel olarak kabul edilebilirler (Geuss, 2002: 84-85).

Kuramları ideolojik temellere göre sınıflandırma yaparak saptayan yaklaşımın dışında, akla ve bilime kayıtsız inanmayı savunan klasik ekonomi, Marksizm, Weberyen Modernizm, neo-liberalizm gibi kuramları akılcı kabul eden, bununla birlikte, iradeyi akla üstün tutan Schopenhauer, iktidar için aklın bir araç olduğunu savunan Machiavelli, gibi düşünürler dahil olmak üzere aklın araç olmasını eleştiren Frankfurt Okulu ve onun devamı eleştirel okulların

ortaya attığı kuramları akıldışı kuramlar olarak sınıflayan görüşler de vardır (Larrain'den akt. Tekinalp ve Uzun, 2006: 24).

Eleştirel yaklaşımlara göre, içinde yaşadığımız dünyayı düzene koyan sistemlerin aksine, toplumsal ve kültürel yapıların izleri sürülebilecek tarihi uzantıları vardır. Eleştirel araştırmacılar, bu izleri sürerek gündelik fillerle bu yapıların arasındaki ilişkiyi ortaya koyan çalışmalar yaparlar. Normal algıya sahip bir bireyin her şeyin doğal seyrinde gittiği ve bu algıyla baktığı için kavrayamadığı koşulları gün yüzüne çıkarmaya çalışan eleştirel araştırmacılar, toplumsal durumları eleştirel bir bakışla incelemek ve insanın adil bir dünyada yaşayabilme olasılıklarını tartışmaktadır (Tekinalp ve Uzun, 2006: 34).

Eleştirel Yaklaşımlar, hali hazırda bulunan bütün yaklaşımları bir araya getirebilme özelliğine sahiptir. Ana akım kuramcılarının yöntemlerini kullanabildikleri gibi, bunların daha ötesinde bir yaklaşımla olayların ve anlamların temelinde yatan oluşumların analizini yaparlar. Gündelik iletişimsel eylemlerin nasıl oluştuğunu anlamamız için Maddi Kaynaklar, Toplumsal Kaynaklar ve Kültürel Kaynaklar (Dil ve kültür) eleştirel yaklaşım incelemelerinin temelini oluşturur (Tekinalp ve Uzun, 2006: 35).

İletişim süreci Eleştirel Yaklaşımlarda, ana akım modellerin dışında bir bakış açısıyla kurgulanan gönderen-mesaj-alıcı modelinden farklı bir biçimde incelenir. Ana akım medya yaklaşımlarında “gönderici mesajının etkisi” olarak ele alınan “etki” kavramı eleştirel yaklaşımlardaki gibi değerlendirilmez. Eleştirel yaklaşımlarda etki kavramı, ideolojik egemenlik ve mücadele, bilinç yönetimi biçiminde ele alınır. Mesaj konusu, “mesaj hazırlanması, etkili mesaj, içerik analizi ve sunum sırası” şeklinde değerlendirilmeyerek, “metin/söylem analizi ve ideoloji” bağlamında ele alınır. Gönderen konusu, örgütlü yapılar ve profesyonel ilişkiler ve ideolojiler bağlamında ele alınır. Metaların üretimi, dağıtımı, kısacası ekonomik ilişkiler yanında düşüncenin üretimi, dağıtımı ve dolaşımı da iletişim kavramının kapsamı içerisinde değerlendirilir (Erdoğan ve Alemdar, 2002: 270). Araçsal aklın maddi ve mantıksal gelişimi, düşünürleri nihilizme götürmesine karşılık Eleştirel Yaklaşım teorisyenleri, Nietzsche gibi en yüce değerlerin tamamen değersizleştirilmesini değil, akıl ya da anlamın bir kısmının anlam ya da aklın diğer kısmı üzerinde tahakküm kurarak onları değersizleştirmesini vurgulamışlardır (Kejanlıoğlu, 2005: 91).

Eleştirel söylem analizi, dili “söylem” olarak nitelendirir. Bu bağlamda dil, toplumsal yapının diğer öğeleriyle diyalektik olarak bağıntılanmış bir şekilde düşünülebilir. Bu tarz bir yaklaşımla, toplumsal bilimlerin geleneği içindeki belirsiz diyalektik bağıntılar araştırmaya çalışılmaktadır. Bir diğer anlatımla, eleştirel söylem analiziyle; sosyo-ekonomik sistemlerin baskınlığını, dönüştürmesini bunların nasıl ilerlemeci ve özgürlükçü bir anlayışla aşmaya çalışılacağı ortaya konulabilir (Fairclough ve Graham, 2003: 188)

2.1. Eleştirel Okulların Dili

1940’lı yıllara kadar liberal “alıcı” anlayışı açık pasif izleyiciydi daha sonraları aktif izleyici tezi alanda gelişmeye başladı. Marksist ve eleştirel yaklaşımlar alıcıyı sosyal sınıf içinde konumlandırmıştır ve sınıflar arası ilişkiler açısından değerlendirir. Kitle iletişiminin ürettiği mesajları meta olarak gören Eleştirel Kuramcılar bu malın alıcısı olarak emekle çalışan insanları görmektedir. Ana akım okullarının savının aksine, izleyiciler iletişimin içeriğini ve üretim koşullarını belirleme olanağına sahip değildir (Erdoğan ve Alemdar, 2002: 271).

Yirminci yüzyıl kapitalizminde medya, nicel ve nitel olarak toplumsal alanda tayin edici bir temel tesis etti. Kitle iletişim araçları; ekonomik, teknik, toplumsal ve kültürel kaynakları kontrol altına alabilmiştir. Modern iletişim araçları kültürel ve ideolojik alanı zaman içinde kolonileştirmiştir. Grupların ve sınıfların mevcut diğer gruplarla ilgili anlam, pratik ve değer imgesi inşasından daha çok sorumlu hale gelmiştir (Hall, 1994: 200). Marksın düşüncelerin üretimine yaklaşımı, iletişim araçlarının maddiliğinden yola çıkılarak yapılan bir yaklaşımdır. Ona göre endüstri ve tarımın üretim yöntemlerindeki devrim, üretimin toplumsal sürecinin genel koşullarında/iletişim araçlarında bir devrimi de beraberinde getirdi. Gelişen şartlarla iletişim araçları da bundan etkilendi. Basın, radyo ve televizyon gibi araçların yapısında, enformasyon pazarının görünümündeki etkiye odaklanmakla birlikte Marks, bilincin, düşüncelerin ve ideolojinin üretimi üzerinde durmuştur (Erdoğan ve Alemdar, 2002: 291-292).

Medyanın gündelik söyleminde tarafsız ve özgür olabilmesi için iktidar sahiplerinin dünyaya dair açıklamalarını bilinçli olarak onlara uygun bir dile dönüştürmemesi gerekir. Bununla birlikte “parlamentar demokrasi şartlarının dışında bir basın düşünülemez” söylemi

yayıncılığın da Britanya’da diğer devlet kurumları gibi siyasi rejime onay vermesini gerektirecektir. Bu uzlaşma ve onay ise kitle iletişim araçlarının biçimsel usulleriyle siyasal sistem arasındaki uzlaşmayı inşa edecektir. Bu şekilde medya, “rızanın üretimi” dediğimiz diyalektik sürecin asli bir parçası haline gelecektir (Hall, 1994: 99).

2.2. Frankfurt Okulu

Frankfurt Okulu kavramı, 1923’te Frankfurt’ta kurulan Toplumsal Araştırmalar Enstitüsü aydınlarının görüşlerini ifade etmek için kullanılır. Okulun en önemli üyeleri, Max Horkheimer, Theodor Adorno, Herbert Marcuse ve Franz Neumann’dır. Frankfurt Okulu düşünürleri, kültür ve modernizmle ilgili sorunlar üzerine yoğunlaşmışlardır. Marksist toplum teorisini varoluşçuluk ve psikanalizle birleştirmeye çalışmışlardır (Tekinalp ve Uzun, 2006: 157). Hem Weber’in yazılarından hem de Marx’ın kültüre yönelik eleştirilerinden yararlanan Frankfurt Okulu üyeleri, biçimsel rasyonalitenin toplumda gizli bir güç olduğunu öne sürmüşlerdir. Biçimsel rasyonalite, kesin hedefler ve amaçlardan çok, araçlara odaklanır. Eleştirel akıldan yoksun amaçsız uygulamalar olarak gördükleri pozitivist analizleri eleştirmişlerdir (Smith, 2005: 64).

Kültürel bir tahakkümün söz konusu olduğuna inanan Adorno, bu denetimin ve tahakküm altına almanın, bilinçli bir şekilde yapıldığını düşünmüyordu. Bu yüzden popüler kültür ve kitle kültürü kavramları yerine “Kültür Endüstrisi” kavramını kullanmıştır. Bu konuda Adorno ;

“ Metni ilk kaleme alışımızda “kitle kültürü” kavramını kullanmıştık. Daha sonra, savunucularının pekala kabul edebileceği bir yorum; yani, spontane olarak kitlelerin kendilerinden neşet edip oluşmuş bir kültürle ya da popüler sanatın çağdaş bir formu ile karşı karşıyaymışız gibi bir yoruma meydan vermemek için “kitle kültürü” yerine, “kültür endüstrisi” kavramını kullandık. Kültür endüstrisinin popüler kültürden farklı olduğu göz önünde tutulması gerekiyor” (Jay, 2001: 164).

Kültür endüstrisi, düşünmeden hareket eden ve sürekli eğlenmekte olan bir kitle toplumunu üretmesinin dışında kapitalizm yanlısı ideolojileri de aktif olarak kitlelere empoze etmeye çalışır. Tüketme, sıkı çalışma, uyum sağlama ve bireysel olarak başarıma

gereksinimleri gibi kavramlarla ilgili mesajlar, kültür endüstrisinin temel öğeleridir (Smith, 2005: 72).

Kültür endüstrisinin ideolojisi, her şeyden önce bireyselci sanattan ve bu sanatın tecimsel kullanımından ödünç alınan yıldız sisteminden yararlanır. İletişim ve içerik yöntemleri ne kadar insanilikten uzaklaşırsa, kültür endüstrisi büyük kişilikleri o denli başarıyla ve çalışkanlıkla üretir. Kültür endüstrisi, teknolojik ussallıkla gerçekten ve fiilen bir şey üretilmesi anlamından çok, hiçbir şey imal edilmediğinde bile endüstriyel örgüt biçimlerini canlandırmasıyla, toplumbilimsel anlamda endüstriyeldir (Adorno, 2005: 242).

Adorno, radyo, televizyon, gibi yeni teknolojileri ele alırken yapmış olduğu çeşitli analizlerinde genellikle bu araçların tahakküm aracı olarak kullanılabileceklerinin üzerinde durmuştur. Bu şekilde Adorno'nun söylemeye çalıştığı “modern toplumlarda asıl pasifize edici gücün ideolojiler değil, teknoloji” olduğu savını satır aralarında okumaktayız. Bununla birlikte Adorno, özel olarak kitle iletişim araçlarını kültür endüstrisinin temel dayanaklarından biri olarak görmemiştir (Jay, 2001: 171).

Jürgen Habermas, Adorno ve Horkheimer gibi hocalarının izinde giderek kapitalizmin ve araçsal aklın eleştirisini çalışmalarının ana konusu haline getirmiştir. Bunun yanında eleştirdiği bu kavramları toplumsal birlikteliğin ve demokratik biçimlenmenin önünde duran set olarak görmektedir. Diğerlerinden daha genç bir kuşak içinde yer alan Habermas Frankfurt Okulu'nun en son temsilcisi olarak düşünülür. “Kamusal alan” kavramını inceleyen Habermas “Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü” adlı doktora tezinde kavramı detaylı bir şekilde analiz etmiştir. Habermas'a göre kitle iletişim araçlarının etkisi ve siyasetin geniş toplumsal hayattan kurumsal olarak farklılaşmasıyla, çağdaş dönemde kamusal alan tamamıyla ortadan kaybolur. Bu şekilde insanlar konuşturulan unsurlara dönüşür (Smith, 2005: 72-74).

Kamunun yapısının değişmesi kamusal işlevinin değişimini beraberinde getirmiştir. Bu değişim en belirgin bir şekilde basında kendini göstermiştir. Haber basını kanaat basınına dönüştüğünde var olan ekonomik etmene siyasi etmen de eklenmiş oldu. Basının ticarileşmesi sebebiyle kamusal topluluğun kendi arasındaki ilişkilerindeki farklılık biter.

Diğer yandan da haber işletmelerinin bağımsızlığının yalnızca siyasi güvencelerle sağlanabiliyor olmasıyla kamusal alanın bir parçası olmaktan çıkar (Habermas, 2003: 309-310). Marksist hümanizm içinde konumlanma tartışması; Habermasçı itkiyle normatif ve yordamsal arayış; Habermas'ın öncülerini hatalı okuduğu değerlendirmeleri; Adorno'ya dönüşle birlikte post-yapısalcılıktan ayrışma ve yakınlaşma bağlantılarının kurulması; estetik ilgilere yoğunlaşma vb ilgilenen konular 1970'li yıllardan beri Frankfurt Okulu'nun dağınık ve çok yönlü araştırmalarının farklı yönelimleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Kejanlıoğlu, 2005: 95).

Akılcılıkla ve doğru iletişimle sorunların üstesinden gelinebileceğini savunan Habermas, modernizmin sorununun araçsal akıl ile ahlak ve estetiği temsil eden iletişimsel akli dışlamasından kaynaklandığını savunur. Aklın temellendiği evrensel değerleri varolan diğer bilinçlerden üstün görmektedir. Getirdiği yeni akıl kavramıyla Habermas, postakılcı olarak değerlendirilmektedir (Uzun ve Tekinalp, 2006: 147).

2.3.Dil ve Anlam

Dilde kullanılan sözcüklerin bir sözlük anlamı vardır bir de çağrışım anlamı vardır. Kullanılan her bir sözcük ilgili sözcükle birlikte çağrışan ya da özdeş olan başka imgeleri de harekete geçirir. Bu yüzden cümle içinde kullanılan sözcükler çağrıştırdıkları imgeleri de metine aktarmaktadırlar. Çağrışım anlamı, kimi sözcükleri birbirine yaklaştırarak bizi keskin ayrımlara düşmekten kaçındırır (Özerkan, 2001: 49).

Anlamın gizli yapısını ve düzeyini gösteren dil, bu şekilde, ideolojinin bulunduğu yer olarak tanımlanır. Dilin yapısı ideolojik mesajların kodlanma düzeyidir, fakat dilin kullanıcıları kolaylıkla dilin bu yanını, özelliklerini anlayamaz ve deşifre edemez (Mc Lellan'dan akt Üşür, 1997: 79). İletişimin yalnızca anlamı iletmekten ibaret olmadığını söyleyen Baudrillard ise, iletişimin göstergeler aracılığıyla da kurulabileceğini araştırır. Bu şekilde baktığımız her yerde ve her şeyde iletişimi dolayısıyla anlam aktarımını bulabileceğimiz olasıdır. Dil yetisinin yalnızca bir iletişim aracı olarak düşünülmemesini vurgulayan Baudrillard, anlamın gerçekliğini yitirip bir kalıntı haline geldiğini savunmaktadır (Öker, 2005: 200).

2.4. Söylem

Söylem, dilin işlevlerinin, yapısının ve kullanılma kalıplarının incelenmesidir. Ferdinand de Saussure'a göre, kullanım halindeki dil, dilbilim çalışmalarında kullanılabilen bir nesne işlevi görmeyebilir. Bunun sebebi olarak bir kurallar bütünü olan dil ile kıyaslandığında söz/söylem, kişiselleşmiş ve tesadüfidir. Söylemi ilk durumda yazı, ikinci durumda konuşma üçüncü durumda da kullanan kişinin ilgileri, kavramları, temaları ile oluşan bir kişiye özel değişim oyunudur (Rigel, 2000: 182).

Van Dijk haberi bir tür olarak değil, bir söylem olarak ele alır. Metin ve söylem sözcüklerini dönüşümlü olarak kullanırken haberin söylemini, toplumda var olan egemen söylemlerin bir sonucu olarak görür. Hall ise, egemen söylemlerin haber metni içinde yeniden kurulduğuna işaret eder. Her ikisinde de öne çıkarılıp vurgulanan, haber söyleminin egemen söylemlerin, yani güç-iktidar sahibi kurum ve kuruluşların söylemlerinden bağımsız olmadığıdır (İnal, 1996: 96). Söylem, dilin sözlü ya da yazılı gerçekleşme düzlemi, konuşan bireyin kullandığı dil olarak tanımlanır. Söylem iletinin metni ve aracıdır. Söylemin vücuda geldiği zemin yazılı veya sözlü metindir. Söylem metnin ve bağlamın birlikte oluşturduğu ortamdır (Aslan, 2004: 16). Haber söylemi, yönetimi elinde bulunduran iktidarların ele geçirmek istediği veya hakim olduğu kamuoyu oluşturma ve yönlendirme aracıdır (Girgin, 2003: 75).

Söylem kavramı olarak kullanıldığında çok farklı anlamları içeren bir yapıda karşımıza çıkmaktadır. Söylem üzerine çalışmalar yapan dilbilimciler, söylemi değişik manalarda kullanmakla birlikte çoğunlukla tercih edilen tanım "*birbirine bağlanmış ve birden çok cümleyi içeren dil parçasıdır*" şeklindedir. Bununla birlikte Sözen'e göre söylem bir dil pratiğidir; ideoloji, bilgi, anlatım, diyalog, beyan tarzı, güç, müzakere ve gücün mübadelesiyle eyleme dönüşen dil pratiklerine ilişkin süreçlerdir. Söylem Türkçede esnek bir zeminde kullanılmaktadır. Türkçe yazılı metinlerde söylem; dil, sav, anlatım biçimi, bakış açısı, ideoloji, öğretisi ve biçim olarak kullanılmaktadır (Devran, 2010: 56).

1. Haberin söylemi, gazeteciliğin günlük pratikleri içinde oluşur. Başka bir deyişle habercilik zamansal, mekansal ve mali sınırlılıkları aşmaya yönelik bir iş olarak örgütlenmiştir.

2. Haberin söylemi gazetecilerin profesyonel ideolojileri içinde oluşur. Diğer bir deyişle basının ticari bir işletmeye dönüşümü ve daha sonra oluşan yatay ve dikey tekelleşme olgusu ile birlikte gelişen gazetecilik kuralları, söylemi şekillendirir.
3. Haberin söylemi haber metinlerinin üretildiği somut tarihsel koşulları ve üretim anı ile belirlenir. Toplumsal formasyon içinde kesitsel olarak oluşan siyasal, ekonomik güç/iktidar ilişkileri metinlere yansır.
4. Haberin söylemi medyanın ekonomi politiği içinde şekillenir. Diğer bir deyişle karlılık kaygısı, daha fazla kişiye yönelik içeriklerin hazırlanmasını gerektirir. Bu da çeşitliliği sınırlarken, benzeşmeye yol açan ve daha çok satan konuların seçilmesini neden olur.

Yukarıda sayılan unsurlar, birbirlerinden bağımsız olarak değerlendirildiğinde sonuç alınamayacaktır. Bütün bu unsurların bir olgunun farklı yönlerine işaret ettikleri görülür. Haberi bir söylem olarak ele almak, söylemin içinde bulunan toplumsal formasyon ve söylemsel formasyonu bir arada düşünmeyi gerektirir (İnal, 1996: 95-96). Foucault'un kullandığı manada söylem kavramı, ideolojiyi tamamıyla olumsuz görmez aksine olumlu ve verimli bir kavram olarak görür. Bu haliyle de yeniden yorumlanmayı gerektirir. Bir başka açıdan bakıldığında Foucault'da ideoloji, bilgiyle birlikte varlık kazanır ve toplumsal amaçlar açısından olumluluğu veya olumsuzluğu kullanma şeklini belirler (Canpolat, 2005: 110).

Söylem üzerine yoğunlaşan dilbilimciler çalışmalarında güç, hegemonya, sınıf, tür, etnik ayrımcılık, çıkar, yeniden inşa, kurumlar, sosyal yapı ve sosyal düzen gibi konulara odaklanarak eleştirel söylem çözümlemesi yöntemlerini geliştirmeye çalışmışlardır. Eleştirel söylem çözümlemesi Habermas'ın çalışmalarından, özellikle onun geliştirdiği meşruiyet kavramından ve Foucault'un geliştirdiği güç, tahakküm, disiplin ve söylem düzeyleri kavramlarından yararlanmıştı (Devran, 2010: 61).

2.4.1. Söylem ve Dil

Başlangıçta birbirinden ayrı olarak gelişen düşünce ve dil, çeşitli anlamlar aracılığıyla birleşerek, söz dizimi haline gelmiş düşünceyi/fikri oluşturur. Anlamlar ve dil bireyin tek başına yarattığı şeyler değildir. Bunlar, kişilerin kendi varoluşunu sürdürebilmek için kendi başlarına oluşturduğu anlam kümeleri değildir. Bireyin hayatını sürdürebilmek için

toplumsallaşarak, öteki bireylerle gerçekleştirdiği kültürel alışveriş içinde ortaklaşa üretilebilmektedir (Girgin, 2003: 38).

Dil ve söylem arasındaki bağ dil bilimcilerin ve dil felsefecilerinin araştırma konularından olmuştur. Dilde benzeşme ögesi ilkel insanın doğayı etkileme ve denetleme yolu olarak doğanın hareketlerini taklit etmeye yöneldiği ve insanın mimetik yeteneğinin hareketlerine yansıdığı görülmüştür. Uygarlığın gelişmesiyle birlikte mimetik yetenek zayıflamaya başlamış doğayla mimetik iletişim “duyusal olmayan benzeşmeler” özelliğiyle dil tarafından sağlanmıştır. Dildeki benzeşme ögesi, doğayla dolaysız olan ilişkiden kopartılarak “ifade”ye dönüşür. Sözcüklerle gerçekliğin ilişkisi tesadüfi değildir. Yazılı metin de dil gibi duyusal olmayan benzeşmeler arşividir. Yazılı metin haline gelmiş haliyle dilin bu hali onun semiyotik boyutundan ayrı gelişmez (Benjamin’den akt. Kejanlıoğlu, 2005: 122-124). Bir iletinin oluşturulması, belli bir bilgi birikiminin kullanılmasını gerektirir. Genel anlamda bilgi birikimi, insanlığın tecrübelerinin ortak simgelere ve kavramlara dönüştürülmesinden geçmektedir. Bireyin belirli biçimlerdeki içeriklerle çevresini tanımlaması ve algılaması, oluşturduğu sözcüklerden ya da simgelerden dizeler üretmesi adına “dil” dediğimiz kültürel aracı ortaya çıkarmaktadır (Girgin, 2003: 39).

Soyut ideolojiler genellikle metinde ve konuşmada sadece dolaylı olarak ortaya çıkarlar. Bu, söylem ve ideolojiler arasında birtakım “arabulucu” temsillere ihtiyaç duyduğumuzu gösterir. Bu yüzden, tutumların, toplumsal biliş biçimleri olsalar da, belirli toplumsal ilgi/bilgi alanlarına uygulandıklarında ideolojik önermeleri somutlaştırabildiklerini görüyoruz. Örn; emek piyasası, eğitim, ya da cinsellik vb “arabulucu” kavramlar bizi feminist ideolojiye götürür (van Dijk, 2003: 29).

2.4.2. Söylem ve İktidar

İktidar yapılarının analizini yapmak bize söylemin üzerinde etkili olan iktidar boyutlarını şu şekilde sıraya koymamıza izin verir; çeşitli iktidar kurumları, ilgili kurumların içsel iktidar yapıları, çeşitli toplumsal gruplar arasındaki iktidar ilişkileri ve bu kurumlar tarafından uygulanan iktidar pratiğinin kapsamı ya da bölgesi. Bu yapıların ve toplumsal iktidarın boyutlarının daha kapsamlı bir analizine gitmeksizin, ilgili yapıların basitçe ve aynı zamanda güçlü bir şekilde metin veya konuşma yapılarında tezahür ettiğini görüyoruz (van

Dijk, 1994: 285). Gerçeklik söylem içinde gerçekleşir. Her söylem bir gerçeklik inşasıdır. Söylem içinde söylenemeyen ya da düşünilemeyen bazı şeyler olduğunu ve söylemlerin ideolojilere benzer etki içerdiğini belirten Erol Mutlu, “ Söylemler, mevcut bir düşünme-görme biçimi olarak alternatif düşünme biçimlerini ortadan kaldıracaktır. Böylelikle belirli bir iktidar dağılımını destekleyebilir” demektedir. Söylemin bilgi, güç, iktidar, egemenlik, otorite ve kontrol işlevini dille gerçekleştirebildiğini söyleyebiliriz (Aslan, 2004: 17).

Foucault kaleme aldığı “Bilginin Arkeolojisi” adlı eseriyle söylem ve iktidar ilişkisini kapsamlı bir biçimde ele almıştır. Foucault bu çalışmasında toplumsal kurumların dilin anlam yaratma ve düzenleme işlevi vasıtasıyla bireyleri nasıl itaatkar bedenler haline getirdiklerini ortaya koymuştur. Foucault çalışmasında söylem yapılarını ele almak yerine bilgi-güç teorisi geliştirmiştir. Söylemsel anlamda güç belli bir kişiye, devlete ya da kuruma ait değildir. Güç söylemi, bilgiyi, yapıyı ve subjektifliği üretir. Bu nedenle Foucault söylem çözümlemesini sadece metinlerle sınırlandırmayıp, söylemler arasındaki ilişkilere başka bir anlatımla söylem düzeylerine kadar götürmektedir. Foucault’a göre güç söylemle yakından ilişkilidir ve bu nedenle evrensel bir gerçekliği elde etmek mümkün değildir (Devran, 2010: 58).

Foucault, söylemler için tamamen iktidara boyun eğmezler ve ortaya çıkmazlar der. Ona göre söylem iktidarın hem aracı hem de bir etkisi olduğu gibi, aynı zamanda engel, güçlük, direniş noktası ve muhalif bir strateji için başlangıç noktası olabilen karmaşık değişken süreçleri göz önünde bulundurulmalıdır. Söylem iktidarı üretir, güçlendirir fakat onu ağır ağır yok da edebilir, engel olunmaya olanaklı ve kırılabilir bir hale getirebilir (Mills, 2003: 128).

Foucault’un modellemesinde bilgi, iktidar gibi söylem de öznesizdir. Öznenin iktidara direnmesinden bahsederken iktidarın her yerde olduğu ve her şeyi sarmaladığını vurgular. Bununla birlikte iktidar hem üretici hem sahip olandır. Dolayısıyla o olmadan toplumsallık olanaksızdır. Böylece Foucault’un bahsettiği direniş; bir retorik olarak boşlukta asılı kalmaktadır. Foucault’un iddia ettiğine göre, söylem; özneyi, bilgiyi ve iktidarı sarmalayan bir anlamlar atmosferi olarak ortaya çıkar ve her şeyin başı ve sonu olmayan bir devinimle kendisiyle var olduğu bir oluş olarak anlaşılır (Üşür, 1997: 123).

Foucault ve görüşlerini savunanların görüşüne göre; iktidar, ordu ve parlamento ile sınırlı bir kavram değildir. İktidar, “en mahrem sözlerimize, en kapalı hareketlerimize bile vakıf olan, her tarafa yayılmış tanımlanamaz bir güç ağıdır”. Bu tanımın kendisini incelediğimizde iktidarla bağımlı bir başka inanç ve değer yoksa bu, ideoloji kavramının yok olması anlamına gelmektedir. Böyle bir durum olamayacağı için her şeyi kuşattığı varsayılan iktidar kavramı bir hayalet dönüşür. İktidarın bu yapısından ötürü Foucault ve arkadaşları ideoloji kavramı yerine ondan daha kapsamlı olduğunu düşündükleri “söylem” kavramını ön plana çıkartıp kullanmaya çalışmışlardır (Eagleton, 1996: 26).

2.4.3. Söylem ve İdeoloji

İdeoloji, sosyal bilimciler ve siyaset adamları tarafından, hakkında çokça tartışmaların yapıldığı kavramlardan biridir. Kavrama duyulan ilgi sebebiyle ideoloji hakkında pek çok teori, kuram ortaya konulmuştur.

İdeoloji kavramı, toplum bilimlerindeki var olan başka tartışmalı terimlerden daha yakın bir tarihe(200 yıl öncesine) uzanır. Gerçekte Sanayi Devrim’i zamanında meydana gelen siyasal, ictimai ve entelektüel dalgalanmaların, kitle hareketlerine dayanan politikaların, demokratik söylemlerin yayılmasının, kısaca dünya düzenini oluşturduklarını söyleyenlerin ürünüdür (Mc Lellan, 1999: 12). İdeoloji kavramının ilk olarak ortaya çıkışı 1789 Fransız Devrimi sonrasına denk gelmektedir. Devrimci konvansiyonun Aydınlanma düşüncelerinin özel olarak yayılması için kurmuş olduğu *Institut de France*’da görevlendirilen Antoine Desttut de Tracy ideoloji kavramını ortaya atan ilk kişidir. 1801-1815 yılları arasında kaleme almış olduğu *Elements d’Ideology* adlı eserinde, ideoloji kavramını diğer bilim iddiasıyla ortaya koymuştur. İdeoloji kavramıyla de Tracy, doğuştan gelen bilgiyi reddetmiş ve bütün bilgilerimizin fizik duygulara dayandığını iddia etmiştir (Mc Lellan,1999:17).

İdeoloji, de Tracy, tarafından bilim olarak öne sürülmesine rağmen (Ergil,1983:15), ideolojiyi tanımlarken;

“özel çıkarları öne çıkardığı ve gerçeğin tümünü yansıtmadığı için ideoloji “doğru” dan bir sapmadır. Gerçeğin tek açıklamasını savunduğu için de aldatıcıdır. İdeoloji kurgulanan duygusal ve bütüncü geleneği kanıtlamaya dayanan yöntem disiplininden bağımsızdır. İdeolojilerin deneye, soruşturmaya ve

değiştirilmeye kapalı oluşları ve katılıklarıyla bilimsel doğrulara varılmasını önlemesi, ideolojiyle bilim arasındaki çatışmanın temelindeki sebeptir” demektedir.

İdeoloji terimi, metin haline getirilmiş farklı kavramsal liflerin bir doku halinde örülmesidir ve farklı tarih dilimlerinde farklı anlam yüklemeleriyle yoğrulmuştur. Bu nedenden ötürü değişik ideoloji tanımlamaları ortaya çıkmıştır. İdeolojinin bu farklı tanımlarından bazıları şunlardır;

1. Sistemli bir şekilde çarpıtılan iletişim
2. Özneye belirli bir konum sunan şey
3. Toplumsal yaşamdaki anlam, gösterge ve değerlerin üretim süreci
4. Belirli bir toplumsal grup veya sınıfa ait fikirler kümesi
5. Söylem ve iktidar konjonktürü

Bütün bu yapılan tanımlamalar birbiriyle bağdaşık nitelikte değildir (Eagleton, 1996: 18). Bütün ideolojiler, yaşanan gerçeklikleri yaşayanların algıladığı bir biçimde yansıtırlar. Bu şekilde yansıtılan gerçeğin kısmi, öznel ve yanlı bir yorumla sunulmasını içerir. Bir başka ifadeyle, ideoloji, toplumsal koşullar, toplumsal varoluş biçimi tarafından belirlenir. Bilinç genel olarak toplumsal varoluş tarafından belirlendiğine göre, ideoloji de toplumsal bilincin bir parçasıdır (Ergil, 1983: 14). Üzerinde anlaşma sağlanan tanımlamalardan biri de ideolojinin egemen toplumsal grup veya sınıfın iktidarlarını meşrulaştırmakla ilişkili olduğudur. Bu bağlamda John B. Thompson “ İdeoloji üzerine çalışmak; anlamın tahakküm ilişkilerini sürdürmeye hizmet ettiği durumlar üzerine çalışmaktır” demiştir. Martin Seliger, ideolojiyi “ insanların, örgütlü toplumsal eylemin ve özellikle de siyasi eylemin; araç ve amaçlarını bu tür bir eylemin, verili bir toplumsal düzeni koruma, değiştirme, yıkma, ya da yeniden inşa etme amacı taşıyıp taşımadığına bakmaksızın, belirleme, açıklama ve doğrulamada kullandıkları fikirler kümesi” şeklinde tanımlamaktadır (Eagleton, 1996: 23,25).

Her insan topluluğunun ideolojisi vardır, bununla birlikte gruptaki her bir kişinin farklı psikolojik eğilimlere sahip olması, birtakım kavramları farklı kullanması ve bazı farklı inançları taşıması olağandır. Bu anlamda ideoloji yalnızca bir grubun bütün üyelerinin paylaştığı inançları ve özellikleri kapsamaz. İnsan grupları çeşitlilik, ayrılık ve zıtlıkları

bünyesinde barındırabilir. Verili bir grup için yaptığımız açıklamanın ayrıntılı ve eksiksiz olmasını istediğimiz ölçüde, bu tür inanç, motivasyon, tercih, tutum vb farklılıkların betimlemelerini içermek zorundadır. İdeoloji kavramının bu anlamı değerlendirme yapmaz, yargılamaz betimleyicidir (Kaplan ve Manners'den akt. Geuss, 2002: 15).

Althousser'in ideoloji hakkında söylemiş olduğu düşünceleri, Batılı egemen kapitalist toplumların kurumsal ilişkileri yeniden nasıl ürettiğini anlamamızı sağlamaya yöneliktir. Emeğin gücü, ideolojik bir tahakküm adı altında, egemen üretim sistemi dışında, eğitim sistemi, aile ve medya gibi devletin ideolojik aygıtlarıyla yeniden üretilir. Önermeye göre, ideoloji insanları özne konumuna yerleştirir. İdeoloji, kendimizi yanlış bir şekilde özerk, kendi kararlarını alabilen bireyler olarak görmemizi sağlar; gerçekte ise bizler, aslında toplumsal ve psikik süreçler aracılığıyla oluşmuş özneleriz (Stevenson, 2008: 244).

Marks, ideolojileri toplumun bilinç biçimleri olarak ele alır. Siyasi ve kanuni ilişkilerle birlikte ideoloji üst yapıyı oluşturur. İdeolojiler görece bağımsızlığı, kendilerine özgü farklı özelliklere sahipliği ile alt yapıya karmaşık ve dolaylı bir bağımlılığa sahiptir (Erdoğan ve Alemdar, 2002: 297). Foucault'a göre ideoloji bilgi ve hakikat üretir. O ideoloji kavramının gelişigüzel bir şekilde kullanılmayacağını savunur. İdeoloji kavramının bilimle taban tabana zıt bir görüntü ile sunulmasına karşıdır. Böylece gerçekliği kavrayan bilime karşı ideoloji yanlış bir şekilde kullanılır. Halbuki Foucault bilimle ideolojiyi ayrı düşünmemektedir (Canpolat, 2005: 111). İletinin ideolojik yapısını (Erdoğan ve Alemdar, 2002: 318), şu şekilde tanımlar;

“ ideoloji basitçe sınıf egemenliğinin akılcılığını ifade eden işaretler sistemidir. İdeolojik işaretler örtme niteliğine sahiptir bu özellikleri sayesinde asıl itici gücün gözlerden uzak tutulmasını, kitlelerin var olan sistemin kökenlerini görememelerini sağlar. Olguları tarihi bağlamından kopartır ve mit gerçeği evcilleştirir”.

Söylem, bildirişimdeki dil kullanımı, ideoloji de düşünce ve inanç düzeni olarak tanımlandığında; söylem, içinde ideolojiyi barındırır ve ideoloji söylem oluşumundaki çerçeve olarak görülebilir. Bu bağlamda söylem ve ideoloji arasındaki ilişki, iç içe olma durumunu da ortaya koymuş olur. İdeoloji söylemin içeriğinde aranmaktayken, farklı bakış

açısıyla ortaya konulan tartışma ve görüşler doğrultusunda söylem, ideolojinin yerini alarak biçimde yorumlanmaya başlanmış ve dilbilim terimi olarak kullanılan söylem, felsefenin de temel sözlükçesine yerleşmiştir (İlgin, 2003: 285). Kavram olarak söylem; toplumsal kuramda karşımıza iki farklı nitelikle çıkmaktadır. Söylem, bir taraftan dil ve ideoloji arasındaki ilişkiyi anlamakta geniş bir alan açarken, öte yandan ideoloji kuramının sorunları karşısında başka bir yaklaşıma odaklanma ihtiyacı duyan post yapısalcılık, post marksizm ve post modernizm gibi akımların merkezi kavramı olarak ortaya çıkmaktadır (Barret'den akt. Dursun, 2001: 46).

İdeoloji ve söylem arasındaki bağlar her iki yönde işler. İdeolojiler hem söylediğimiz şeyi ve onu nasıl söylediğimizi etkiler hem de bunun tersini. İdeolojileri okuyarak ve çok miktarda metni ve konuşmayı dinleyerek ediniyor ve değiştiriyoruz. İdeolojiler doğuştan gelmezler, öğrenilirler. Tam olarak bu tür söylemin içeriği, biçiminin toplumsal temsiller ve ideolojilere genellenebilen ayrıca soyutlanabilen toplumsal olayların amaçlanmış zihinsel modellerini oluşturması aşağı yukarı olası olabilir. Belirli söylemlerde bazı temel ideolojik önermeleri daha doğrudan öğrenmekteyiz (van Dijk, 2003: 111).

Hall, Kitle iletişim araçlarının, çağdaş kapitalizmin en önde gelen ideolojik kurumu olduğunu ortaya koyar. Hall'a göre; kitle iletişim araçları, toplumsal olanı bir arada tutan hegemonik kodların üretimi aracılığıyla işler. Bununla birlikte, gerçeği temsil eden bu kodlar, dar çerçevede üretilmiş topluma dair olan ifadeler dizisini kullanan sınırlı egemen söylem tarafından derlenir. Bu şekilde tercih edilmiş olunan kodlar, var olan ideolojik etkilerini doğallıklarından alırlar(Stevenson, 2008: 70).

Söylem ve ideolojinin eklemelenmesi kendi gerçekliğini eylemler üzerinden sağlar. Sınıfsal mücadelelerde öncelikle söylemsel alanlar (ideolojik aygıtlar) üzerinden ve son kertede ya da zorunlu kalındığı her durumda eylemsel alanlar (baskı aygıtları) üzerinden yürütülür. Söylem ve eylemin birbirine eklemelenmesi (praksis) en büyük sorunsallardan bir tanesidir. Devlet bu bağlamda egemen sınıfın söylemle eylemi eklemlediği ve toplumsal alana müdahale ettiği aygıttır. Bu nedenle söylem, ideoloji ve eylem sorunları sürekli olarak düşünülmesi ve yeniden kavramsallaştırılarak ele alınması gerekir (Çoban, 2003: 284).

Söylem ve ideolojiler arasındaki en önemli ara birim; belleğimizde temsil edilen zihinsel modellerdir. Şayet bahsedilen modeller ideolojik kökenli fikirlerden etkileniyorsa böyle modellere “önyargılı” diyebiliriz. Bu türden zihinsel modeller hem kişisel deneyimlerimizin temsili için önemlidirler hem de eylem ve söylemin kavranması ve üretilmesinin de temelidirler. Söylem, zihinsel modellerin ifadesini ve zihinsel modellerin üretilmesini anlamayı sağlar (van Dijk, 2003: 36).

2.4.4.Söylem Analizi

Söylem analizi son yıllarda sosyal psikolojideki gelişmelere bağlı olarak nitel araştırmalarda öne çıkan bir araştırma yöntemi olup, odağın anlamın değişkenliğine çeviren bir girişim olarak kabul edilmektedir. Söylem analizi bütünleşmiş tek bir teori değildir farklı alanların bakış açılarından yararlanan analiz biçimidir. En basit anlatımıyla söylem analizi dilin incelenmesidir fakat bu inceleme basit bir inceleme olmayıp cümlelerin semantik sınırlarının ötesine gitmeyi ve ardında yatan anlamı ortaya çıkarmaya çalışmaktadır (Çelik ve Ekşi, 2008:105). Söylem analizi yönteminde ortaya çıkan en önemli kavramlar; güç, erişim, etki, anlama, model, bilgi, tutum ve ideolojidir (Rigel, 2000:183).

Söylem analizi bir metin incelemesinden ziyade bir etkileşim biçimidir. Çok noktaya temas eden bir analiz, metin ve içeriğin birbirine eklenmiş yapısına dayanır. Bu şekilde düşünüldüğünde söylem analizinin, metnin biçimlenmesi ve yorumlanması yanında, bilginin elde edilmesi ve kullanılması gibi konuları da içermelidir. Söylem konusuna deneysel bir yaklaşım yapıldığında, söylemin bilişsel olarak değerlendirilmesi gerekir. van Dijk, çalışmalarında söylem analizine özel bir yer vermiştir. Yapmış olduğu analizlerle alana yenilik getirmiş, makro-mikro yapılarıyla medya metinleri ve içerik arasında bir ayırım yapmıştır (Özerkan, 2001: 127-128). Bourdieu söylem analizinde, toplumsal olaylara ilişkin toplumbilimsel bir çalışma alanı oluşturarak toplumsal bağlamı düşünerek bir çözümleme yapmaktadır. Haber metinlerinde kullanılan olaylar, bir tür itki görevini görmektedir. Olayların yorumu yapıldıktan sonra kurgulanıp dolaşıma sokulduğu için bu süreçte üretilen imgeler hakkında yapılacak varsayımların da işleyişi çözümlenmelidir (Köse, 2004: 68).

Söylem analizi, metinleri bağlamından yalıtarak ele alan bir analiz biçimi değildir. Bu yönden, içerik çözümlemelerinden de yapısalcı metin analizlerinden de farklıdır. Söylem

analizi, bağlama ilişkin bir analizdir. Var olan güç-iktidar ilişkilerinin söylem içinde nasıl kurulduğunu açıklamaya yönelirken, bu ilişkilerin eleştirisinden yola çıkar. Diğer bir deyişle çıkış noktası medya metinleri değil, toplumsal yapıdır (İnal, 1996: 96).

2.4.5. Van Dijk ve Söylem Analizi

Söylemin iktidarı bir toplumsal etkileşim biçimi olarak harekete geçirme yollarının tipolojisinin bilinmesi söylem analizini yapmayı kolaylaştırır. Bu tipolojiler şunlardır:

1. Yönlendirici pragmatik işleve sahip olan; emirler, tehditler, yasalar, düzenlemeler, yasalar vb ile eylemin dolaysız bir şekilde denetimi sağlanır. Bir şekilde konuşmacılar kurumsal iktidarın sözcülüğünü yapmaktadır.
2. İknaya yönelik reklamlar ve propaganda gibi söylem biçimleri alımlayıcıların yakın ve orta vadedeki eylemlerini etkilemektedir. Bu gibi ikna mekanizmaları ile itaat gerçekleştirilmiş olur.
3. Bu gibi kural koyucu söylem biçimlerinin dışında, yapılan planlar, senaryolar ve programlar aracılığıyla gelecekteki olayların betimlemesi yapılabilir. Profesyonelleşmiş uzmanlar eliyle hazırlanan raporlar ile gelecekteki eyleme tesir edilebilir. Roman ve sinema gibi yaygın ve tesirli olan anlatı tipleri de gelecekteki eylemlerin, dramatik ve duygusal talepler ile etkilenmesinde rol oynayabilir.
4. İktidarın eylem bölgesi ve kapsamı, bazı kurumların meşhur üyeleri ile büyük ölçekte bir tesir meydana getirebilirken, başka kurumların üyeleri daha az bir etki oluşturabilir (van Dijk, 1994: 286).

Van Dijk'in daha çok medya metinlerinin yapılarını açıklamaya çalışan eleştirel söylem analizi yöntemi, medya söyleminin gerisindeki toplumsal yapının (güç ilişkileri, değerler, ideolojiler ve kimlikler) nasıl dilsel kurgulara dönüştüğü ile ilgilenir. Pragmatik (edimbilimsel) bir yöntem olan eleştirel söylem analizi, metinlerin klasik linguistik ve edebi metin çözümleme yöntemleri ile ortaya konulamayacak yönlerini çözümlemeye çalışmaktadır (Solak, 2011: 3). Van Dijk'in formüle ettiği haber söylem çözümlemesi yöntemi; metnin içeriği, retorisi, semantiği ve anlatısını içermektedir. Yöntem makro ve mikro yapının çözümlenmesi şeklinde tasarlanmıştır. Mikro yapı bağlamında; metnin sesleri, sözcükleri,

cümle yapıları ve anlamları incelenmektedir. Makro yapı bağlamında ise; metnin teması, tematik yapısı ve konusu gibi söylemin bütün boyutları incelenmektedir (Devran, 2010: 64).

Van Dijk, metinleri makro ve mikro yapılar olmak üzere iki bölümde inceler. Makro yapı incelemesinde önce haber başlıkları, alt başlıklar, haber girişi ve spotlar gibi bölümler tematik açıdan çözümlenir. İki alt bölümden oluşan şematik analizin ise iki alt ilkinde (Durum) anlatı örgüsü; ikincisinde (Yorum) olayın gerçek kaynakları ve olaya konu olmuş tarafların olay karşısındaki tavırları incelenir. Mikro yapı incelemesinde ise Dijk, söylemin dilin birimlerine yansımalarını derinlemesine çözümler. Sözcük seçimleri, cümle yapıları, cümleler arasında kurulan nedensellik ilişkilerini retorikle ilişkilendirerek inceler (van Dijk'den akt Solak, 2011: 3).

3.FİLİSTİN, GAZZE VE TARİHİ KÖKENLERİ

Dört bin yıldan beri tarih içinde yer alan Filistin, sık sık fetih ve istilalara maruz kalıp, sınırları devamlı değişimler gösterdiğinden bu topraklara belirgin siyasi sınırlar çizmek mümkün olmamıştır. Tarih içinde siyasi sınırları değişiklik gösteren Filistin'in coğrafi sınırları konusunda bir görüş birliğinden söz etmek mümkündür. Filistin denen topraklar, esas itibariyle Suriye ile Mısır ve Akdeniz ile Şeria Nehri arasında kalan alanı kapsamaktadır. Şeria Nehrinin döküldüğü Ölü Deniz (Lut Gölü) Filistin'in doğu sınırına dâhildir. Filistin bölgesinin eski kaynaklardan elde edilen bilgilere göre coğrafi özellikleri kısaca şu şekildeydi. Yeşu XIII'te Filistin; güneyde Shihor Nehri(Mısır Nehri), kuzeyde Ekron şehri ile sınırlandırılmıştı. Batı sınırı Akdeniz, doğu ise Yuda dağlarıydı (Memiş, 2006: 4).

Günümüzde Filistin diye adlandırılan topraklar tarihin ilk çağlarında-Bronz Çağı m.ö 3300-2000 Ken'an toprağı olarak adlandırılmıştır. Antik Kenanlılar modern Filistin topraklarından biraz daha geniş bir bölgeye hükmetmişlerdir -Şimdiki Filistin topraklarının yanında Lübnan, Güney Suriye, Ürdün'ün Batı yarısı ve Sina yarımadası- Kenan diyarında yaşayan topluluklardan büyük çoğunluğu aynı şekilde Sami dili konuşuyorlardı (Harms ve Todd, 2008: 5). Filistin kelimesinin kökenleri konusunda tarihçiler pekçok farklı tez ileri sürmüşlerdir. Dil bilimsel olarak Filistin kelimesinin dayandırıldığı pekçok kelime olsa da bunlardan en gerçeğe yakın olanı Philistler(Filistler)'dir. Bir araştırmaya göre Filistler'in aslen Ege kavimlerinden bir kavim oldukları ve göç sonucu yerleştikleri savunulurken, bir diğer araştırmaya göre ise İbrani kaynaklarında geçtiği üzere Filistlerin Hebrew(Yahudi) asıllı oldukları iddia edilmektedir (Mc Allister, 1914: 2).

Filistlerin, şimdiki Filistin topraklarına Girit adasından göç ettikleri Tevrat metinlerinden anlaşılmaktadır. Onlar aynı zamanda Girit'in de adanın da yerli halkı değildi. Göçebe bir topluluk olan Filistlerin Mikenlerle akraba oldukları bilinmektedir (Memiş,2006:57).

3.1.Yahudiler ve İsrail

Filistin topraklarının Yahudiler tarafından vatan edilmeye başlanması M.Ö.2. bin yılın başlarında İbrahim Peygamberin Kenan iline yerleşmeye çalışmasıyla ilintilidir. Hebron (el Halil) şehri Yahudilerin atası olan İbrahim Peygamberin ilk yerleşim yeridir (Boran, 2006:

18). Antik çağlardan beri Filistin topraklarında bulunan Yahudiler, Roma İmparatorluğu döneminin sonuna gelindiğinde nüfus çoğunluğunu yitirmişti. XIX. yüzyılın sonlarında Avrupa'dan gelen göç dalgalarıyla demografik yapı değişmeye başlamıştı. Yeni göçenler Avrupa'da dışlanmaları üzerine ülkelerini terk eden geleneksel ve milliyetçi Siyonizmin öncüleriydi. Bu akımı devam ettirenler daha sonra İsrail devletinin çekirdeğini oluşturacaktı (Lewis, 2003 : 436).

Odesalı Yahudi din aydını Leib Pinsker Batılı devletleri Siyonizm tezine ikna etme konusunda uğraşan biriydi. Bu kapsamda düşünceler üreten Pinsker Avrupalı diplomat ve devlet adamlarının tezini benimsemesiyle Avrupa'nın üzerinde nüfuz sahibi olduğu Osmanlı Devleti'ne Yahudilere Filistin yurdunu vermesi yönünde baskı yapılacağını öngörüyordu (Öke, 2002 : 28). 1840'da Osmanlı toprağı olan Kudüs'te İngiltere elçilik kurduğunda zamanın büyükelçisi Lord Palmerston Kudüs'e Avrupalı Yahudi Yerleşim Kolonisi kurulması fikrini ortaya attı. Siyonist oluşum, Batılı hakim devletlerin desteğı ile Filistin'de Siyonist koloni oluşturulması için planlar yaparken bir taraftan da Filistin topraklarının Siyonistlere verilmesi için Osmanlı Devlet'ine temsilciler gönderiyordu (Türköl, 2010: 16).

İsrail Devletini kurma teşebbüsleri 19.yüzyılda başlamıştır. Siyonizmin teşkilatlanması ve dünyada hakim bir Yahudi devleti kurma fikrinin baş mimarı Theodor Herzl olmuştur. Herzl yazmış olduğu "Yahudi Devleti" kitabıyla Yahudi sorununun varlığına değinir ve bunun mili bir dava olduğunu savunarak yegane çözümün bir Yahudi devleti kurmaktan geçtiğini belirtir (Memiş, 2006: 96). Siyonizm genel anlamıyla, Filistin dışındaki bütün Yahudileri "Kazanılmış Toprak"larda toplamak suretiyle, Süleyman Mabedi'ni Siyon dağında yeniden inşa etmek olarak biliniyorsa da hakiki anlamda "Yahudinin cihan hakimiyeti mefkuresidir" (Anadol, 2004: 15).

İsrail devletinin kurulmasına kadar varan tarihi Yahudi davasının dönüm noktası Siyasi Siyonizm'in 19.yüzyılda ortaya atılması olmuştur. Bu tarihe kadar dini manada bir Siyonizm'den bahsedilirken yapılan çalışmalarla kavram siyasi bir mecraya kaymıştır. Siyonizm terim olarak kavramın kökünü oluşturan Kudüs ile eşanlamlı olarak kullanılan "Siyon" kelimesine mütealliktir. Babil sürgününden sonra kelime daha fazla önem kazanmış ve Yahudi milletin vatanlarına dönme arzusunu yansıtan bir vasıta haline gelmiştir (Öke, 2002: 22-23).

Siyasal Siyonizm, Yahudi olmayan toplumların tutumları yüzünden Yahudilerin toplumsal çevreleriyle bütünleşemeyeceklerini iddia ederek Filistin bölgesinde Yahudi

Devleti kurulma düşüncesini ortaya attı (Rennap, 1991: 77). Siyasi Siyonizm “vaad” kavramını ve bu vaadin hayata geçirilmesi için kullanılan yöntemleri Yuşa'nın kitabından çıkarmıştır. Buna göre Tanrı, Yuşa Peygambere diğer halkları yok etme emri vermiş. Aynı şekilde “Seçilmiş Halk” ve Nil'den Fırat'a uzanan “Büyük İsrail” gibi kavramlar da Yuşa'nın kitabına dayalı olup siyasi Siyonizmin temel ideolojisini oluşturmaktadır (Garaudy, 2000: 82). 19. Yüzyılın başlarında burjuva ulusal hareketlerinin özelliklerini paylaşan ve çeşitli ülkelerde yaşayan Yahudilerin kurtuluş mücadelesini veren Haskalah hareketi, Siyonizmin öncülü oldu (Rennap, 1991: 80). 19.Yüzyılda yaşamış olan Leib Pinsker Filistin'de kolonizasyonun gerekli olduğunu belirterek ileride başvurulacak diplomatik çabalara zemin hazırlayacağını vurgulamıştı. Bu koloniler Avrupalı devletlerle yapılacak görüşmelerde Batı'yı Siyonizme ikna etmede temel taşı vazifesi görecekti (Öke, 2002 :28)

Fransa'da 1894 yılında yapılan Dreyfus Davası'nın sonuç itibariyle Avrupa'da varolan antisemitizmi yansıtmasıyla birlikte davayı gazeteci olarak takip eden Theodor Herzl Siyonizm konusuna köklü bir yaklaşım getirdi. Herzl'e göre; Batı Avrupalı Yahudiler eşit haklar almış olmakla birlikte hala ulus içinde ulus olarak görülmekteydiler. Bunun yegane çözümü kendi ulusunun bir arada bulunabileceği bir toprak parçasında Yahudi devleti kurmaktı (Besalel, 2003: 90).

Theodor Herzl'in Siyonizm üzerine temel varsayımları dört çeşittir. İsrail Devletinin genel politikalarına ve uygulamalarında tatbik edilen bu varsayımlar;

1. Yahudiler ve Yahudi olmayanlar kalıtsal olarak uyum içinde bir arada yaşayamazlar ve Yahudi olmayanlar tartışmasız bir şekilde Semitizm düşmanıdır
2. Bütün Yahudiler, kendilerin korumak için, aynı ülkenin içinde toplanmak durumundadır.
3. Yahudi olmayanlar ya Yahudi devletinin dışına çıkartılmalı ya da yerleşmiş Yahudiler aralarında hukuksal ve psikolojik bir şekilde ayrı tutulmalıdır
4. Yahudi devletinin kuruluşu Yahudi olmayanların yardımını gerektirmektedir (Walz, 1982: 23-24).

1906 Ağustos'unda British Museum kütüphanesinde tescil edilen “Le Grand Dans Le Petit, et L'Antichrist Comme une Possibilité Politique” adını taşıyan kitabın bir forması meydana çıkana kadar protokoller ve gizli emeller saklı kalmıştı. Times'in konuyla ilgili makalesi Yahudi emellerine dikkat çekince makale bir anda yok edildi. The Morning Post

gazetesi 'The Cause of World Unrest' "Dünyadaki huzursuzluğun sebebi" adlı makale neşredince gizli Siyonist emeller gün yüzüne çıkmış oldu (Durant ve Lambelin, 1992: 94).

Protokollerin sayısı yirmidört olarak tespit edilmiş. Protokollerin hedefi, Yahudi hakimiyetine boyun eğen, Yahudi bir hükümetin yönettiği dünya birliği kurmaktır. Protokolleri devlet kurulmadan önce ve sonra yapılacaklar şeklinde ikiye ayırmak mümkündür. Protokoller ile Yahudilerin klasik Talmud yazıtlarında geçen üstün ırk inancına binaen dünyayı kendilerinin yönetmesi gerektiğini ve buna uygun olarak yapılacak eylem planlarının yapılması ve icra edilmesi fikrini ortaya koymuştur (Çelebi, 1978: 290-292).

David Lloyd George'un başbakanlığında Britanya hükümeti Yahudi politikasını toptan benimsemişti. Kabinede altı Yahudi baş müşavir vardı. Hükümette bulunan Siyonist hareketin başları zaferin itilaf tarafında kalacağını kestirdikleri vakit, ileride kurulacak İsrail Devletinin binasını sağlam atmak istediler. Britanya krallığı adına Lord Rothschild'e milli bir Yahudi yurdu ihdasını bütün kuvvetiyle benimseyeceğini yazan Dışişleri bakanı M.Arthur James Balfourdur (Durant ve Lambelin, 1992: 89).

İsrail, bir Yahudi devletidir. İsrail Yasalarında bu madde açıkça kayda geçilmiş ve uygulaması da sıkı bir şekilde yapılmaktadır. Söz konusu yasaya göre programında "Yahudi devleti" prensibine muhalefet eden ya da bunu demokratik bir yolla değiştirilmesini teklif eden herhangi bir parti, Knesset seçimlerine katılamaz (Shahak, 2004: 22).

3.2. İsrail Filistin Anlaşmazlığı ve Gazze Ablukası

Filistin-Yahudi ilişkileri tarihin erken dönemlerinden itibaren devam etmektedir. Filistinliler tarih içerisinde yaşadıkları kültürel alışverişlerin sonunda Araplaşan bir Akdeniz koloni kavmidir. Filistinlilerin Filistin topraklarına çıkışlarının üzerinden 60 yıl sonra Kenan illerine sürgünden gelen İsrailoğulları iç kesimlere yerleşmiş bulunuyordu. Sahilde bulunan verimli topraklar için yapılan çekişmeler İsrail-Filistin çatışmasının ilk örneği sayılabilir (Memiş, 1996: 71).

Filistinliler ile İsrailoğulları arasında tarihi vesikalara geçen pek çok savaş bulunmaktadır. Yahudiler ile Filistinliler arasında yapılan savaşlarda üstün asker gücünün etkisiyle Filistler bunların çoğunda galip gelmişlerdir. Kutsal Ahit sandığının kaybolduğu ve Golyat(Calut)'un Davud Peygamber tarafından öldürüldüğü savaşlar hep Filistinliler ile yapılmıştır (Besalel, 2003: 40-42).

Filistin(Arap)-Yahudi ilişkileri İsrailoğullarının Mısır'dan sürülmeleriyle başlayan ve günümüze kadar da devam eden bir geçmişe sahiptir. Sami toplumu olan Arap ve Yahudiler Orta Doğu havzasında tarihin şekillenmesinde başat rolü oynamışlardır. Binlerce yıldır kimi zaman farklı milletler, kimi zaman farklı medeniyetler ve kimi zaman da farklı kültürler olarak birbirlerine yakınlaşan Araplar ve Yahudiler şimdilerde tamamen yeni ve çok karmaşık bir ortamda karşı karşıya gelmişlerdir.

Yahudi-Arap ilişkilerinin uzun tarihi, birbirinden farklı ve zaman açısından birbirinden farklı 4 ana dönemden oluşmaktadır: “Tarih öncesi” olarak adlandırabileceğimiz birinci dönem iki bin yıldan fazla bir zaman dilimini kapsar. Belirsiz ve puslu ama önemli olan bu dönem, iki halkın ortak kökenlerini çağı olup, pek tarihsel önem taşımasa da çoğu yönüyle ilginçtir. Kral Ahab'tan Talmudik literatür ve Arap kaynaklarına geçmiş 1400 yıllık bir sürede gerçekleşen ilişkiler dönemidir (Goitein, 2011: 29). Tarihi dönemler içinde baktığımızda ise Filistin Osmanlı hakimiyeti altına girmeden önce Memlûklular idaresi altındaydı. Osmanlı Padişahı Yavuz Sultan Selim'in kazandığı Mercidabık zaferi ile Filistin 1516 yılından itibaren Filistin Osmanlı idaresine bağlandı. Bu tarihlerde müreffeh bir yaşam süren Yahudilerin aksine Avrupa'ya göç eden Yahudiler zulüm ve işkenceye tabi tutulmuştu (Memiş, 2006: 93).

İkinci dönem en önemli dönemdir. Yaklaşık 800 yıl süren bu yaratıcı Yahudi-Arap birlikteliğinin ilk yarısında Müslümanlık ve Arap halkı Yahudiliğin etkisiyle şekillenirken, ikinci yarısında da geleneksel Yahudilik Müslüman-Arap etkisiyle son şeklini almıştır. Yaklaşık olarak 1300'den 1900'e kadar devam eden 600 yıllık üçüncü dönem, Arapların dünya tarihinden, Doğu Yahudilerinin de Yahudi tarihinden silinip gittikleri dönemdir. Yahudi-Arap ilişkilerinin son dönemi olan XX. yüzyıl ise yeni bir yüzleşme dönemidir. Batılılaşmak Yahudi tarihinin esas sahnesiyle yani, Doğu ile yeniden irtibata geçtiler. Oysa Batı'nın yardımı ve etkisiyle canlanmalarına rağmen Araplar, hala Batı'ya ve onun bu coğrafyadaki en yakın mümessili olan İsrail'e karşıdırlar. Bununla birlikte İsrail Devleti Müslüman ülkelerden gelen göçmenler dolayısıyla, karakteri itibarıyla daha “doğulu” olmuştur (Goitein, 201: 29).

Osmanlı İmparatorluğu'nun I. Dünya Savaşı'nda yenilgisi ile Batılı güçlerin Arap Ortadoğu'su üzerindeki paylaşım, işgal ve denetimi tamamlanmış oldu. Osmanlı İmparatorluğu'ndan boşalan bölgelere yerleşen İngiliz ve Fransız güçleri bölgeyi askeri ve siyasi denetimleri altına aldılar. Bu paylaşım savaşında Filistin topraklarının büyük bir kısmı İngilizlerin idaresine bırakılmıştır. Filistinli Arapların I. Dünya Savaşı sonrası bağımsızlık

beklentileri ise İngiltere'nin Manda yönetimi oluşturması ve ardından Filistin Yüksek Komiseri olarak bir Yahudi olan Herbert Samuel'in ataması ile son bulurken, Yahudiler 2 Kasım 1917'de Balfour Deklarasyonu ile kendilerine vaat edilen ulusal yurtlarını kurmak için Filistin topraklarına göçü yoğunlaştırmışlardır (Ayhan, 2009: 2).

İngiliz mandasına son verilen gün olan 14 Mayıs 1948'de Yahudi Ajansı, İsrail devletinin kuruluşunu bir bildiri ile dünya kamuoyuna ilan etmiştir. Bu gelişmeden sonraki gün komşu Arap devletleri ile çatışmalar başlamış ve bu savaş ve sonrasında açıklanan Taksim Planı ile İsrail Araplara ait olan toprakların önemli bir kısmında kontrolü ele geçirmiştir. Gazze Şeridi'nin yönetimi Mısır'a devredilmiştir (Aras, 1997: 21). 1948'de Filistinliler, Filistin'in yüzde 78'ini kaybetti.1967'de kalan yüzde 22'yi, Her ikisinde de kazanan İsrail'di (Said, 2005: 197).

İsrail, 1967'de Batı Şeria, Gazze ve Doğu Kudüs'ü ele geçirmesinin hemen akabinde, bölgenin temel altyapı hizmetlerini ve mali yapısını kullanmaya başladı. 1987-1991 yılları arasındaki Filistin İntifadası ile İsrail, nüfus ayrıştırma politikalarına başvurdu (Hicab, 2011: 150). Bu şekilde 1991 yılından günümüze kadar İsrail, Gazze şeridini kuşatma politikasına tabi tutmaktadır. 2007 yılından itibaren yoğunlaşan kuşatma ile 1.5 milyonluk Filistinli ekonomik ve kültürel bir çöküşe şahitlik etmiştir (Surani, 2011: 161).

3.3. Mavi Marmara

Mavi Marmara'da 581 yolcu vardı. İsmi Marmara Denizi'nin mavi sularından alan bu Türk gemisi, kuşatma altındaki Gazze halkına insani yardım ve gönüllü taşıyan Özgürlük Filosu'nun en büyük gemisiydi. Özgürlük Filosu, Gazze kuşatmasını deniz yoluyla delme gayretlerinin ilki değildi ama en büyüğü olduğu gerçeği de yadsınamaz. Mavi Marmara'dan önce sekiz yolculuk daha yapılmıştı. İlk deneme Ağustos 2008 yılında yapıldı. Başarıya ulaşan birkaç seferden birisi de bu ilk yapılan seferdi. Yapılan yolculuklardan altıncısına İsrail donanması müdahale ederek Lübnan'a çekilmesini sağladı. Yedinci ve sekizinci yolculuklarda ise başarıya ulaşamadı (Beyyumi, 2011: 9).

Mavi Marmara kendisinden önce yapılan seferlerden gemi sayısı olarak oldukça büyüktü. Gazze'ye Özgürlük Filosu Mavi Marmara ile birlikte iki diğer Türk gemisi, iki Yunan, bir İrlanda ve bir Cezayir'den gelen gemilerden oluşuyordu. "Mavi Marmara" Komor Adaları devletine, "Defne Y" Kiribati devletine, "Gazze-1" Türkiye devletine, "Sfendoni"

Togo devletine, “Sofia” Yunanistan devletine, “Challenger-I” ve “Challenger-II” ABD’ye ve M.V. “Rachel Corrie” Kamboçya devletine kayıtlı gemilerdi. Filoda 10.000 ton yardım malzemesi vardı. Bu malzemeler Gazze’nin ihtiyaç duyduğu fakat İsrail ve Mısır hükümetlerinin girişlerine izin vermediği inşaat demiri, güç kaynakları, prefabrik evler, oyun parkları, ultrason ve röntgen cihazları, elektrikli hasta yatağı , dişçi ünitesi, tekerlekli sandalye, diyaliz makinası, KBB ünitesi vb tıbbi eşyalardan oluşuyordu (Beyyumi, 2011: 10).

Filoya, İsrail, Mısır ve İsveç’ten milletvekilleri Alman parlamentosu’ndan iki üyenin yanı sıra, çok sayıda ülkeden sanatçı, akademisyen, doktor, hukukçu, aktivist ve gazeteciler de bulunuyordu. Filoya katılan gönüllüler kırka yakın farklı ülkenin vatandaşlarıydı. Mavi Marmara’ya saldıran İsrail askerleri 9 Türk vatandaşını şehit etmişler ve diğerlerini de Aşdot Liman’ında alıkoyarak nezarete atmışlardır (Beyyumi, 2011: 10).

Mavi Marmara müdahalesi, bu olayın İsrail’in politikalarının tabii sonucu olduğu gerçeğini bizlere gösteriyor. Özgür Filo’ya yapılan bu müdahale ile İsrail’in Gazze Şeridi’ni abluka altına alması ve uluslararası sularda bir yabancı gemiye baskın düzenlemesi gibi rol oynayan iki faktör gün yüzüne çıkmıştır (Chomsky ve Pappé, 2011: 211).

4.MAVİ MARMARA HABERLERİNİN ANADOLU’DA VAKİT, SÖZCÜ VE SABAH GAZETELERİNDE SUNUMUNUN SÖYLEM ANALİZİ

4.1.Anadoluda Vakit Gazetesi ve “Mavi Marmara” Haberleri

İlk defa 12 Eylül 1993'te Akit adıyla çıkmıştır ve 5 Aralık 2001'de Anadolu'da Vakit adını almıştır. 9 yılı aşkın süredir yayın yapan Anadolu'da Vakit gazetesinin imtiyaz sahibi Nuri Aykon'un 13 Eylül 2010 günü ölmesi sonrası gazetenin isim hakkına sahip olan kanuni varisler, neşriyatın devam edip etmemesi konusunda tereddüt yaşamışlardır. Bu çerçevede Vakit Yayın Kurulu yeni bir karar alma zorunluluğu hissetmiştir. Gazete dini muhafazakar bir yayın politikasına sahiptir.

01 Haziran 2010 sayfa:1

ANA BAŞLIK: “SİYONİST KÖPEKLER”

ARA BAŞLIK: “ KORSAN İSRAİL, GAZZE’YE YARDIM TAŞIYAN VE İÇİNDE ÇOCUKLARIN BULUNDUĞU YARDIM FİLOSUNA DÜN SABAHA KARŞI SALDIRDI... 33 ÜLKEDEN 600’E YAKIN SİVİLİN BULUNDUĞU GEMİYE ÇIKIP KURŞUN YAĞDIRAN İSRAİL ASKERLERİ, 12’Sİ TÜRK, 16 KİŞİYİ KATLETTİ”

Haberlerin çözümlenmesinde haber metninin makro yapılarının çözümlenmesi gerekmektedir. Makro yapı çözümünde tematik ve şematik unsurlar analiz edilmektedir. Haber metninde nasıl bir hiyerarşik düzen olduğu ve bu bağlamda hangi unsurların öne çıkarıldığını belirlemek için tematik çözümle kullanılır. Tematik çözümlemede; haberin üst başlığı, ana başlığı, ara başlığı, spotu ve haber girişi incelenir.

“Siyonist Köpekler” sürmanşetiyle olayı okuyucusuna duyuran gazete, haberin ara başlığında gazete “Korsan İsrail, saldırdı, katletti” kelimelerini kullanarak haberde yardım gemisindeki sivillerin tarafında bir duruş göstermiştir. Haber giriş metninde gazetenin çalışanlarının bulunduğu belirtilip haber kaynağı kendi çalışanları olmuştur. Haber metninde kullanılan cümle yapılarıyla olay net bir şekilde aktarılarak kesin bir dil kullanılmıştır. Muğlaklık söz konusu değildir.

Haberlerin mikro yapılarının çözümlenmesinde; Haber fotosu, foto altı yazısı, cümlelerin yapısı, sözcük seçimleri ve etken/edilgen cümle kurulumları incelenmektedir.

“Siyonist Köpekler” sürmanşetiyle haberi duyuran Anadolu’da Vakit gazetesi olayın gerçekleşmesinin vahametini belirtmek adına okuyucusuna ilgili haberi bu şekilde duyurmuştur. Gazetenin yayın politikasına bakıldığında haberi bu tarzda servis etmesi ideolojik olarak yayın politikasına uygun düşmüştür.

Manşetin altındaki ara başlık’ta ise “ Korsan İsrail, Gazze’ye yardım taşıyan ve içinde çocukların bulunduğu yardım filosuna dün sabaha karşı saldırdı... 33 ülkeden 600’e yakın sivilin bulunduğu gemiye çıkıp kurşun yağdıran İsrail askerleri, 12’si Türk, 16 kişiyi katletti” anlatısına yer verilmiştir.

Ara Başlığı incelenen gazetenin haberle ilgili dikkat çekici detayları okuyucuya sunmaya çalıştığını gözlemlenmiştir. Sivil vurgusunu, kullanılan “asker “ kelimesiyle pekiştiren gazete olayın insani boyutunu gözler önüne sermeye çalışmaktadır. “Kurşun yağdırmak” kelimesiyle olayın okuyucunun zihninde şekillenmesi kolaylaştırılmıştır. İlgili haber metninde “Korsan İsrail” ifadesiyle İsrail Devleti’nin açık sularda yapmış olduğu faaliyetin illegal olduğuna bir vurgu yapılmış olabileceği gibi İsrail Devleti’nin kuruluşunun - gazetenin yayın politikaları doğrultusunda- illegalliğine de vurgu yapılmış olabilir. Sonrasında kullanılan “Saldırdı” fiili olayın gayri kanuni olduğunu belirtmek için seçilmiş olabilir. “ 33 ülkeden 600’e yakın sivil” ve “12’si Türk, 16 kişiyi katletti” ibareleriyle olayın uluslararası boyutuna dikkat çekmeye çalışan gazete İsrail’e karşı uluslararası kamuoyunun ilgisini çekmeye çalışmıştır.

“Kanlı baskın sonrası İsraili katiller, gemileri, İsrail’in Aşdod Limanı’na çekti. İçerisinde Sorumlu Yazı İşleri Müdürümüz Ahmet Karahasanoğlu, muhabirimiz Kemal Gümüş ve yazarlarımız Ahmet Varol ile Mustafa Özcan’ın bulunduğu gemiye jammerlar yerleştirerek dünya ile ilişkisini kesen katil askerler, yaralıları İsrail’deki çeşitli hastanelere götürdüler. Baygın yaralılara bile kelepçe takıldığına görülmesi , “ Olmaz böyle vahşet” dedirtti .”

Haberde seçilen sözcükler gazetenin olaya bakışını şekillendiren yayın politikasına uygun olan kelimelerdir. “Kanlı baskın” kelimesiyle yaşanan can kayıplarına vurgu

yapılmakla birlikte “vahşet” kelimesiyle olayın boyutu canlandırılmaya çalışılmıştır. “Kanlı Baskın, İsraili Katiller, Katil Askerler” gazetesinin ideolojik duruşunu sergilediğini göstermektedir. Kullanılan fiil yapıları etken bir anlatıya sahiptir. “olmaz böyle vahşet dedirtti” cümlesinde kullanılan edilgen yapıyla okuyucunun habere müdahil olması istenmiştir. Haberde kullanılan haber foto alt yazısında “ Baskın yapan katil İsrail askerleri, yardım ekibini taradı” ifadelerine yer veren gazete, haber metniyle paralel bir anlamı inşa etmiş ve haber metnini foto altı yazısıyla desteklemiştir.

01 Haziran 2010 sayfa: 1

ANA BAŞLIK: “YANINA KAR KALMAYACAK”

ARA BAŞLIK: ““BAŞBAKAN ERDOĞAN, İSRAİL’İN GAZZE’YE YARDIM TAŞIYAN GEMİYE SALDIRI DÜZENLEMESİ İLE İLGİLİ ŞİLİ HAVAALANI’NDA SERT BİR AÇIKLAMA YAPTI. ERDOĞAN, “BU SALDIRI, BİR DEVLET TERÖRÜDÜR. YANLARINA KAR KALMAYACAK” DEDİ.”

Söz konusu haber, gazete tarafından okuyucularına “Yanına Kar Kalmayacak” manşetiyle servis edilmiştir. Haberin ara başlığında “Başbakan Erdoğan, İsrail’in Gazze’ye yardım taşıyan gemiye saldırı düzenlemesi ile ilgili Şili Havaalanı’nda sert bir açıklama yaptı. Erdoğan, “Bu saldırı, bir devlet terörüdür. Yanlarına kar kalmayacak” dedi.” İfadelerine yer verilmiştir. Haberin girişinde edilgen yapıları fiiller kullanılarak açık kaynak belirtilmemekle birlikte haberin ikinci paragrafında “Bülent Arınç’ın ifadesi kullanılarak kaynak verilmiştir. Haberin aktarımında herhangi bir yorum yapılmayacak kadar net bilgiler verilmiştir.

Manşette kullanılan “Yanına Kar Kalmayacak” ifadesinde seçilen deyim tehdit içermekle birlikte bir nefreti de içinde barındırmaktadır. Haberin spotunda kullanılan “ Bu saldırı, bir devlet terörüdür” ifadesi sosyal bilimlerde üzerinde çalışmalar yapılan bir kavramdır

“Saldırı haberinden sonra İsrail Büyükelçisi çağrıldı,Türkiye’nin sert tepkisi iletildi, Çağrıldı, Güvenlik Konseyi toplandı, Askeri tatbikat iptal edildi” fiillerinde edilgen bir çatı kullanılmıştır. Bununla birlikte Bülent Arınç’ın açıklamasına yer verilirken etken bir dil

kullanılmıştır. Haberde kullanılan foto altı yazısında “Erdoğan:Beyaz bayrak taşımasına rağmen gemiye müdahale edildi” açıklamasına yer verilerek haber metni desteklenmiştir.

“sert tepki” ifadesiyle iletilen mesajın netliği vurgulanmaya çalışılmıştır. “İsrail’in yaptığı karşılıksız kalmayacak, bu korsanlığa eşdeğerdir” cümlesinde kullanılan “Korsanlık” ibaresi ile yaşanan olayın yasadışı bir faaliyet olduğuna vurgu yapılmıştır. “Başbakanlık: İsrail saldırının sonuçlarına en ağır şekilde katlanacak” ifadesiyle gazete resmi ağızdan yayın politikasına uygun düşen bir beyanatı okurlarına servis etmiştir.

01 Haziran 2010 sayfa: 6

ANA BAŞLIK : “KALLEŞ SİYONİST SALDIRDI : 16 ŞEHİT”

ARA BAŞLIK: “TERÖRİST İSRAİL, GAZZE’YE YARDIM TAŞIYAN VE İÇİNDE SİVİLLERİN BULUNDUĞU FİLOYA BASKIN DÜZENLEDİ. ULUSLARARASI SULARDA MAVİ MARMARA GEMİSİNE GEREK HELİKOPTERLE, GEREKSE DE HÜCUMBOTLARLA YAKLAŞAN KATİL ASKERLER, ZOR KULLANARAK GEMİYE ÇIKIP SAVUNMASIZ İNSANLARIN ÜSTÜNE KURŞUN YAĞDIRDI. GEMİ KAN GÖLÜNE DÖNERKEN, RESMİ OLMAYAN RAKAMLARA GÖRE 16 KİŞİ ŞEHİT OLDU. 60’YAKIN DA YARALI BULUNUYOR. YARALANDIĞI HABERİ GELEN FİLİSTİN’İN İŞGAL EDİLMİŞ BÖLGELERİNDEKİ İSLAMİ HAREKETİN LİDERİ RAİD SALAH’IN DURUMU İSE İYİ. KANLI BASKIN SONRASI HAKİMİYETİ ELE ALAN İSRAİLLİ KATİLLER, GEMİLERİ İSRAİL’İN HAYFA LİMANI’NA ÇEKTİ. GEMİYE JAMMERLAR YERLEŞTİREREK DÜNYA İLE İLİŞKİSİNİ KESEN KATİL ASKERLER, YARALILARI İSRAİL’DEKİ ÇEŞİTLİ HASTANELERE GÖTÜRDÜLER. BAYGIN YARALILARA DAHİ KELEPÇE TAKILDIĞININ GÖRÜLMESİ “ OLMAZ BÖYLE VAHŞET” DEDİRTTİ. DÜNYANIN 33 ÜLKESİNDEN AKTİVİSTLERİN BULUNDUĞU GEMİ DE YAKINLARI OLANLAR PANİK İÇİNDE BEKLERKEN, İSRAİL ÖLÜ VE YARALILAR HAKKINDA HİÇBİR BİLGİ VERMEDİ. GEMİ HALA İSRAİLLİ ASKERLERİN ELİNDE”

“Kalleş Siyonist Saldırdı:16 Şehit” başlığıyla verilen haberde herhangi bir üst başlık kullanılmamıştır. Spot kısmında “Terörist İsrail, Gazze’ye yardım götürmekte olan filoya saldırı...” şeklinde bir anlatıya yer verilmiştir. Haber metninde “Gazze’ye yardım götürmek

amacıyla yola çıkan ve içinde çocuk yaşlı ve kadınların bulunduğu Gazze'ye Özgürlük Filosu, İsrail'in 77 mil açıklarında, uluslararası sahada Gazze'ye varmadan terörist İsrail tarafından basıldı". Şeklinde İsrail aleyhtarı bir tutumla haberi okuyucularına sunmuştur.

Haberin şematik çözümlemesinde elde edilen bulgularda ise " Filo Gazze'ye varmadan terörist İsrail askerleri tarafından basıldı. Önceki gece saatlerinden itibaren İsrail helikopterleri tarafından tacize uğrayan yardım gemileri, dün sabah 4:20 sıralarında katil askerler tarafından sarıldı" denerek haber kaynağı belirtilmeden doğrudan bir bilgi verilmiştir. "Sorumlu Yazı İşleri Müdürümüz, muhabirimiz, yazarlarımızın bulunduğu gemi" ifadesiyle gazete çalışanlarının gemide olduğu bildirilmesi haberin birinci el kaynaklardan geçildiği ihtimalini düşündürmekte ve güçlendirmektedir. Haber hiçbir yoruma açık bırakmayacak bir şekilde açık ifadelerle kurgulanarak makro yapı oluşturulmuştur.

Haberin mikro yapısının çözümlenmesinde seçilen kelimeler, cümle yapısı, etken/edilgen fiil seçimleri, haber fotosu, foto altyazısı incelemeye tabi tutulacaktır.

"Kalleş Siyonist Saldırdı: 16 Şehit" manşetinde gazete "Kalleş" kelimesine yer vererek söyleminde operasyonun yapılış şeklini betimlemiştir. "Siyonist" kavramıyla gazete İsrail Devleti'nin temellendiğini düşündüğü ideolojik altyapıya vurgu yapmıştır. "Saldırdı" fiili doğrudan bir müdahalenin olduğunu vurgulamaktadır. "16 Şehit" ifadesiyle ölenlerin tamamının dini bir hedef uğruna öldüklerini belirtmek için özellikle seçilmiştir. Bu vurguyla yaşanan olayla okuyucu arasında dini bir bağ kurulmaya çalışılmıştır.

Haberin spotunda " Terörist İsrail, katil askerler, kurşun yağdırdı" kelimeleriyle olaya tavrını net bir şekilde ifade eden gazete, müdahalenin kanunsuzca olduğunu ve insanları terörize ettiğini vurgulamaya çalışmıştır. " 33 farklı ülkeden aktivist" kelimesiyle olayın uluslararası boyutu hakkında bilgi veren gazete "panik içinde bekliyorlar" ifadesiyle de gemide bulunanların yakınlarının duygularına tercümanlık etmeyi hedeflemiştir.

"Gazze'ye yardım götürmek amacıyla yola çıkan Gazze'ye Özgürlük Filosu İsrail'in 77 mil açıklarında uluslararası sularda terörist İsrail askerleri tarafından basıldı. Önceki gece saatlerinden itibaren tacize uğrayan yardım gemileri, dün sabah 04:20 sıralarında katil askerler tarafından sarıldı. Gerek helikopter gerekse de hücum botlarla gemiye çıkarma yapan katil askerler, gemilere çıkıp sivil vatandaşların üzerine kurşun yağdırdı. Sivil vatandaşların

yanı sıra sorumlu yazı işleri müdürümüz Ahmet Karahasanoğlu, muhabirimiz Kemal Gümüş, yazarlarımız Ahmet Varol ve Mustafa Özcan'ın da içinde bulunduğu Mavi Marmara gemisinde ortalık kan gölüne döndü. Baskın sonucunda 16 kişi şehit olurken, 60'a yakın yaralı olduğu bildirildi. Şehitlerin 12'sinin Türk olduğu belirtildi. Saat 8 itibariyle yardım gemilerinin dünyayla irtibatı kesildi ve baskın sonucunda gemilere el konuldu. Özgür Gazze Hareketi'nin internet sitesinde yayımlanan açıklamada, İsrail'in Gazze'ye yardım götüren gemilere saldırısının “uluslararası sularda, İsrail kıyısına 77 mil uzaklıkta düzenlendiği ve bunun uluslararası hukukun ihlali olduğu” belirtildi. İHH İnsani Yardım Vakfı Genel Başkan Yardımcısı Yavuz Dede, İsrail'in müdahale ettiği Mavi Marmara gemisinde personel dahil 600 kişinin bulunduğunu ve bunlardan 400'ünün Türk olduğunu açıkladı. Dede, operasyondan sonra bulunması muhtemel hiçbir malzemedan vakfımız ve bizimle ortak çalışan diğer kurumlar sorumlu değildir. Çünkü, İsrail bu tür operasyonlarda muhtelif gemilere uyuşturucu, silah veya başka şeyler koyarak kendini haklı çıkarmaya çalışmıştır” dedi.

Kısa özeti verilen haber metninde gazete, geminin insani bir yardım eylemi olduğunu “Gazze'ye yardım amacıyla” ifadesinde net bir şekilde belirtmiştir. Geminin “ İsrail'in 77 mil açıklarında terörist İsrail askerleri tarafından basıldı” “saldırısının uluslararası hukukun ihlali olduğu” cümlesiyle müdahalenin hukuk dışı olduğunu ve uluslararası hakları ihlal ettiğini vurgulamış ve birinci cümlede “Terörist İsrail askerleri” ibaresiyle de bu vurgu pekiştirilmiştir. Olayın meydana gelme sürecini dakika dakika veren gazete “04:20 sıralarında katil askerler tarafından sarıldı” “ 08:00 itibariyle gemilerin dünyayla alakası kesildi” cümlelerinde olaya hakim olduğunu ve kaynaklarının ilk elden olduğunu belirtmesi de gemide bulunan çalışanlarının ilk el kaynak olduğu akla gelmektedir. “Katil Askerler” tabiriyle İsrail askerlerinin yapmış oldukları öldürme eylemine atıf vardır. “Mavi Marmara gemisi kan gölüne döndü” ifadesindeki “kan gölü” olayın geldiği boyutu gözler önüne sermek için kullanılmış bir deyimdir. “Dede, operasyondan sonra bulunması muhtemel hiçbir malzemedan vakfımız ve diğer kurumlar sorumlu değildir. Çünkü...” diye devam eden cümlede müdahale sonrasında oluşabilecek ihtimaller İsrail Devleti'nin daha önce yapmış olduğu benzer olaylardaki tutumuna dikkat çekilmiştir. Haber metninde kullanılan cümlelerin tamamı etken bir dille yazılırken kullanılan haber fotosunda bir helikopterden söz konusu gemilerden birine indirme yapıldığı görülmektedir. Haber fotosu alt yazısında “İsraili katiller,

Mavi Marmara gemisine baskın düzenledikten sonra insanların üzerine ateş açınca çok sayıda kişi yaralandı. Gemide korkunç sahneler yaşandı. Yaralılar, çeşitli hastanelere kaldırıldı” ifadesi yer almış ve haber metni desteklenmiştir.

01 Haziran 2010 sayfa: 6

ANA BAŞLIK: “BU ÖLÜM LİSTESİYLE BASTI”

“İsrail askerlerinin Gazze’ye yardım gemisine operasyonu ile ilgili korkunç bir ayrıntı ortaya çıktı. İddiaya göre gemiye helikopterlerle inmek isteyen terör devleti askerlerinden birisi güverteye atladığı sırada cebinden bir liste düşürdü. Düşen listede gemide bulunan ve İsrail çıkarları ile ters düşen söylemleri ile tanınan bazı aktivistlerin isim ve resimleri bulunuyor. Bu da operasyon altında yatan amacın suikast olduğu, saldırının öldürme amaçlı gerçekleştirildiği tezini güçlendiriyor”

Anadolu’da Vakit gazetesi Mavi Marmara olayına farklı farklı haberlerle yoğun bir şekilde gazete sayfalarında yer vermiştir. İlgili haberlerden bir tanesi de “olaya müdahil olan askerlerin üzerinden çıktığı iddia edilen liste” ilgili yapılan haberdır.

“Bu ölüm listesiyle bastı” başlığıyla haberi sayfasına taşıyan gazete haber kaynağı olarak herhangi bir belirtmede bulunmayarak “korkunç iddia” ibaresini kullanmıştır. Haberin iddia söylemiyle İsrail aleyhtarı bir şekilde verildiği görülmektedir. Haberin yoruma açık bir şekilde; makro yapısı kurgulanmıştır.

“iddiaya göre Terör devleti askerlerinden birisi düşürdü” cümlesi verilen haber fotoğrafı ile desteklenerek haber muğlak ve yoruma açık bir şekilde servis edilmiştir. Haber metninde kullanılan “terör devleti” ifadesi İsrail Devletinin kanunsuzluğuna vurgu yapılmaktadır. Bulunan listede İsrail karşıtı aktivistlerin resim ve isimlerinin yer alması ile gazete “ Bu da saldırının öldürme amaçlı gerçekleştirildiği tezini güçlendiriyor” cümlesini birlikte kurgulayarak “Tez” kavramını kullanmıştır. Burada gazetenin saldırıyla ilgili ideolojik bir “tez”e sahip olduğu aktarılmıştır.

01 Haziran 2010 sayfa: 6

ANA BAŞLIK: “TERÖRİST İSRAİL VAHŞETİ SAVUNDU”

“Terörist İsrail devletinin Gazze’ye yardım götüren gemilere yönelik saldırısının ardından Tel Aviv yönetiminden ilk açıklama İsrail Dışişleri Bakanı Yardımcısı Danny Ayalon’dan geldi. Danny Ayalon, kuşatmanın Hamas’ın terörü nedeniyle doğru gerekçelere sahip olduğunu iddia etti. İsrail Başbakanı Netanyahu ise küstah bir açıklama yaptı. Açıklamada Netanyahu’nun orduya tam destek verdiği kaydedildi. “İsrail’in filodaki 5 gemide silah olup olmadığını başarılı bir şekilde kontrol ettiğini, ancak altıncı geminin işbirliği yapmadığını” söylediği açıklamasında Netanyahu, Bu gemideki yüzlerce kişinin, askerleri sopalarla dövdüğünü ve bıçakladığını, ateş açıldığını dair bilgi de bulunduğunu ve bütün bunların askerleri saldırıya mecbur bıraktığını savundu”

Gazete İsrail yönetiminden gelen açıklamalara yer verilen haberini okuyucusuna “Terörist İsrail vahşeti savundu” başlığıyla vermiştir. Haberde basın açıklamaları kullanılarak okuyucuya doğrudan bilgi verilerek servis edilmiştir. Haber kaynağı, İsrail resmi makamları, olarak net bir biçimde belirtilmiştir. Haber okuyucularına İsrail karşıtı olarak verilmiştir. Haber yazımında net ifadeler kullanılarak muğlaklığa yer verilmemiştir.

Haberin makro yapısı bu şekilde çözümlenirken mikro yapısının analizinde “Terörist İsrail” “Saldırısının” gibi kelimelerin gazetenin yayın politikalarına uygun düşecek şekilde seçildiği görülmektedir aynı şekilde haber başlığında ise gerçekleştirilen olay “Vahşet” olarak nitelenmiştir. Netanyahu’nun yaptığı açıklama ise “Küstah” kelimesiyle nitelenirken gazete olaya karşı tavrını göstermiştir. İsrail tarafından yapılan açıklamalarda herhangi bir kaynak belirtilmemiş İsrail ordusunun yaptığı müdahaleyi haklı çıkartacak bir anlatıya yer verilmiştir.

01 Haziran 2010 sayfa: 6

ANA BAŞLIK : “TELSİZ GÖRÜŞMELERİNDEN SALDIRI ANI”

ALT BAŞLIK: “Yaralanan yolcularımız var; gerçek silah kullanıyorlar”

“546 yolcu ile 29 mürettebatın bulunduğu Mavi Marmara Gemisi kaptanının Denizcilik Müsteşarlığı Arama Kurtarma ve Koordinasyon Merkezi ile kurduğu temas vahşetin boyutlarını gözler önüne serdi. Telsiz görüşmelerine göre saldırı anında gemi kaptanı helikopterden İsrail askeri indirildiğini söylüyor”

Mavi Marmara: Jammer sokuyorlar devreye. Gerçek silah kullanıyorlar. Yaralanan yolcularımız var

Arama Kurtarma Merkezi: Ne zaman başladı saldırı?

Mavi Marmara: Sesinizi zor alıyorum. Pozisyonumuzu veriyorum. 04:32 itibariyle helikopter asker indirmeye başladı tamam. Geminin tüm gemilerle irtibatı kesildi.

Arama Kurtarma Merkezi:Ölen var mı acaba? Yaralı yolcu sayısı ile ilgili bir bilgi var mı Mavi Marmara?

Mavi Marmara: Şu an bir bilgimiz yok.

Anadolu'da Vakit gazetesi Mavi Marmara olayına dair telsiz konuşmalarını haber olarak okuyucularına servis etmiştir. Haberin makro analizinde “ Telsiz görüşmelerinden saldırı anı” başlığıyla okuyucuya duyurulduğu görülmektedir. Haberin kaynağı olarak Arama Kurtarma Merkezinden alınan telsiz kayıtları gösterilmiştir. Haber kurgusunda İsrail karşıtı bir tarafgirlik söz konusudur. Haber metinleri net bir anlatıya sahiptir.

Haberin mikro analizinde ise yapılan eylemin “Saldırı” ve “vahşet” kelimeleriyle kanundışı olduğu vurgulanmaktadır. Telsiz konuşmalarında verilen saat ile habere netlik kazandırılmış bulunmaktadır. Telsiz görüşmelerinin yayınlanmasıyla, ölü ve yaralı sayısı ile ilgili net bir bilginin olmadığı da o saatler itibariyle açıklığa kavuşturulmuş bulunmaktadır. Haberde kullanılan fotoğrafta herhangi bir foto altı yazısı kullanılmazken kullanılan fotoda elinde silah bulunan bir asker görülmektedir.

01 Haziran 2010 sayfa: 7

ANA BAŞLIK: “KAHPE-TERÖRİST İSRAİL'İN İNSANLIK DIŞI VAHŞİ SALDIRISI, DÜNYAYI AYAĞA KALDIRDI”

ARA BAŞLIK: “ GAZZE'YE YARDIM GÖTÜREN GEMİLERE DÜZENLENEN VAHŞİ SALDIRININ DUYULMASI ÜZERİNE BAŞTA İSLAM ÜLKELERİ OLMAK ÜZERE DÜNYANIN BİRÇOK ÜLKESİNDEKİ HALKLAR, İSRAİL'İ PROTESTO ETMEK İÇİN SOKAKLARA DÖKÜLDÜ. VAHŞİ SALDIRIYA TEPKİLER DE SÜRÜYOR. BM GENEL

SEKRETERİ BAN Kİ-MUN, İSRAİL KOMANDOLARININ GAZZE'YE YARDIM GÖTÜREN GEMİLERE SALDIRMASINDAN DOLAYI “ŞOKE OLDUĞUNU” SÖYLEDİ VE İSRAİL HAKKINDA SORUŞTURMA AÇILMASINI İSTEDİ

“Kahpe-Terörist İsrail’in insanlık dışı vahşi saldırısı, dünyayı ayağa kaldırdı” başlığıyla haberi veren gazete, Alt Başlığında ise “Vahşi saldırının duyulması üzerine başta İslam ülkeleri olmak üzere dünyanın başka ülkesindeki halklar, İsrail’i protesto etmek için sokaklara döküldü” şeklinde bir anlatıya yer vermiştir. Gazete, haberi İsrail karşıtı olarak vermiştir. Haber metninde kullanılan ifadeler netlik arz etmektedir. Haber kaynağı olarak Ban Ki-Mun’un açıklamaları gösterilmiştir.

Gazete, “Düzenlenen vahşi saldırı” kelimesiyle olayın gerçekleştirilme şekline karşı tavrını ortaya koymuştur. “dünyanın birçok ülkesindeki halklar” cümlesiyle uluslararası kamuoyunun tavrının aktarılan haberde “protesto için sokaklara döküldü” ifadesiyle ilgili tavır pekiştirilmiştir. İslam Konferansı Teşkilatı (İKT) Genel Sekreteri Ekmeleddin İhsanoğlu “Bu olay uluslararası hukukun ihlali anlamına geldiğini” Norveç Başbakanı’nın açıklamasında ise “ kabul edilemez” İtalya Dışişleri Bakanı Franco Frattini , “sivillerin öldürülmesini en sert şekilde kınıyorum. Bu kesinlikle ağır bir eylem” İrlanda Dışişleri Bakanı Michael Martin, saldırının “ İsrail’in Gazze’yi yasa dışı biçimde ablukaya almasının sonucu olduğunu” söyledi vb açıklamaları haberi destekleyici bir şekilde yayınlamıştır. Bununla birlikte haber metnini destekleyici şekilde yapılan mini haberlerde de “İran Cumhurbaşkanı Mahmud Ahmedinejad, korsan terör devleti İsrail’in Gazze’ye yardım götüren gemilere saldırmasının “gayri insani” olduğunu söyledi. Saldırının İsrail’in yok olmasına da yardım edeceğini kaydetti. “Saldırının Siyonist rejimin gücünü değil zayıflığını gösteriyor,bütün bunlar iğrenç ve sahte rejimin sonunu yok olmaya yaklaştığını gösteriyor” şeklinde açıklamalara yer verilmiştir. Aynı şekilde Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas, saldırıyı “katliam” olarak niteledi ve Filistin’de üç günlük yas ilan etti. Başbakan İsmail Heniye ise “ önceden planlanmış ciddi bir suç” şeklinde nitelendirdi. Gazete haber kurgusuna yardım teşkil edecek şekilde yapılan açıklamaları haber metnini destekleyici olarak vermiştir.

01 Haziran 2010 sayfa: 7

ANA BAŞLIK: “ABD VE İNGİLTERE SALDIRIYI KINAYAMADI”

“saldırının duyulmasından sonra sessiz kalan Amerikan yönetimi, saatler sonra dış dünyadan gelen tepkiler büyümesi üzerine açıklama yapmak zorunda kaldı” şeklinde bir anlatıya yer verdiği haberinde İsrail karşıtı bir taraf sergilemiştir. Haber metninde kullanılan cümleler kesinlik ifade etmektedir. Haber yoruma açık kalmayacak şekilde net verilmiştir. Haber kaynağı olarak yapılan açıklamalar kullanılmıştır.

Gazete, “Sessiz kalan, tepkiler üzerine açıklama yapmak zorunda kaldı” ifadeleriyle yayın politikasına uygun olarak Amerikan hükümetinin olay karşısında takınmış olduğu tutumu eleştirmiştir. “ABD gibi İsrail’in en büyük destekçilerinden İngiltere de vahşi saldırıyı kınayamadı” şeklinde cümleye yer veren gazete yayın politikasına uygun düşmediği için İngiltere ve ABD hükümetlerinin yapmış oldukları açıklamaları eleştirmiştir. “Obama’dan İsrail ağzı” şeklinde verilen haberin içerisinde ise “Netanyahu’ya olayla ilgili gerçeklerin erken öğrenilmesi gerektiğini söyledi” şeklinde bir anlatıya yer verilerek başlıkla uyumsuz bir haber yapılmıştır. Haber ile ilgili herhangi bir foto kullanılmamakla birlikte etken yapılı cümleler kullanılmıştır.

01 Haziran 2010 sayfa: 7

ANA BAŞLIK: “İSRAİL, YARALILARA BİLE KELEPÇE VURDU!”

“ İsrail, yaralılara bile kelepçe vurdu!” başlığıyla verilen mini haberde “Öldürdüğü masum insanlar dururken, dünyaya yaralı bir İsrail askerinin fotoğrafını servis eden İsrail, açtığı ateş sonucu yardım gemisinde yaralananlara bile kelepçe vuracak kadar insanlıktan nasipsiz olduğunu gözler önüne serdi. Yaralıların özellikle boyun ve baş bölgelerinden vurulduğu görüldü” şeklinde bir anlatıya yer verilmiştir. Haber foto haber tarzında kurgulanmıştır.

Haberde net bir dil kullanılmakla birlikte edilgen karakterli fiiller kullanılmıştır. Haber İsrail karşıtı olarak kurgulanırken yorumsuz bir anlatı ile okuyucuya servis edilmiştir. Haberin mikro analizinde ise, “Öldürdüğü masum insanlar” ibaresiyle olayda hayatını kaybeden insanların günahsız olduğunu belirten gazete buna karşılık yaralı bir İsrail askerinin fotoğrafını yayınlamasını “insanlıktan nasibini alamamak” olarak değerlendirmiştir. Haberde kullanılan haber fotolarında sedyeye konulmuş yaralılar görülmektedir.

01 Haziran 2010 sayfa: 11

ANA BAŞLIK: “DÜNYA ŞOKTA”

Gazete dünya medyasının olaya verdiği tepkiyi “ Filistin topraklarında işgal ve etnik temizlik politikasını sürdüren İsrail’in, Filistin’in Gazze Şeridi’ne yardım götüren gönüllülere düzenlediği saldırı dünya medyasını da şok etti” şeklinde bir anlatıyla okuyucusuna sunarken, haberi yayın politikasına uygun bir biçimde İsrail karşıtlığı içinde vermiştir. Haber metninde kullanılan dil yoruma açık olmayacak bir netlik arz etmektedir. Haber için kullanılan kaynaklar açıklamaları verilen gazeteler olmuştur.

Haberin makro analizi bu şekilde yapıldıktan sonra sözcük seçimi, cümle yapısı, etken/edilgen fiil yapıları gibi unsurların inceleneceği mikro analiz yapılacaktır. “İşgal ve etnik temizlik politikası sürdüren İsrail” cümlesiyle gazete yayın politikasının bir yansıması olarak, İsrail Devleti’nin Filistin’deki çalışmalarının hukuksuzluğuna vurgu yapmaktadır. “Şok etti” kelimesiyle olayın dünya basınındaki yansımasını duygulara hitap edecek bir şekilde servis etmiştir. Haberi dünya basınından örneklerle devam ettiren gazete El Cezire Televizyonunun haberlerini okuyucusuna aktarırken herhangi bir yorum cümlesi kullanmamıştır. Bununla birlikte Batı Medyası için ise “İsrail yanlısı bir politika izlemeleriyle bilinen” tanımlamasını yapmıştır. Gazetenin tanımlaması ideolojik duruşuna mutabık düşmektedir. BBC internet sitesinde haberin “Flaş” olarak duyurulduğunu aktaran gazete “Flaş” kelimesine vurgulamak için tırnak içinde vermiştir. İngiliz Gazetelerinden The Guardian, The Times gazetelerinin verdikleri haberi okuyucusuna sunan gazete The Telegraph gazetesinin ise olayı manşetten verdiğini belirterek İngiliz Medyasının olaya olan ilgisine dikkat çekmiştir. Amerikan gazetelerinden The Huffington Post gazetesinin “ İsrail askerlerinin gemiye binmeden ateş açmaya başladıklarını” yazdığını veren gazete Reuters, AP, AFP gibi haber ajanslarının ise olayı “acil” koduyla geçtiğini aktaran gazete, Alman Der Spiegel dergisinin Alman Dışişleri Bakanı’nın “endişe verici” yorumunu aktardığını sayfalarına taşımıştır.

Haberde kullanılan sözcükler diğer kaynaklardan aktarılan ifadeler olmakla birlikte çoğunlukla etken bir dil yapısına sahiptir. İdeolojik olarak haberi zenginleştirecek ifadelere ve görüşlere özellikle yer verilmiştir.

01 Haziran 2010 sayfa: 16

ANA BAŞLIK: “İSRAİL’E SANATÇI TEPKİSİ”

ARA BAŞLIK: “TERÖR DEVLETİ İSRAİL’İN GAZZE’YE YARDIM TAŞIYAN GEMİLERE DÜZENLEDİĞİ SALDIRIYA BİR TEPKİ DE KAMUOYUNDA İSLAMİ ROCK GRUBU OLARAK TANINAN GRUP ENDİŞE’DEN GELDİ. GRUBUN GİTARİSTİ HÜSEYİN IŞIKTEKİNER “ BUGÜN BATIDAKİ MÜZİSYENLER BİLE İSRAİL’E TEPKİ GÖSTERİYORLARSA BİZ ÇOK DAHA FAZLASINI SERGİLEMELİYİZ” DEDİ”

Haberin makro analizinde tematik ve şematik unsurlar ele alınacaktır. Haberi gazete “İsrail’e Sanatçı Tepkisi” başlığıyla vermektedir. Ara Başlıkta ise “ Terör devleti İsrail’in düzenlediği saldırıya bir tepki de Grup Endişe’den geldi” anlatısına yer verilmiştir. Verilen açıklama ile haber taraflı olarak okuyucuya sunulmuştur. Şematik olarak bakıldığında ise Grup Endişe’nin yorumları verildiğinden haber kaynağı gösterilmiştir. Haber metninde herhangi bir muğlaklık görülmemektedir. Yapılan açıklamayla üretilen haberde yoruma yer verilmiştir.

Haberin mikro incelemesine baktığımız zaman ara başlıkta kullanılan “Terör devleti İsrail” tanımlaması gazetenin ideolojik olarak İsrail Devleti’ne bakış açısını göstermektedir. Haber metninde “ terörist İsrail tarafından basılması lanetlenirken” ifadesinde kamuoyunun tepkisini belirten aşırı tepkinin dini boyutu olan “lanetlemek” kelimesi kullanılmıştır. Lanet içerisinde kızgınlık, öfke vb tepkilerin manasını barındırır. “Sert tepki” ifadesi de lanet kelimesiyle aynı manada kullanılmış ve İsrail’in yaptığı bu eyleme yönelik gazetenin ideolojik görüşüne de uygun olacak bir cümle seçimi olmuştur. “Teröre dayalı gerçek yüzü” ifadesiyle İsrail Devleti’nin kanun dışı bir temelini olduğu vurgulanmaktadır. “Kandan beslendiğini tüm dünyaya göstermiş oldu” cümlesinin seçiminde gazete yayın politikasını yansıtan cümleyi açıklamanın içinden seçip sayfalarına taşımıştır. “sanatçıların da sanatsal platformlarda tepki göstermesi gerekiyor” cümlesi yapılan olaya karşı sessiz kalınmamasını teşvik etmek amaçlı seçilmiştir. “Batı’da müzisyenler bile İsrail’e tepki gösteriyor” cümlesinde de Batı referans gösterilerek bir mesaj verilmiştir. Haberde kullanılan fiil kalıpları genel olarak edilgen yapıdadır bununla birlikte etken yapıllı fiiller de kullanılmıştır.

01 Haziran 2010 sayfa: 16

ÜST BAŞLIK: “ TERÖRİST İSRAİL, GAZZE’YE İNSANİ YARDIM GÖTÜREN İHH’NİN GEMİLERİNE SALDIRDI”

ANA BAŞLIK: “ SALDIRI TESADÜF DEĞİL”

ALT BAŞLIK: “ AK PARTİ, SP VE BBP TEMSİLCİLERİ, YAPTIKLARI AÇIKLAMALAR İLE İSKENDERUN’DAKİ TERÖRİST SALDIRISI İLE İSRAİL’İN GAZZE’DEKİ SALDIRISININ AYNI GÜN GERÇEKLEŞMESİNİN TESADÜF OLMADIĞINI SÖYLEDİLER”

Mavi Marmara haberlerine sayfalarında geniş yer ayıran Anadolu’da Vakit gazetesi siyasi partilerin temsilcilerinin görüşlerini de haberleştirmiştir. Haberin makro incelemesinde tematik ve şematik unsurlar ele alınacağından haberin üst başlığı, ana başlığı ve alt başlığı arasındaki hiyerarşik yapı ortaya çıkarılacaktır.

Haberin üst başlığında olayın anlatılmak istenen ana fikri olan konu “Saldırdı” fiiliyle ortaya konmaya çalışılmıştır. Ana Başlık’ta ise “Saldırı Tesadüf Değil” açıklaması kullanılmıştır. Ara Başlıkta da “İsrail’in Gazze’deki saldırısının” ifadesi tercih edilmiştir. Üç başlığın da kendi arasında bir uyumla verildiğini görmek mümkündür. Hiyerarşik olarak bir bütünlük söz konusudur. Bununla birlikte haber kaynağı olarak açıklama yapan siyasi temsilciler gösterilmiştir. Haber Yardım Gemileri yanlısı İsrail karşıtı bir taraflılıkla servis edilmiş olmakla birlikte yoruma yer verilmemiştir. Haber metni net ifadelerden oluşmaktadır.

Haberin mikro analizinde ise “Saldırı tesadüf değil” açıklamasına yer verilerek olayın bir plan dahilinde olduğu vurgulanmıştır. “saldırımı AK Parti adına şiddetle ve nefretle kınıyoruz” cümlesini gazete yayın politikasına uygun olarak haber metnine taşımıştır. “Yapılan ayıp, kara leke” gibi kelimelerle İsrail Devleti’nin eyleminin uygunsuz olduğu vurgulanmaya çalışılmıştır. “Ayrıyım ekşidir” ifadesiyle İsrail Devleti’nin olay karşısında takındığı tutumu eleştirilmiştir. “Nefsi müdaafada bulunmuştur ama bunun silah koridoru açacağını söylemek insafsızlıktır” cümlesiyle gemide bulunan yolcuların kendilerini koruma adına hareket ettikleri vurgulanmakla birlikte silah kullanımının abartılı olduğu ifade

edilmiştir. “İhalelerin masaya yatırılması” ifadesiyle ekonomik yaptırımların uygulanabileceği ihtimali gündeme getirilmiştir.

“İskenderun’daki komutanlığımıza yapılan saldırıdan sadece birkaç dakika sonra İsrail’in saldırısı gelmiştir” cümlesiyle haberin başlığına çekilen, planlı eyleme dikkat çekilmiştir. “Bu saldırganlık”, “İsrail Yok Olacaktır”, “İsrail yöneticilerinin yaptıkları Nemrut, Firavun ve Hitler’in yaptıklarına rahmet okutturur” “O en büyük güçleriyle hak ile yeksan olacaktır” ifadeleri İsrail Devleti’nin yapmış olduğu eylemin haksızlığını vurgulamakla birlikte gazetenin haber yayın politikalarını yansıtmaktadır. “rahmet okutturur” tanımlaması eylemin kabul edilemezliğinin derecesini ifade etmek için kullanılmıştır. “hak ile yeksan” ifadesinin aslı “Yer ile Yeksan olmak” deyimidir ki; bu deyim “yerle bir olmak” manasına gelmektedir. Kullanılan bu ifadeyle İsrail için bir “kötü son” tahmini yapıldığı görülmektedir. “ Öteden beri İsrail’in PKK’yı desteklediği bilinen bir gerçektir” ifadesiyle İskenderun’daki eylemle İsrail’in yapmış olduğu müdahalenin ideolojik altyapısı, gazetenin ideolojik duruşuna mutabık olarak, ortaya konmaktadır. Haber metninde etken yapıları fiiller kullanılmıştır. Haber altı fotosunda ise “ İsrail’in Gazze’deki Müslümanlara yardım götürün gemilere taciz ateşi açması ve insanların şehadetine sebep olması nefretle kınanıyor” cümlesi kullanılarak haber metni desteklenmiştir.

01 Haziran 2010 sayfa: 17

ANA BAŞLIK: “TÜRKİYE’DE ÖFKE ZİRVEDE”

ALT BAŞLIK : “ İSRAİLLİ KATİL KÖPEKLERİN, GAZZE’YE YARDIM GÖTÜREN GEMİYE SALDIRMASI, TÜRKİYE ÇAPINDA PROTESTOLARA SEBEP OLDU”

Gazete ilgili haberi okuyucusuna “Türkiye’de öfke zirvede” başlığıyla verirken, ara başlıkta ise “İsraili katil köpeklerin saldırması, Türkiye çapında protestolara sebep oldu” şeklinde bir anlatıya yer verilmiştir. Haberi taraflı bir şekilde, İsrail karşıtı, aktaran haber metninin haber kaynağı ise muhabirler olmuştur. Haber net bir dille aktarılırken yorum içeren öğeler bulunmaktadır.

Haberin makro analizi bu şekilde yapılırken, haber metninin mikro incelemesinde ise seçilen sözcükler, cümle yapıları ve etken-edilgen fiil yapıları incelenecektir. Haber alt

başlığında kullanılan “İsrailli katil köpekler” tabiri gazetenin ideolojik bakışının yazıya geçirilmesidir. Aşağılama ifadeleri barındıran bu tabirle gazete olaya bakışını net bir şekilde ortaya koymaktadır. “Türkiye çapında protesto” ifadesi olayın kamuoyu nezdindeki yansımalarının tezahür etmesidir. “Gemiye yapılan baskın, İsrail’e lanet yağdırdı, Konsolosluk binası inledi” vb yayın politikasına uygun düşen cümleleri habere taşıyan gazete İsrail’in yapmış olduğu bu eyleme olan tepkiyi okurlarına servis etmiştir. Gazete yazarı Abdurrahman Dilipak’ın “İsrail’in haddini fazlasıyla aştığını” İHH Üyesi Faruk Korkmaz’ın “İsrail’in utanmaz bir tavırla gemilerde “terörist” bulunduğunu iddia ettiğini” belirten, müdahaleye olan bakış açısına uygun açıklamalarını aktarmıştır.

“Şehitlerin kanı katilleri boğacak”, “Kahrolsun İsrail”, “Yaşasın küresel intifada” “Kahrolsun Siyonist katiller” sloganlarını sayfalarına taşıyan gazete İsrail karşıtı bir haber yapmıştır. Sloganlarda bulunan “İntifada” Filistin halklarının İsrail Devleti’ne karşı yapmış oldukları eylemlerin genel adı olarak literatüre geçmiştir. “Dünyanın en büyük ordusu olmakla övünenler asıl şimdi konuşmalı” cümlesiyle Türk Silahlı Kuvvetleri’nin söylemlerine göndermede bulunarak gazete orduyu İsrail’e karşı savaşa çağırmıştır. Haber içi başlıklarında da “Ordu Göreve” ifadesiyle gazete bunu açıkça belirtmiştir. Haberde etken ve edilgen fiiller yeri geldikçe kullanılmıştır. Haber foto altı yazısında “ Vatandaşlarımız sokaklara çıkarak “Kahrolsun İsrail” sloganlarıyla Siyonist devlete lanet yağdırdı” ifadesiyle haber metni desteklenmiştir.

02 Haziran 2010 sayfa: 1

ANA BAŞLIK: “KATİLE UYARI”

ARA BAŞLIK: “ YARDIM GEMİSİNE SALDIRININ ARDINDAN GÜNEY AMERİKA GEZİSİNİ YARIDA KESEREK YURDA DÖNEN BAŞBAKAN ERDOĞAN, TERÖR DEVLETİ İSRAİL’E SERT ÇIKTI”

Söz konusu haberi “Katile Uyarı” ana başlığıyla okuyucusuna servis eden Anadolu’da Vakit gazetesi ara başlıkta da “ Yardım gemisine saldırının ardından Başbakan Erdoğan, terör devleti İsrail’e sert çıktı” anlatısına yer vermiştir. Haberde yorum bulunmaktadır. Haber kaynağı yapılan açıklamalardır. Haber İsrail karşıtı bir taraflılıkla inşa edilmiştir. Haber dili nettir.

“Katile uyarı” ifadesini ana başlığına çeken gazete İsrail Devleti’ne yaşanan ölümlerden dolayı “Katil” sıfatıyla hitap etmeyi tercih etmiştir. “Terör devleti İsrail’e sert çıktı” ifadesinde yapılan eylemin hukuksuzluğuna vurgu yapmak için “Terör devleti” tanımı kullanılmıştır. “İsrail’in hunharca saldırısı” ifadesiyle yapılan müdahale sonucunda yaşanan can kayıplarına vurgu yapılmıştır. Başbakan Erdoğan’ın “İsrail Hükümetinin bu pervasız, cüretkar, saldırısı mutlaka ama mutlaka cezalandırılmalıdır” ifadesini haber metnine taşıyan gazete İsrail karşıtı söylemi güçlendirmek adına “Pervasız, cüretkar” kelimeleriyle vurguyu güçlendirmiştir. “İsrail hiçbir gerekçeyle elindeki kanı temizleyemez” ifadesini okuyucusuna aktaran gazete “Elindeki kan” tanımıyla olayı somutlaştırarak okuyucuya servis etmiştir. Haberde kullanılan fiil yapıları etken ve edilgen yapıdadır. Haber foto altı yazısı bulunmamaktadır.

02 Haziran 2010 sayfa: 6

ANA BAŞLIK: “TÜRK DİPLOMASİSİNİN TARİHİ BAŞARISI”

ARA BAŞLIK: “TÜRKİYE’NİN YOĞUN GİRİŞİMLERİ ÜZERİNE TOPLANAN BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GÜVENLİK KONSEYİ, İSRAİL HAKKINDA BUGÜNE KADARKİ EN SERT AÇIKLAMALARINDAN BİRİNİ YAPTI. KONSEY, İSRAİL’İ ÖNCEKİ GÜNKÜ SALDIRIDAN DOLAYI KINARKEN, GÖZALTINA ALINAN SİVİLLERİN VE GEMİLERİN BİR AN ÖNCE SERBEST BIRAKILMASINI TALEP ETTİ”

Gazete, haberi ana başlıkta “Türk diplomasisinin tarihi başarısı” ile verirken ara başlıkta ise “Türkiye’nin yoğun girişimleri üzerine toplanan Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, İsrail hakkında bugüne kadarki en sert açıklamalarından birini yaptı” şeklinde bir anlatıya yer vermiştir. Haber kaynağı yapılan açıklamalardır. Haberde yorum bulunmamaktadır. Haber İsrail karşıtı bir taraflılıkla kurgulanmıştır. Haberde kullanılan dil nettir.

“Tarihi Başarısı” ifadesiyle Türk Diplomatlarının İsrail karşıtı yapmış oldukları girişimlerin sonucunu vurgulanmıştır. “Yoğun girişimleri üzerine” cümlesiyle de yapılan girişimlerin dozajına vurgu yapılmıştır. “Yarım gün süren danışma ve toplantıların ardından güçlü bir dille yazılan başkanlık bildirisinde, İsrail’den gemide saldırı sırasında ölenlerin ve yaralıların ülkeleri tarafından geri alınmasına izin vermesi, gemilerin insani yardımlarını

Gazze'ye ulaştırmalarını sağlaması da istendi”, “Acil, tarafsız bir soruşturma yapılması çağrısında da bulunuldu”, “tek taraflı kısıktıcı hareketlerden kaçınılması gereğinin altı çizildi” gibi bildiride yer alan cümleleri okuyucusuna aktaran gazete, Türkiye'nin başarısına vurgu yapmıştır. Haberde edilgen ve etken fiil yapıları kullanılmıştır. Haber foto altı yazısında “ BM Güvenlik Konseyi'nin İsrail'i kınayan karar almasından sonra Dışışleri Bakan Ahmed Davutoğlu'na sarılan Filistin'in BM Temsilcisi Riyad Mansur “ kardeş Türkiye”ye bütün çabalarından dolayı teşekkür etti” şeklinde haber metniyle uyumlu ve destekleyici bir anlatıya yer vermiştir.

03 Haziran 2010 sayfa: 1

ANA BAŞLIK: “ TARİHİ BİLDİRİ”

ARA BAŞLIK: “ MECLİS'TEKİ BÜTÜN SİYASİ PARTİLERİN ORTAK İMZASIYLA YAYINLANAN DEKLARASYONDA HÜKÜMETİN İSRAİL HAKKINDA ALACAğI BÜTÜN KARARLARA AÇIK ÇEK VERİLDİ”

Gazete, haber ana başlığı için “Tarihi bildiri” ifadesini tercih ederken ara başlıkta da “ Yayınlanan deklarasyonda Hükümetin İsrail hakkında alacağı bütün kararlara açık çek verildi” şeklinde bir anlatıya yer verilmiştir. Haber kaynağı yapılan açıklamalardır. Haberde yorum bulunmaktadır. Haber İsrail karşıtı bir taraflılıkla kurgulanmıştır. Haber dili nettir.

“Tarihi bildiri” ana başlığını kullanan gazete TBMM'nin İsrail karşıtı yayınladığı bildiriye okuyucusuna önemli bir olay vurgusuyla aktarmak için “Tarihi” kelimesini tercih etmiştir. “Açık çek verildi” ifadesiyle Hükümete diğer partilerin vermiş olduğu salahiyyete vurgu yapılmıştır. “TBMM, Türk Hükümetinden İsrail ile askeri, siyasi ve ekonomik ilişkileri gözden geçirmesini beklemektedir”, “Bu menfur saldırının araştırılması için bağımsız bir uluslararası soruşturma komisyonu kurulmalıdır” “ İsrail hükümeti, bu saldırı dolayısıyla resmen özür dilemeli, olayın sorumlularının yargılanarak cezalandırılmasını sağlamalı, saldırının mağdurlarına tazminat ödemelidir” şeklinde bildiride yer alan cümleleri okuyucusuna aktaran gazete TBMM ve Türk Hükümetinin başarısına vurgu yapmıştır.

05 Haziran 2010 sayfa: 8

ANA BAŞLIK: “ ZAMAN GAZETESİNDEN RÖPORTAJ AÇIKLAMASI”

Gazete Fethullah Gülen'in Mavi Marmara olayıyla ilgili yaptığı açıklamasını haberleştirirken ana başlıkta “Zaman gazetesinden röportaj açıklaması” ifadesine yer vermiştir. Haberde yorum bulunmamaktadır. Haber kaynağı yapılan açıklamalardır. Haber nötr bir şekilde tarafsız olarak yayınlanmıştır. Haber dili nettir.

Anadolu'da Vakit gazetesi, Fethullah Gülen'e yakınlığıyla bilinen Zaman gazetesinin açıklamalarını kullandığı haberinde yorumsuz kalmıştır. “Fethullah Gülen Hocaefendi” ifadesini kullanan gazete Gülen'in açıklamalarını olduğu gibi aktarmıştır. “Bir, yardım gönüllülerinin bulunduğu gemiye yapılan o korkunç müdahale öncesi izlenen yöntem ki Gülen bu noktada diplomatik yolların sonuna kadar zorlanmasında ısrar ediyor. İki, İsrail askerlerinin müdahale biçimi, onu “çirkin bir manzara” diyerek eleştiriyor. Üç, şehid olan vatandaşlarımız ki bunun için Gülen taziye yayınlayarak üzüntülerini ifade ediyor” Zaman gazetesinin bu üç konuya dikkati çektiğini belirten gazete açıklamayı okuyucularına olduğu gibi aktarmıştır. Haberde edilgen bir dil vardır.

07 Haziran 2010 sayfa: 7

ÜST BAŞLIK: “ ÜNLÜ İNGİLİZ GAZETECİ ROBERT FISK, SİYONİST PROPAGANDASINI DEŞİFRE ETTİ”

ANA BAŞLIK: “ GAZETECİLER, İSRAİL PROPAGANDASINA ALET OLUYOR”

Gazete haber için “Gazeteciler, İsrail propagandasına alet oluyor” ana başlığını kullanmıştır. Haber kaynağı yapılan açıklamalardır. Haber yorum içermektedir. Haber İsrail Karşısı bir taraflılıkla kurgulanmıştır. Haber dili nettir.

“İsrail'in gemide işlediği cinayetten sonra propaganda savaşına başladığını ve gemidekileri “cihatçı ve terör bağlantılı” olarak gösterdiğini belirterek, geçmişte de sivilleri öldüren İsrail'in aynı yolu izlediğini kaydetti” şeklindeki Robert Fisk'in açıklamasına yer veren gazete İsrail karşıtı bir dil anlatıyı okuyucularına aktarmıştır. “ İsrail, gemidekilerin kendilerine karşı güç kullandığını belirtmiş ve bu yüzden silah kullanmak zorunda kaldıklarını bildirmişti. Bu iddianın temelsiz olduğunun ortaya çıkmasından sonra, İsrail bu sefer taktik değiştirdi ve gemidekilerin “El Kaide ve HAMAS yanlısı cihatçılar” olduğu

yalanını ortaya attı” cümlesinde gazete İsrail’in Mavi Marmara olayından sonraki yaptığı ve söylediği eylemleri eleştirmiş ve bunların propaganda olduğunu okuyucusuna aktarmıştır.

09 Haziran 2010 sayfa: 1

ANA BAŞLIK: “ İSRAİL’E 2. TOKAT”

ARA BAŞLIK: “ DÜNYA NÜFUSUNUN YARISINI OLUŞTURAN 22 ÜLKENİN ÜYE OLDUĞU 22 ÜLKENİN ÜYE OLDUĞU AİGK, GAZZE’DEKİ ABLUKAYI VE BÖLGEDE VAHŞET SERGİLEYEN İSRAİL’İ KINADI. BÖYLECE BM’DEN SONRA İKİNCİ BİR ULUSLARARASI KURULUŞ İSRAİL’İ KINAMIŞ OLDU”

Haberi “İsrail’e 2. Tokat” ana başlığıyla veren gazete ara başlıkta “ AİGK, İsrail’i kınadı. böylece BM’den sonra ikinci bir uluslararası kuruluş İsrail’i kınamış oldu” anlatısına yer vermiştir. Haberde kaynak yapılan açıklamalardır. Haberde yorum bulunmaktadır. Haber İsrail karşıtı bir taraflılıkla yazılmıştır. Haber dili net ve açıktır.

“İsrail’e 2. Tokat” ana başlığını kullanan gazete Asya’da İşbirliği ve Güven Artırıcı Önlemler Konferansı(AİGK)’da alınan bildiriye İsrail’i eleştiren “Tokat” ifadesiyle okuyucuya aktarmıştır. “İsrail dışındaki 21 ülke temsilcisi, İsrail’in Gazze’de sergilediği tavrı ve yardım gemisine düzenlediği son saldırıyı kınadı. Zirvede İsrail Büyükelçisi kapalı oturumu terk etti” anlatısını okuyucuya aktarırken İsrail’in tavrına vurgu yapmıştır. “Ahmedinejad, Siyonist İsrail’e sert mesajlar verdi” “Putin ise “İsrail’in saldırısını BM’ye taşımaya hazırız” dedi” cümleleriyle gazete İsrail karşıtı bir anlatıyı okuyucuya servis etmiştir.

4.2. Sabah Gazetesi ve “Mavi Marmara” Haberleri

“Sabah”, Türkiye’de 22 Nisan 1985’te yayımlanmaya başlanan günlük gazete. Sloganı "Türkiye'nin en iyi gazetesi"dir. Gazete, 1997 yılının Ocak ayından itibaren internet üzerinden de yayımlanmaya başlamıştır. 2007 yılında TMSF’ye devredilmiş ve ardından Turkuvaz Medya Grubu’na katılmıştır. Turkuvaz Medya Grubu Çalık Holding bünyesinde hizmet veren bir şirkettir. Çalık Holding’in satın aldığı Sabah gazetesi Merkez, ana akım yayın politikasına sahipken el değiştirdikten sonra Merkez Sağ yayın politikası ile habercilik yapmaya başlamıştır.

01 Haziran 2010 sayfa: 1

ÜST BAŞLIK: “ GEMİDE VAHŞET 9 ÖLÜ”

ANA BAŞLIK: “İSRAİL KATLIAMINA KÜRESEL İNTİFADA”

ALT BAŞLIK: “ İSRAİL’İN GAZZE’YE İNSANİ YARDIM GÖTÜREN FİLONUN AMİRAL GEMİSİ MAVİ MARMARA’YA BASKIN YAPIP DOKUZ KİŞİYİ ÖLDÜRMEŞİ, DÜNYAYI AYAĞA KALDIRDI”

Gazetelerin üretmiş oldukları haberlerin söylem analizi yöntemiyle incelenmesi iki aşamada olmaktadır; Makro ve mikro. Makro yapının incelenmesi için tematik ve şematik unsurlar ele alınıp incelemeye tabi tutulmaktadır. Mikro yapının analizinde ise cümlelerin yapısı, sözcük seçimi, haber fotosu, foto altı yazısı ve etken-edilgen fiil yapılar incelenmektedir.

Gazete haberi “İsrail katliamına küresel intifada” ana başlığıyla servis etmiştir. Alt Başlıkta ise “İsrail’in Mavi Marmara’ya baskın yapıp dokuz kişiyi öldürmesi, dünyayı ayağa kaldırdı” şeklinde bir anlatıya yer verilmiştir. “Dünyayı ayağa kaldırdı, İsrail Katliamı, Gemide Vahşet” gibi kelimelerle İsrail karşıtı bir söylem kullanılmış ve Mavi Marmara taraflı bir haber yapılmıştır. Haber kaynağı olarak çok çeşitli kurum ve kişiler kullanılmıştır. Haber net bir dille yazılmış olup kesinlik arz etmektedir. Haberde yorum içerikli birçok ifade kullanılmıştır.

Haberin mikro analizinde, “Barış gemileri” ifadesiyle müdahaleye uğrayan gemilerin amacının barış olduğu vurgusu yapılmıştır. “İnsanlık dışı saldırı” kelimesiyle İsrail’in gerçekleştirmiş olduğu operasyona gazetenin yayın politikasına uygun bir üslupla eleştiri getirilmiştir. “8 ülke, İsrail elçilerini protesto etti” cümlesiyle haber metnini kuvvetlendirecek bir bilgi okuyucuya sunulmuş “protesto etti” kelimesiyle ilgili ülkelerin tepkisi aktarılmıştır. “Liderler kanlı saldırıyı kınarken” cümlesinde birçok devlet başkanının operasyona olan tepkisi dile getirilmiş “Kanlı saldırı” ifadesiyle olayın vahametini vurgu yapılmıştır. “Tatbikatlar iptal edildi” cümlesiyle İsrail’le ortaklaşa yapılan askeri çalışmaların bittiğini vurgulayarak gösterilen tepki haberleştirilmiştir. Haber foto yazısında “silahlı İsrail güçleri saat 04:32’de gemilere baskın düzenledi” ifadesine yer verilerek haber metni desteklenmiştir.

01 Haziran 2010 sayfa: 3

ANA BAŞLIK: “YARDIMA PERVASIZ BASKIN”

ARA BAŞLIK: “İNSANİ YARDIM GEMİSİNE SABAHA KARŞI HELİKOPTER VE ZODYAK BOTLARLA YAPILAN SALDIRIDA ÖLENLERİN SAYISI İSRAİL YETKİLİLERİNE GÖRE 9...”

Haberi okuyucularına “Yardıma Pervasız Baskın” başlığıyla veren gazete, Ara başlıkta da haberin kısa bir özetini yapan bir anlatıya yer vermiştir. Haber kaynağı olarak gemiden geçilen anonslar, haber ajansları ve İsrail’in açıklamaları verilmiştir. Haber metninde başlıkta kullanılacak herhangi bir yorum bulunmamakla birlikte haber metninin arasına yerleştirilen açıklamalar yoruma açık bir anlatıya sahiptir. Haber dili sade ve anlaşılır bir anlatıya sahiptir. Haberde herhangi bir tarafı tutan ifade kullanılmamıştır.

“Operasyon düzenlendi” kelimesi olayın oluş biçimini aktarması açısından sade ve yalın bir anlam ifade etmektedir. “İsrail askerlerinin, beyaz bayrak sallamalarına rağmen ateş etmeye devam ettikleri ses kayıtlarına yansdı” cümlesi başlığa çekilen “Pervasız Baskın” ifadesini destekler mahiyette haber metninde yer almıştır. “Canlı görüntülerle tüm dünyaya yansdı”, “İngilizce ve Türkçe anonslar tüm dünyaya iletildi” cümlesi müdahaleye dair kanıtların olduğunu vurgulamaktadır. “Gönüllülerin sopalarla direnmeye çalıştığı görülüyor” ifadesi İsrail askerlerinin silah kullanmasından önce mi sonra mı olduğu bilinmediği için İsrail Hükümetinin yapmış olduğu savunucu açıklamaları desteklemediği görülmektedir. “Dehşet dakikalarında” ifadesi olay anının okuyucuya yansıtılmasını amaçlamaktadır. “Katliam yapılıyor” anonsta geçen bu ifade olay anında ölümlerin olduğunu vurgulamak için yolcular tarafından kullanılmıştır. “Çatışmayı uzatmayın” anonsu silahlı askerlere direnen yolculara bir uyarı niteliği taşımakla birlikte “Çatışma”nın niceliği konusunda bir açıklık getirmemektedir. “Gemilerdeki 11 yabancı ülkelere gönderildi, İHH Başkanı ve 16 arkadaşı tutuklanarak cezaevine konuldu” cümlesi İsrail müdahalesinin İHH Derneği’ne yapıldığı imasını okuyucuya vermektedir. Haberde herhangi bir foto kullanılmamıştır. Bununla birlikte tamamı etken kullanılan fiiller olayı aktarıcı bir sözdizimi içinde yer almıştır.

01 Haziran 2010 sayfa: 4

ÜST BAŞLIK: “ NETANYAHU KATLİAMI SAVUNDU”

ANA BAŞLIK: “ ASKERLERİMİZE ATEŞ EDEREK BİZİ KIŞKIRTTILAR”

“Askerlerimize ateş ederek bizi kıskırttılar” başlığıyla haberi veren gazete, ilgili haberi okuyucularına aktarırken “İsrail Başbakanı Benyamin Netanyahu'nun ofisinden kanlı saldırı için “tam destek veriyoruz” denildi” şeklinde bir anlatıya yer vermiştir. Haberin taraflarından İsrail Hükümeti'nin açıklamalarına ve gemi yolcularının açıklamalarına yer verilmiştir. Haber anlatımında İsrail karşıtı bir taraflılık söz konusudur. Haber anlatı olarak yorumsuz bir şekilde verilirken yapılan açıklamalardaki yorumlar dikkati çekmektedir. Haber dili net olmakla birlikte muğlak bir anlatı söz konusu değildir.

“Kanlı saldırı” kelimesiyle olayın gerçekleştiği ortam okuyucunun zihninde canlandırılmaktadır. “Tam destek veriyoruz” ifadesiyle İsrail Hükümeti olaydaki haklılıklarını savunmuştur. Bununla birlikte “ can kayıplarından üzüntü duyuyoruz” ifadesiyle uluslararası kamuoyunun beklediği açıklamayı yapmıştır. “ askerlerin saldırıya uğradığını, askerlerin kendini savunduğunu” belirten açıklama da haber metnini destekleyici bir şekilde okuyucuya sunulmuştur. “ tüm çabayı harcadık. Maalesef gemidekiler demir çubuklarla, bıçaklarla ve gerçek mermilerle, aşırı bir güçle saldırdılar” ifadesiyle İsrail Hükümeti'nin suçu gemi yolcularına attığını vurgulayan gazete “ Marmara gemisindekilerin askerlere uyguladığı şiddet nedeniyle askerlerin kendilerini savunmak durumunda kaldıklarını” belirten açıklamayla da haber kurgusunu oluşturan cümleler arasındaki bütünlüğü sağlamıştır.

“ yardım gemilerini ‘provokasyon’ olarak niteledi”, “baskın sırasında askerlerin silahlarının çalındığını iddia etti” açıklamalarıyla “ İsrail'in ilk açıklamasında da İsrail askerlerine ateş açıldığını öne sürmüştü” ifadesini aktararak İsrail Devleti'nin olaya karşı olan tavrının değişmediğini aktarmıştır. “Aşırı unsurların Mavi Marmara'da olduğu” ifadesiyle İsrail Genelkurmay'ının yolcuları terörist olarak tanımladığı vurgulanmıştır bu ifadeyi “diğer 5 gemide barış eylemcileri vardı” cümlesiyle de pekiştirmiştir. Haberde etken fiiller kullanılmıştır. Haber foto altı yazısı da “İsrail Başbakanı Netanyahu operasyona tam destek verdi” haberi destekleyici bir şekilde servis edilmiştir.

01 Haziran 2010 sayfa: 4

ANA BAŞLIK: “ SABAH KANLI BASKINI YAŞADI”

“Gazze’ye insani yardım malzemesi götüren filo lideri Mavi Marmara gemisinde bulunan Sabah muhabiri Mediha Olgun, saldırının hemen öncesinde geçtiği haberde, gemideki operasyon beklentisini anlattı. Olgun, 23:45’te geçtiği haberi, “Gemide bu gece uyku yok gibi” diye bitirdi.

Sabah gazetesi ilgili haberi “Sabah Kanlı Baskını Yaşadı” başlığıyla okuyucusuna duyururken, “ Mavi Marmara gemisinde bulunan Sabah muhabiri Mediha Olgun operasyon beklentisini anlattı” şeklinde bir anlatıya yer vermiştir. Haber kaynağı olarak gazete kendi muhabirini göstermiştir. Haberde yorum içerikli ifadeler yer verilmiştir. Haber yolcuların tarafında durularak kurgulanmıştır. Haber net bir dille aktarılmıştır.

Haberin mikro çözümlemesinde seçilen kelimeler, cümle yapısı, haber fotoları, foto altı yazıları, etken/edilgen fiil kullanımı dikkate alınmaktadır.

“Kanlı saldırıyı dakika dakika yaşadı” cümlesiyle gazete Muhabirinin tanık olduğu psikolojik durumu okuyucularına aktarmaya çalışmıştır. “Tedirginliğini anlatan” ifadesi gemide bulunanların içinde buldukları ruh halini yansıtmak için seçilmiştir. “kimsiniz” sorusunu yönelten İsrail gemilerinin heyecana sebep olduğu aktarılan haberde daha sonra “Heyecan dalgası dinmeye başladı” şeklindeki muhabirin anlatısıyla olay anları birinci el kaynaktan okuyucuya duyurulmuştur. İsrail Sözcüsünün “ Operasyon, İsrail askerlerinin üzerine ateş edilmesiyle başladı” cümlesiyle İsrail tarafının olayın sorumluluğunu gemi yolcularına yıktığına vurgu yapılmıştır. “uluslararası hukuk egemenliğe saldırı varsa o ülkenin müdahale hakkı vardır” ifadesiyle Gazze’nin İsrail’in toprağı olduğu vurgusunun yapıldığı dolaylı yolla okuyucuya aktarılmıştır. Haberde etken kalıpta fiiller kullanılarak haber kurgusunu destekleyici, yorumunu yaptı, şu açıklamayı yaptı gibi ifadeler başvurulmuştur. Kullanılan haber fotolarında gemi içindeki durumlar gösterilmeye çalışılırken haber altı fotosunda ise “ Muhabirimiz Mediha Olgun’dan kanlı baskın sonrası oğlu Arda’yı arayan İsraili bir yetkili annesinin iyi olduğu haberini verdi” ifadesine yer vererek başlıkta verilen “Sabah Kanlı Baskını Yaşadı” cümlesini desteklemiştir.

01 Haziran 2010 sayfa:4

ANA BAŞLIK: “ HEDEF ŞEYH ÖLDÜ MÜ?

“İsrail askerlerinin baskının bir hedefinin de İsrail’deki Müslüman Toplumunun önde gelen liderlerinden İslami Hareket Kuzey Şubesi Başkanı Şeyh Raed Salah’ın öldürülmesi olabileceği öne sürüldü”

Haberin ana başlığında “Hedef Şeyh öldü mü?” ifadesini kullanan Sabah gazetesi yaptığı kısa haberin anlatısında “İsrail askerlerinin bir hedefinin de Şeyh Raed Salah’ın öldürülmesi olabileceği öne sürüldü” cümlesine yer vermiştir. Haber kaynağı olarak olayın taraflarının sözlerine yer verilmiştir. Haberde yorum içeren cümleler bulunmaktadır. Haber tarafsız olarak verilmeye çalışılmıştır. Haber dili nettir.

Haberin mikro analizinde “İsrail’deki Müslüman toplum” ifadesiyle İsrail Devleti sınırları içinde yaşayan 1.4 milyonluk Filistinliden bahsedilmektedir. “ Baskının bir hedefinin de Raed Salah’ın öldürülmesi öne sürüldü” gemideki yolculardan birisi Gazze’deki ablukaya dikkat çekmek için yola çıkan Raed Salah’tır. Raed Salah 1948 yılına atfen kurulmuş olan bir hareketin başkanlığını yapmaktadır. İddiaya göre denilmesi varsayım ihtimalini güçlendirmektedir. Salah’ın yardımcısının “ Bu bir suikast girişimiydi” ifadesi gazetenin haberi oluşturduğu temel şüphedir. “Debkafile ise Salah’ın öldürüldüğünü öne sürdü” İsrail kaynaklarının verdiği kesin olmayan bilgi haber metninde kullanılarak haber derinleştirilmeye çalışılmıştır.

01 Haziran 2010 sayfa: 4

ANA BAŞLIK: “BU İLK DEĞİL !”

“İsrail’in İHH’nın gemisine düzenlediği saldırı, Filistinlilere destek vermek için yollara düşen sivillere yönelik ilk baskın değil”

Gazete haberi “Bu ilk değil” başlığıyla verirken “İsrail’in düzenlediği saldırı sivillere yönelik ilk baskın değil” şeklinde bir anlatıya yer verilmiştir. Haberde İsrail karşıtı bir taraflılık söz konusudur. Haber yorum üzerine kurulmuştur. Haber metninde kullanılan dil nettir. Derleme biçiminde yapılan haberin kaynağı gazetenin muhabiridir.

Haberin mikro düzeyde incelenmesi seçilen sözcükler, cümle yapısı, haber fotosu ve foto alt yazısı ile kullanılan fiil kalıplarının analiziyle gerçekleştirilmektedir. “Bu ilk değil” haber başlığına seçilen söz dizini olarak karşımıza çıkmakta ve bununla bir ardaan bilgisine atıf yapılmaktadır. “Bundan 7 yıl önce Rachel Corrie’yi bir İsrail buldozeri ezdi” cümlesiyle İsrail’in bu tarz eylemlere vermiş olduğu tepki hatırlatılmıştır. “Buldozer ezdi” kelimesi olayla ilgili okuyucunun zihninde bir kurgu yapılmasını sağlamaktadır. “Tom Hurndall, bir mitingde İsrail ordusu tarafından başından vurularak öldürüldü” ve “ “Filistin’e yol açık” konvoyuna saldırılmış 40 yaralı kişi yaralanmıştı” cümleleriyle haber metni desteklenmiştir. Habere ait verilen fotoda herhangi bir foto altı yazı kullanılmamıştır. Fotoğrafta ise bir ceset ve seslenen bir şahıs görülmektedir.

01 Haziran 2010 sayfa: 5

ÜST BAŞLIK: “BAŞBAKAN ERDOĞAN, İSRAİL SALDIRISINI AĞIR BİR DİLLE KINADI”

ANA BAŞLIK: “ DEVLET TERÖRÜ”

ALT BAŞLIK: “ İSRAİL’İN BU SALDIRISI, ULUSLARARASI HUKUKA AYKIRI DEVLET TERÖRÜDÜR” “ İSRAİL’İN BÖLGEYİ KAN GÖLÜNE ÇEVİRME İSTEĞİNİ İNFİALLE İZLİYORUZ”

“Başbakan Tayyip Erdoğan, İsrail’in müdahalesine ilişkin, ‘devlet terörü’ açıklamasında bulundu” şeklinde bir anlatıyla okuyucuya aktarılan haberin ana başlığı “Devlet Terörü” olarak seçilmiştir. Haberde kaynak olarak Başbakan Erdoğan’ın açıklamaları kullanılmıştır. Haber metninde yolcu gemilerinin yanında duran bir anlatı kullanılmıştır. Haberde yoruma açık ifadeler bulunmaktadır. Haber metni kullanılan dil açısından açık ve nettir.

“Kan gölüne çevirme” “infial” kelimeleri açık bir şekilde İsrail karşıtı bir söylem olarak okuyucuya sunulmuştur. Her iki kelime de şiddet unsurlarını çağrıştırmaktadır. “Devlet Terörü” ifadesi sosyal bilimlerde üzerin çalışma yapılan bir konudur. Üzerinde anlaşılabilir bir tanım olmasa da devlet terörü “bir devletin tanımı yaz... “Bu saldırı İsrail’in bölgede barış istemediğini net olarak ortaya koymuştur” “İsrail’in ifadeleri yalan” “Gemilerde beyaz bayrak

vardı” “Sessiz ve Tepkisiz kalmayacağız” “Barışın arkasındayız” ifadeleriyle gazete olay hakkında birinci ağızdan Türkiye Cumhuriyeti’nin görüşünü vermektedir. Haber metninde kullanılan cümleler etken kalıpta kullanılmıştır. Foto altı yazısında ise “ Başbakan Şili ziyaretini yarıda kesti” şeklinde bir anlatıya yer verilerek haber metni desteklenmiştir.

01 Haziran 2010 sayfa: 5

ANA BAŞLIK : “ İSRAİLE KARŞI İKİ AYAKLI PLAN”

ALT BAŞLIK : “ SALDIRININ ARDINDAN HEM TÜRKİYE, HEM DE DÜNYA ALARMA GEÇTİ. ANKARA’NIN İLK HEDEFİ, GEMİDE VATANDAŞI OLAN 33 ÜLKEYLE ULUSLARARASI TOPLUMU HAREKETE GEÇİRMEK. İKİNCİ HEDEF, TÜRKİYE İSRAİL İLİŞKİLERİNİ SINIRLANDIRMAK...”

Haberi okuyucularına “İsrail’e karşı iki ayaklı plan” başlığıyla veren gazete, alt başlıkta “Saldırının ardından hem Türkiye, Hem de dünya alarma geçti” şeklinde bir anlatıya yer vermiştir. Haber yorum içermektedir. Haber kaynağı olarak Dışişleri Bakanı’nın açıklamalarına yer verilmekle birlikte haberin genelinde yorum haber formatı dikkati çekmektedir. Haber İsrail karşıtı bir şekilde verilmiştir. Haberde kullanılan dil yer yer edilgen karakter arz etmekle birlikte net ifadeler de kullanılmıştır.

“ Dünya alarma geçti” kelimesiyle uluslararası kamuoyunun olaya göstermiş olduğu reflekse vurgu yapılmıştır. “33 ülkeyi harekete geçirmek” ifadesi olay karşısında Türkiye’nin dünyanın dikkatini olaya çekme gayreti belirtilmiştir. “ilk hedef olayı Türkiye-İsrail arasında bir sorun olarak göstermeyip gemide vatandaşı bulunan 33 ülke ile birlikte uluslararası toplumu harekete geçirmek” cümlesi Türkiye’nin eylem planının olduğu okuyucuya aktarılmıştır. “uluslararası alanda ise İsrail’in Gazze’ye yönelik ablukasının sona erdirilmesi hedefleniyor” cümlesi gemilerin asıl gayesi olan Gazze ablukasına dikkat çekme fikrini sonuçlandırmaya yönelik bir mesaj olarak okuyucuya servis edilmiştir.

Dışişleri Bakanı’nın “Bu bir korsanlık faaliyetidir” tanımlamasıyla gazete İsrail karşıtı söyleme yer vermiştir. “Hiçbir güç ablukayı da haklı gösteremez” cümlesi yardım filosunun hedefinin Hükümet aracılığıyla dillendirilmesi olarak görülmüştür. “ İsrail Büyükelçisi derhal bilgi vermesi istendi” ifadesiyle Türkiye Hükümetinin olaya karşı olan hassasiyeti

yansıtılmıştır. Haber metninde kullanılan fiil yapıları genelde edilgen bir yapıda kurulmuşken etken fiil yapıları da bulunmaktadır. Haber foto altı yazısında “ Protestocular namaz kıldı,saldırıda ölenler için dua edildi”

01 Haziran 2010 sayfa: 6

ANA BAŞLIK : “ DÜNYADAN TEPKİ YAĞDI”

ALT BAŞLIK : “ İSRAİL’İN SALDIRISINA TÜM DÜNYA LİDERLERİNDEN SERT TEPKİLER GELİRKEN, YUNANİSTAN, İSPANYA VE İSVEÇ, İSRAİL ELÇİLERİNİ ÇAĞIRIP SALDIRIYI PROTESTO ETTİ”

Gazete haberi “Dünyadan tepki yağdı” başlığıyla servis ederken, alt başlıkta “ İsrail’in saldırısına tüm dünya liderlerinden sert tepkiler...” şeklinde bir anlatıya yer verilmiştir. Haber kaynağı olarak yapılan açıklamalar görülmektedir. Haber metninde yorum içeriği bulunmaktadır. Haber yardım gemisi yanlısı olarak verilmiştir. Haberde net ifadeler kullanılmıştır.

“Tepki yağdı” ifadesiyle İsrail’in yapmış olduğu müdahaleye karşı yapılan açıklamaların çokluğuna vurgu yapılmıştır. “sert tepki” ifadesiyle İsrail’e yapılan söylemlerin dozajına dikkat çekilmektedir. “Şoke Olduk” “Üzüntü Duyduk” “Kınıyoruz” “Tatbikat İptal” “Çok Üzgünüz” “Kabul Edilemez” “Şoke Edici” “Diyalog Baskın Çıkmalı” “Orantısız Saldırı” “Sarsıldık” “İnsanlık Dışı” “Derin Üzüntü Duyduk” “Bağımsız Soruşturma” “Zor Kararlar Alacağız” şeklinde yapılan çeşitli ülkelerin açıklamaları haber başlığını desteklemektedir. Haber metninde kullanılan fiil yapıları etken yapıdadır. Haberde herhangi bir fotoğraf kullanılmamıştır.

01 Haziran 2010 sayfa: 6

ANA BAŞLIK: “ İSRAİL KENDİ KALESİNE ÇOK FECİ GOL ATTI”

ALT BAŞLIK: “ KANLI BASKIN, DÜNYA BASININDA YANKI UYANDIRDI. İNGİLİZ GUARDİAN GAZETESİ, İSRAİL’E “AMBARGOYU KALDIR” BASKILARININ DAHA DA ARTACAĞINI YAZDI”

Haberi “İsrail kendi kalesine çok feci gol attı” başlığıyla veren gazete, alt başlığında ise “ Kanlı Baskın, dünya basınında yankı uyandırdı” şeklinde bir anlatıyla okuyucuya sunulmuştur.

Haber kaynağı olarak açıklamaları verilen gazeteler gösterilmektedir. Haber İsrail karşıtı bir söylemle yardım gemisi yanlısı bir şekilde yayınlanmıştır. Haberde yoruma yer verilmiştir. Haberde kullanılan dil net ve anlaşılırdır.

Guardian Gazetesi'nin “Kendi kalesine çok feci gol attı” ifadesinde “ayağına kurşun sıkmak” “kendi kendi kendini yakmak” gibi deyimlerinin manası futbol terimi kullanılarak verilmiştir. Bu terimle İsrail'in darbe yediği vurgulanmaktadır. “yankı buldu” kelimesiyle olayın etki boyutu gözler önüne serilmiştir. Guardian Gazetesi “ İsrail'i Türkiye'den gelecek tepkiler kaygılandırmalı” “Bu olay Gazze ambargosunu daha çok dünyanın gündemine taşıyacak” ifadeleri Türkiye'nin bu olayla elinin kuvvetlendiğini ima eder bir biçimde okuyucuya aktarılmıştır. CNN 'in “aktivistlerin açıklamasına yer verdiği görülürken, The Washington Post'un ise İsrail ordusunun açıklamasına yer verdiği görülmektedir. Telegraph yardım konvoyu sözcülerinin görüşüne yer vermiştir. Gazete habere konu ettiği olayın dünya basınındaki yansımalarında her iki tarafın görüşüne de yer veren gazetelerin haberlerini kullanmıştır. Haber dili etken ve edilgen fiil kalıplarıyla kurulmuştur. Haberde herhangi bir fotoğraf kullanılmamıştır.

01 Haziran 2010 sayfa: 6

ANA BAŞLIK : “ İSRAİL BASINI: BU BİR FİYASKO BAKAN İSTİFA”

Sabah Gazetesi “kanlı baskın İsrail basını tarafından da eleştirildi” anlatısıyla verdiği haberde “İsrail Basını: Bu bir fiyasko Bakan istifa” başlığını kullanmayı tercih etmiştir. Haber kaynağı olarak İsrail Gazeteleri kullanılmıştır. Haberde yardım gemisi tarafı tutulmuştur. Haberde yoruma yer verilmiştir . Haberde net bir dil kullanılmıştır.

Bu şekilde kurgulanan haberin makro yapısının analizinden sonra mikro analizinde de seçilen sözcükler, cümle yapısı, etken-edilgen fiil yapıları incelenmektedir. “Kanlı baskın İsrail basını tarafından da eleştirildi” cümlesiyle gazete olaya karşı yardım gemilerinin yanında bir tutum takındığını okuyucusuna aktarmıştır. “İsrail basını da” ifadesinden bu sonuç

ortaya çıkmaktadır. Yedioth Ahronot gazetesinin “ Tahmin edilebilecek bir İsrail fiyaskosu” başlığıyla yayınladığı makale Sabah gazetesinin olaya yaklaşımıyla örtüşmektedir. “Tahmin edilebilecek fiyasko” ifadesi İsrail’in böyle bir operasyona imza atma potansiyeline dikkat çekmektedir. “Kibirli bir tavırla krizde katkısı bulunan Netanyahu Savunma Bakanı Ehud Barak’ın istifasını isteyerek yanlıştan dönmelidir” cümlesiyle Sabah gazetesi, olay sonunda kendi gazetelerinin de İsrail Hükümetini eleştirdiğini okuyucusuna servis etmiştir. Haaretz gazetesinin “Bu kan banyosundan sonra 3. Bir intifadayı engellemek için hızlı çalışmalı. İsrail’in uluslararası alanda sebep olduğu zararın ise artık küçük görülecek bir tarafı yok” açıklaması da gazetenin yayın politikasına uygun bir şekilde verilmiştir.

01 Haziran sayfa: 7

ANA BAŞLIK: “ 10 MADDELİK ÇAĞRI”

ALT BAŞLIK: “ TÜRKİYE’NİN ÇAĞRISI ÜZERİNE TOPLANAN BM GÜVENLİK KONSEYİ’NDE KONUŞAN DIŞİŞLERİ BAKANI AHMET DAVUTOĞLU “ İSRAİL’İN ELİNE KAN BULAŞMIŞTIR. BUGÜN BİR BARBARLIK YAŞADIK” DEDİ

Haberi okuyucusuna “10 maddelik çağrı” başlığıyla veren gazete alt başlıkta ise “ İsrail’in eline kan bulaşmıştır” şeklinde bir anlatıya yer vermiştir. Haberin kaynağı Bakanın açıklamalarıdır. Haberde yorumlara yer verilmiştir. Haber dili sade ve açıktır. Gazete haberde İsrail karşıtı taraf tutmaktadır.

“eline kan bulaşmıştır” “Barbarlık yaşadık” “devletlerle teröristler arasındaki farklılığın kaybolduğu kara bir gün” “İsrail’in yaptığı eşkıyalıktır ve korsanlıktır” ifadeleriyle Türkiye Cumhuriyeti’nin olaya karşı takındığı tavır BM’de verilmesini haberleştiren gazete İsrail karşıtı bir söylemi okuyucuyla buluşturmuştur. Haberde etken fiil kalıpları kullanılmıştır.

01 Haziran 2010 sayfa: 9

ANA BAŞLIK: “ İŞ DÜNYASI TEK VÜCUT OLUP KINADI, “AKLİSELİM” İSTEDİ”

ALT BAŞLIK: “ İSRAİL’İN SALDIRISI İŞ DÜNYASINDA DA YANKI UYANDIRDI. İŞADAMLARI AKLİSELİME DAVET EDERKEN HÜKÜMETİN TAVRINA GÖRE YATIRIMLARINI GÖZDEN GEÇİREBİLECEKLERİNİ BELİRTTİ”

“Devlet isterse İsrail’le yatırımı gözden geçiririz” “Provokasyonlara karşı sakin olalım” şeklinde iki ara başlıkla haberi okuyucusuna sunan gazete “İş dünyası tek vücut olup kınadı, “Akliselim” istedi” ana başlığını kullanmıştır. Haber kaynağı açıklamalarına yer verilen iş adamları olan haberin, metin dili net ve anlaşılırdır. Türkiye Cumhuriyeti tarafında bir duruş sergilenmiştir. Haberde yorumu yer verilmemiştir.

Haber başlığında kullanılan “Akliselim” kavramı sağduyuyu elden bırakmadan hareket etmek manasına gazete tarafından tercih edilmiş bir kelimedir. “Kınadı” kelimesiyle yapılan müdahale eleştirilmiştir. “soğukkanlılıkla hareket etmemiz lazım” işadamlarının bu şekildeki görüşüne yer veren gazete herhangi bir şiddete karşı iş dünyasının temkinli davrandığını okuyucularına aktarmıştır. “Ambargo uygulanacağını düşünmüyorum” ifadesiyle piyasaları değerlendiren bir açıklamayla haber analiz şeklinde bir anlatı tercih edilerek vatandaşın mali endişesine cevap vermeye çalışılmıştır. “Hükümetin tavrına göre yatırımları gözden geçirebilecekleri”ni belirten iş adamlarının görüşlerine yer veren gazete olay karşısında ülkedeki birlik ve bütünlüğe vurgu yapmıştır. Haberde kullanılan foto altı yazısında “800 milyon dolarla İsrail’deki en büyük Türk yatırımcısı Ahmet Nazif Zorlu krizi değerlendirdi” şekline bir anlatıya verilmiştir. Haber de kullanılan fiil yapıları etkindir.

01 Haziran 2010 sayfa: 9

ÜST BAŞLIK: “ YABANCI SERMAYE SÜRECİ DEĞERLENDİRDİ”

ANA BAŞLIK: “ PANİK YOK BU TÜR OLAYLARA ALIŞIĞIZ”

Haberi “Panik yok bu tür olaylara alıştık” ana başlığıyla okuyucularına sunan Sabah gazetesi, “Politik riski yönetmeyi biliyoruz” şeklinde bir anlatıya haberde yer vermiştir. Haber kaynağı olarak açıklaması verilen iş kadını kullanılmıştır. Haberde yorum bulunmaktadır. Haber nötr bir şekilde tarafsız olarak verilmiştir. Haberde kullanılan dil net ve açıktır.

Haberin mikro yapısında “Yabancı sermaye ihtiyatlı tavır aldı” cümlesi ile yaşanan olayın mali piyasalardaki yansıması okuyucuya aktarılmaya çalışılmıştır. “İhtiyatlı tavır” kelimesiyle denge politikasının yürütülmesi vurgusu verilmiştir.

01 Haziran 2010 sayfa: 17

ÜST BAŞLIK: “ İSRAİL’İN SALDIRISINA UZMANLARIN YORUMU”

ANA BAŞLIK: “ULUSLARARASI HUKUK KATLEDİLDİ”

Haberi “uluslararası hukuk katledildi” ana başlığıyla veren Sabah gazetesi, haber metninde kaynak olarak uzman açıklamalarına yer vermiştir. Haberde yorum içeren öğeler bulunmakla birlikte yorumsuz analizler de bulunmaktadır. Haber İsrail karşıtı taraflılıkla kaleme alınmıştır. Haber dili muğlaklık barındırmayan bir netlik taşımaktadır.

Haberin mikro analizinde “12 millik kara suları dışında” “böyle meşru müdafaa olmaz” “uluslararası tepki önemli” “intikam almak istediler” “Savaş suçlarına giriyor” “Türkiye tazminat isteyebilir” şeklinde cümlelere yer verilmiştir. Yapılan analizlerde İsrail karşıtı söylemi kullanan, hukukun gereğinin yapılması ve olayın hukuki boyutunu inceleyen ifadeleri haberleştiren gazete uzman görüşüne yer vererek haberi okuyucuya sunmuştur. “Savaş suçlarına giriyor””Türkiye tazminat istiyor” ifadelerinde müdahalenin uluslararası hukuk açısından ülkenin kendisini savunabileceği 24 millik suların daha ilerisi olan 70 mil açıklarda yapıldığı vurgulanarak hukuki açıdan İsrail’in haksız olduğu vurgusu okuyucuya aktarılmıştır.

01 Haziran 2010 sayfa: 18

ANA BAŞLIK: “ ‘İNTİFADA BÜTÜN DÜNYANIN DİRENİŞ SİMGESİ’

ALT BAŞLIK: “ İSRAİL’İN GEMİ KATLİAMI DÜNYAYI AYAĞA KALDIRDI. TÜRKİYE’NİN BAŞTA İSTANBUL VE ANKARA OLMAK ÜZERE BİRÇOK İLİNDE HALK SOKAKLARA DÖKÜLDÜ. İSLAM ALEMİ VE BATI OLAYA BÜYÜK TEPKİ GÖSTERDİ”

Sabah gazetesi “İntifada bütün dünyanın direniş simgesi” başlığıyla verdiği haberinde, “İsrail’in gemi katliamı dünyayı ayağa kaldırdı” şeklinde bir anlatıya yer verilmiştir. Haber kaynağı gazete muhabirleridir. Haber metninde yorum bulunmaktadır. Yardım gemisi taraflı İsrail karşıtı bir söylemle haber metni kurgulanmıştır. Haberde kullanılan dil açık ve nettir.

Haberin mikro ölçekte incelemesinde “İntifada” kelimesi kullanılmıştır. İntifada Filistinlilerin 1987 yılında İsrail’e karşı yapmış olduğu eyleme verilen isimdir. İntifada kelimesiyle İsrail’e karşı gösterilen halk tepkisi haber metninde kullanılmıştır “İntifada, direniş simgesi” ifadesiyle İntifada hareketinin Filistin özelinde dünya halklarının hak arayışının sembolü olduğu vurgulanmıştır. “katliam ayağa kaldırdı” cümlesi ile halk nezdinde oluşan İsrail Karşıtlığı aktarılmıştır. “sokaklara döküldü” ifadesi protesto gösterilerinin düzenlendiğini belirtmek için kullanılmıştır. “İslam alemi ve Batı olaya tepki gösterdi” cümlesinde iki farklı düşünce yapısına sahip olan medeniyetin aynı olaya aynı şekilde bakıyor olmasını gazete sayfalarına taşımıştır.

“Gece boyunca dualar okuyarak bekleyen vatandaş, sabah ölüm haberlerinin gelmesiyle İsrail Başkonsolosluğu’na yabancı maddeler atarak camları kırdı” cümlesi halkın İsrail’e olan tepkisini okuyucuya aktarmaktadır. “İsrail bayrağı yakan grup” ifadesiyle İsrail karşıtlığının vardığı boyuta vurgu yapılmıştır. “10 şehidimiz var dualarımız İsrail’in fosfor bombalarından daha güçlüdür” cümlesi halkın moralini yükseltici olarak yapılan konuşmalardan alıntılanmıştır. “İsrail’in terörist dediği kim biliyor musunuz? 16 Avrupa Parlamentosu milletvekili, 26 yabancı basın ve 34 Türk basın. Bunlar mı terörist?” ifadesini gazete İsrail Hükümetinin gemilere yönelik yapmış olduğu açıklamalara karşı tez olarak vermiştir. Haber metninde kullanılan haber altı fotolarında haber metnini destekleyici ifadeler yer verilmiştir. Haber metninde kullanılan fiil yapıları genellikle etken olup edilgen fiil yapıları da kullanılmıştır.

02 Haziran 2010 sayfa: 1

ÜST BAŞLIK: “BAŞBAKAN ERDOĞAN, AK PARTİ GRUBU’NDA İSRAİL’İ TOPA TUTTU: TÜRKİYE’NİN DÜŞMANLIĞI ŞİDDETLİDİR

ANA BAŞLIK: “ SABRİMİZİ TEST ETMEYİN”

ALT BAŞLIK: “ İSRAİL YÖNETİMİNE “ELİ KANLI, ÇIBANBAŞI” DİYEN ERDOĞAN YAKA SİLKTİ: YALANLARINIZDAN BIKTIK...

Sabah gazetesi olaydan sonraki ikinci günde de “Mavi Marmara” olayını birinci sayfasından sürmanşetten görmüştür. Haberi okuyucularına “Sabrımızı test etmeyin” ana başlığıyla veren gazete, alt başlıkta da “Erdoğan yaka silkti: Yalanlarınızdan bıktık” anlatısına yer vermiştir. Haber kaynağı olarak Başbakan’ın açıklamalarına yer verilmiştir. Haber metninde İsrail karşıtı bir taraflılık söz konusudur. Haberde yorumlara yer verilmiştir. Haber dili net ve açıktır.

Haberin makro analizi bu şekilde yapıldıktan sonra mikro analizinde “ İsrail’i topa tuttu” “Sabrımızı test etmeyin” “Yalanlarınızdan bıktık” ifadelerine başlıkta yer veren gazete İsrail’i eleştiren Başbakan Erdoğan’ın bu açıklamalarını okuyucusuna servis etmiştir. “Kimse Türkiye’nin sabrını test etmeye kalkmasın” “Bedeli ağır olur” “Olaylar kara lekedir” “İsrail’in kanlı katliam her türlü laneti hak etti” “ Saldırı mutlaka cezalandırılmalıdır” cümlelerinde Türkiye Hükümeti’nin olay karşısındaki tutumu yansıtılmaya çalışılmıştır. Haber edilgen bir dille inşa edilmiştir. Haber foto altı yazısında “Erdoğan “illallah” anlamında birkaç kez yaka silkti” ifadesi kullanılarak haber metni desteklenmiştir.

02 Haziran 2010 sayfa: 8

ANA BAŞLIK: “ TÜRK DİASPORASI 90 ÜLKEDE İSRAİL’E EKONOMİK SAVAŞ AÇTI”

ALT BAŞLIK: “ DÜNYA TÜRK İŞ KONSEYİ SERT BİR MEKTUPLA DİASPORAYI UYANDIRDI VE İSRAİL’E KARŞI EYLEME ÇAĞIRDI. KONSEY AYRICA TUTUKLULARIN BIRAKILMASI VE AMBARGONUN KALDIRILMASINI İSTEDİ”

Mavi Marmara ile ilgili ekonomi sayfasında da haberlere yer veren Sabah gazetesi ilgili haberi “ Türk diasporası 90 ülkede İsrail’e ekonomik savaş açtı” ana başlığıyla verirken alt başlıkta da “Dünya Türk İş Konseyi sert bir mektupla diasporayı uyandırdı” şeklinde bir anlatıya yer verilmiştir. Haberde İsrail karşıtı bir söylemle taraflı habercilik yapılmıştır. Haber dili sade ve anlaşılırdır. Haberde yorum bulunmaktadır.

Haberin mikro analizinde “İsrail’e ekonomik savaş açtı” cümlesi ana başlığa çekilmiş ve mali yönden de dünyanın çeşitli ülkelerindeki Türklerin İsrail’e olan tavrı aktarılmıştır. “Türk diasporası ayaklandı” ifadesiyle Türk iş dünyasının olaya karşı gösterdiği reaksiyon vurgulanmıştır. “Ambargonun sona erdirilmesi”, “Tutukluların serbest bırakılması”, “Uluslararası komisyonun kurulması” gibi yaptırımların uygulanmasını isteyen Türk işadamlarının görüşleri aktarılarak olaya karşı gösterilen tavır haberleştirilmiştir. Haberde edilgen bir dil kullanılmakla birlikte haber fotosu ve foto altı yazısı kullanılmamıştır.

02 Haziran 2010 sayfa: 18

ANA BAŞLIK: “İSRAİL’DEN HERKESİ BIRAKMA KARARI”

ALT BAŞLIK: “MAVİ MARMARA’YA DÜZENLENEN KANLI BASKINDAN SONRA GÖZALTINA ALINAN 610 KİŞİDEN 368’İNİN, ÖLDÜRÜLEN 9 KİŞİDEN 4’ÜNÜN TÜRK OLDUĞU AÇIKLANDI. REUTERS, İSRAİL HÜKÜMETİNİN BÜTÜN AKTİVİSTLERİ SERBEST BIRAKACAĞINI DÜNYAYA DUYURDU”

Sabah gazetesi ilgili haberi okuyucularına “İsrail’den herkesi bırakma kararı” ana başlığıyla servis etmiştir. Ara başlığında ise “Reuters, İsrail Hükümetinin bütün aktivistleri serbest bırakacağını dünyaya duyurdu” anlatısına yer verdi. Haber kaynağı olarak Reuters haber ajansını kullanan gazetenin haberinde tarafların ifadelerine yer verilmekle tarafsız bir haber inşa edilmiştir. Haber dili açık ve nettir. Haber olayın taraflarının görüşlerine yer verilerek inşa edilmiş olduğundan haberde yorum bulunmaktadır.

“Reuters, İsrail Hükümetinin bütün aktivistleri serbest bırakacağını dünyaya duyurdu” açıklamasına yer veren gazete aynı haber metni içinde Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık kaynaklarının gözaltına alınanların serbest bırakacağı yönünde bir bilginin kendilerine ulaşmadığı yönündeki açıklamalarını da okuyucusuna servis etmiştir. İsrail’li bir askerin “Güvertesinde bulunan iki silahın olayda kullanılması nedeniyle içinde kurşun bulunmadığı” yönündeki açıklamasına yer verilen haberde İsrail Hükümetinin müdahelenin kendi açısından haklı gerekçelerini gösterdiği belirtilmiştir. “İsrail korku devleti olmuş” ifadesiyle gemi yolcularının kendi haklılıklarının söylemini okuyucusuna aktarmıştır. Haberde edilgen ve etken yapılı fiiller kullanılmıştır. Haberde herhangi bir foto ve foto altı yazısı bulunmamaktadır.

02 Haziran 2010 sayfa: 18

ANA BAŞLIK: “ ALMANLAR: KORSANLIK”

“Gemide bulunan Alman Federal Meclis Üyeleri Inga Höger ve Annette Groth ile eski milletvekili Norman Peach, kendilerini savaşta ve rehin alınmış hissettiklerini söyledi” şeklinde bir anlatıya yer verilen haberde haber kaynağı görüşlerine yer verilen kişilerdir. Haberde İsrail karşıtı bir söylem kullanılmıştır. Haber dili nettir.

“Korsanlık” ifadesiyle Alman eski milletvekili İsrail’in yaptığı müdahalenin hukuk dışı bir eylem olduğunu vurgulamıştır. “savaşta hissettiklerini söyledi” cümlesi olay anında yaşananların okuyucunun zihninde canlandırma vurgusu taşımaktadır. “kimsede silah yoktu” ifadesiyle gemide bulunan Alman Meclis Üyesi İsrail’in olaydaki haksızlığına dikkat çekmeye çalışmaktadır. Haberde açıklamayı yapan vekillerin fotoğrafları verilmiştir ve vekillerden birinin Arapça ifadeyle “Gazze” tişörtü giydiği dikkat çekmektedir.

02 Haziran 2010 sayfa: 19

ANA BAŞLIK: “ BM İSRAİL’İ KINADI SORUŞTURMA İSTEDİ”

ARA BAŞLIK: “ABD’NİN İTİRAZLARINA RAĞMEN DIŞIŞLERİ BAKANI DAVUTOĞLU’NUN KARARLI TUTUMU, 12 SAAT SÜREN SERT MÜZAKERELER SONUCUNDA BAŞARIYA ULAŞTI. BM GÜVENLİK KONSEYİ VE NATO İSRAİL’İ KINADI”

Sabah gazetesi haberi “BM İsrail’i kınadı soruşturma istedi” ana başlığıyla vermiştir. “Dışişleri Bakanı Davutoğlu’nun kararlı tutumu, 12 saat süren sert müzakereler sonucunda başarıya ulaştı” şeklinde bir anlatıya yer verilmiştir. Haber kaynağı olarak yapılan açıklamalar gösterilmiştir. Haberde yorum içeren öğeler bulunmaktadır. Haber yardım gönüllülerinin tarafında yer alarak servis edilmiştir. Haber dili net ve açıktır.

Gazetenin edilgen bir dille verdiği haberde “ Başarıya ulaştı” “BM Güvenlik Konseyi ve NATO İsrail’i kınadı” cümleleri Türkiye Hükümetinin başarılarını okuyucuya olumlayarak aktarılmıştır. “BM’ye kabul ettirdiklerimiz” başlığıyla verilen haberde de İsrail karşıtı bir

söylem kullanılmıştır. “Çözüm ancak iki devletin tanınmasıyla olacaktır” cümlesi geminin amacından olan Gazze ambargosuna dikkat çekme fikrine vurgu yapmaktadır.

02 Haziran 2010 sayfa: 22

ANA BAŞLIK: “ GEREKİRSE ASKERİ TEPKİ DE VERELİM”

ARA BAŞLIK: “ İSRAİL’İN YARDIM GEMİSİNE BASKININI HİÇBİR ÖZRÜN ÖRTEMEYECEĞİNİ SÖYLEYEN DEVLET BAHÇELİ, “ÇUVAL OLAYINDAKİ GİBİ GERİ ADIM ATILMAMASINI” İSTEDİ

Sabah gazetesi Mavi Marmara haberiyle ilgili olarak MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli’nin “Gerekirse askeri tepki de verelim” cümlesini ana başlığına çekmiştir. Haberin ara başlığında ise “Çuval olayındaki gibi geri adım atılmamasını istedi” şeklinde bir anlatıya yer vermiştir. Haber kaynağı belli olan haber İsrail Karşıtı bir taraflılıkla okuyucuya sunulmuştur. Haberde yoruma yer verilmiştir. Haberde açık bir dil kullanılmıştır.

“Gerekirse askeri tepki de verelim” cümlesiyle İsrail’e yapılması gereken yaptırımların askeri müdahaleye kadar vardırılabileceğini vurgulanmıştır. “Hiçbir özrün örtemeyeceği” ifadesi yapılan eylemin affedilemeyecek boyutunu gözler önüne sermek için tercih edilmiştir. “Bu hunhar saldırıdan sonra” ifadesi gemilere yapılan müdahalenin acımasızlığını belirtmek için kullanılmıştır. Gazete haber de edilgen bir dil kullanmıştır. Edilgen dil yapısında söylenmek istenen başka bir açıklamayla ifade edilir. Haberde kullanılan fotoğrafta foto altı yazısı kullanılmamıştır.

02 Haziran 2010 sayfa: 22

ANA BAŞLIK: “ İSRAİL BASINI BÖLÜNDÜ”

Mavi Marmara olayını haberleştiren İsrail gazetelerinin görüşlerine yer verilen haberde “İsrail basını bölündü” ana başlığı kullanılmıştır. Haberde kullanılan görüşlerin kaynağı İsrail gazeteleridir. Haberde yorum içerikli unsurlar bulunmaktadır. Haber taraflı bir şekilde yazılmıştır. Haber metninin dili sade ve anlaşılırdır.

“Bu sakat politikanın bir bedeli var. Netanyahu hükümetinin tamamen kaybettiği kesin. Yine İsrail propaganda makinesi, sadece beyni yıkanmış İsraillileri kandırmayı başardı. Yine İsrail ağır diplomatik bedeller ödeyecek” anlatısıyla İsrail’de haber yapan Haaretz gazetesinin İsrail yönetiminin karşıtı olduğu anlaşılmaktadır. Yossi Sarid gazetesi ise “Kabinedeki 7 kişi burunlarının ötesini göremeyen idiotlardır” şeklinde İsrail yönetimini eleştiren bir haber kaleme almıştır. Ari Shavit gazetesi “ Netanyahu ve Barak tarih bilmiyor mu? 1947’de Exodus gemisine yapılanları tekrarladılar. Gerçi Türk gemisi Exodus gibi soykırımdan kurtulanları değil provokatörleri taşıyordu” haberine yer vererek İsrail yönetimini eleştirirken gemide bulunanların da provokatör olduğunu iddia etmiştir. Jerusalem Post “ Gazze’ye özgürlük konvoyundakilerin çoğunun insani yardım için orada olmadığı ortada. Eğer amaçları bu olsaydı, İsrail’in malzemeleri Aşdod limanına transfer etme teklifini kabul ederlerdi. Komandomuz daha gemiye inmeden saldırıya uğradı” şeklinde bir habere yer vererek İsrail tarafında bir görüş belirtmiştir. Haberde herhangi bir foto kullanılmamıştır.

02 Haziran 2010 sayfa: 22

ANA BAŞLIK: “ KILIÇDAROĞLU’NDAN İLK GRUPTA İKİ MESAJ”

ARA BAŞLIK: “ CHP LİDERİ KILIÇDAROĞLU, GRUP KONUŞMASINDA İSRAİL SALDIRISI İÇİN DE “ÖLEN VATANDAŞLARIMIZIN KANI YERDE KALMASIN” DEDİ.

Haberde “Kılıçdaroğlu’ndan ilk grupta iki mesaj” ana başlığıyla verilen haberde “Ölen vatandaşlarımızın kanı yerde kalmasın” anlatısına yer verdi. Haberde kaynak olarak açıklaması verilen CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu kullanılmıştır. Haberde yorum bulunmaktadır. Haber yardım gemisi taraflı bir söylemle kurgulanmıştır. Haber dili açık ve nettir.

“İsrail’in iki temel suçu vardır, bir orantısız güç kullanmıştır ikincisi uluslararası sularda yapılmıştır” “Konunun uluslararası bir komisyon tarafından soruşturulması ve suçluların cezalanlandırılmasını istiyoruz” “Vatandaşlarımızın kanının yerde kalmamasını istiyoruz” “Türkiye’nin onuru kırılmıştır” “İsrail hükümetinin dokunulmaz olmadığı ortaya konulmalıdır” şeklinde bir anlatıya yer verilen haberde İsrail karşıtı bir söylem tercih

edilmiştir. “ Onuru kırılmıştır” ifadesiyle olayın Türk halkı için yapmış olduğu etkiye vurgu yapılmıştır. “Suçluların cezalandırılmasını istiyoruz” ve

“Kanının yerde kalmaması” cümleleriyle tepkisiz kalınmaması belirtilmiştir. Haberde edilgen ve etken fiil kalıpları birlikte kullanılmıştır. Haber fotosu ve foto altı yazısı bulunmamaktadır.

02 Haziran 2010 sayfa: 22

ÜST BAŞLIK: “ DÜNYA BASININDA İSRAİL BASKINI”

ANA BAŞLIK: “ İSRAİL YASALARA SALDIRMIŞ OLDU”

Sabah gazetesi Mavi Marmara olayıyla ilgili dünya basınında çıkan haberleri sütunlarına taşıdığı haberinde “İsrail yasalara saldırmış oldu” ana başlığını kullanmıştır. Haberin kaynağı yabancı medya kuruluşlarının haberleridir. Haberde yoruma yer verilmiştir. Haber İsrail karşıtı bir taraflılık içermektedir. Haber dili nettir.

Yunanistan gazetesi Kathemerini “ Korsan devlet İsrail’e uluslararası protesto” To Vima “ İsrail hükümetinin bu yeni cinayetine karşı her çağdaş ülkenin hemen tepki göstermesi gerekir” Fransa gazetesi Liberation “ Korsan devlet İsrail’i dünya sert şekilde kınıyor” Pakistan gazetesi Nava-i Vakt “ İsrail terörizmi” Suudi Arabistan gazetesi Arap News “ Denizde cinayet” Mısır gazetesi El Ahbar “ Saldırı tam katliam “ Lübnan gazetesi En Nahar “ Özgürük Filosu, İsrail’i Türklerin kanında boğdu” El Ahbar “ Şafak katliamı ilişkilerde dönüm noktası olacak” İngiliz gazetesi Guardian “İsrail’in oynadığı kumar kendine çok pahalıya mal olacak” Independent Gazetesi Ortadoğu Muhabiri Robert Fisk “ Batılı liderlerin insanların hayatını kurtarmaya yardımda çok korkakça davrandıklarını yazdı” Yabancı gazetelerin bütün bu söylemleri İsrail’in haksızlığına vurgu yapmaktadır. Gazete bununla birlikte BBC,Times, CNN, ABC News gibi olayı analiz eden yazılar yayınlayan dış basının da haberlerine yer vermiştir. Haber edilgen bir dille inşa edilmiştir.

03 Haziran 2010 sayfa: 1

ANA BAŞLIK: “ GAZA’DAN DÖNÜŞ”

ALT BAŞLIK: “ İSRAİL’DEKİ 3 GÜNLÜK ESARETİN ARDINDAN SABAHA KARŞI TÜRKİYE’YE GELEN 466 BARIŞ GÖNÜLLÜSÜNÜ, BAKANLARLA BİRLİKTE BİNLERCE KİŞİ KARŞILADI”

Gazete haber “Gaza’dan dönüş” başlığıyla vermekle birlikte ara başlığında da “İsrail’deki 3 günlük esaretin ardından Türkiye’ye gelen 466 barış gönüllüsünü, bakanlarla birlikte binlerce kişi karşıladı” şeklinde bir anlatıya yer verilmiştir. Haberde yorum yer almaktadır. Haberde kullanılan dil sade ve nettir. Haber kaynağı gazete muhabirleridir. Haber İsrail karşı bir taraflılıkla verilmiştir.

Haberde bir savaş terimi olan “Gaza” kullanılmıştır, Gaza kelimesi Türkçe’de savaş manasına kullanılmaktadır. “Gaza’dan dönüş” ifadesiyle filodaki yolcuların içinde buldukları psikolojik hali okuyucuya aktarmaya çalışılmıştır. “Türkiye’nin vatandaşlarımızı 24 saat içinde istiyoruz ultimatomu” ifadesinde İsrail’e yapılan çağrı dile getirilmiş ve “ultimatom” kelimesi kullanılmıştır ki bu sözcük tehdit içerikli bir çağrıdır. “3 günlük esaretin ardından” ifadesi gönüllülerin yaşadıkları insani şartlara vurgu yapılmıştır. Haber fotosunda uçaktan inmekte olan yardım gemisi yolcuları ve onları karşılayan insanlar görülmektedir. Haber foto altı yazısı bulunmamaktadır.

03 Haziran 2010 sayfa: 19

ANA BAŞLIK: “ NETANYAHU: ŞİDDET GEMİSİ”

Sabah gazetesi İsrail Başbakanı Netanyahu’nun “Şiddet Gemisi” başlığıyla haberi vermiştir. Haber kaynağı olarak açıklamalar gösterilmiştir. Haber metninde yorum bulunmaktadır. Haberde yer alan açıklamalar İsrail tarafını tutmaktadır. Haber metni açık ve nettir.

“Gazze kuşatması, emniyetimiz için şart” ifadesiyle İsrail hükümetinin Gazze’ye uyguladığı ablukayı savunmuştur. “haklı olduğunu” kelimesiyle Gazze’ye yardım filolarına düzenlenen operasyonun yerinde gerçekleştirildiği vurgusu yapılmıştır. “yardım gemisi değil, terör şiddet destekleyicilerini taşıyan gemi” tanımlamasıyla İsrail’in tavrını gazete okuyucusuna aktarmıştır. Haberde etken fiiller kullanılmıştır. Haberde herhangi bir foto kullanılmamıştır.

03 Haziran 2010 sayfa: 19

ANA BAŞLIK: “ DÜNYADA TEK SES: İSRAİL’İ YARGILAYIN”

Sabah gazetesi Mavi Marmara olayıyla ilgili yapmış olduğu haberi “Dünyada tek ses:İsrail’i yargılayın” başlığıyla vermiştir. Haber kaynağı olarak herhangi bir kaynak gösterilmemiştir. Haberde yorum vardır. Haber İsrail karşıtlığı içinde kurgulanmıştır. Haber dili nettir.

“aralarında Yahudiler’in de bulunduğu kalabalık bir grup, İsrail’i protesto etti” “üzerine çarpı yaptıkları İsrail bayraklarıyla dini kıyafetli bir grup Yahudi’nin de eyleme destek vermesi dikkat çekti” cümlelerinde İsrail müdahalesine Yahudi inancına sahip insanların da tepkileri okuyucuya sunulmuştur. Azerbaycan’da bir grup “Katil İsrail” sloganları attı” ifadesiyle Türk dünyasının da olaya sessiz kalmadığı okuyucuya aktarılmıştır. “İsveç’li filoya katılan yazar Henning Mankell İsrail’e yaptırımlar yapılması çağrısında bulundu. İsrail’e Gazze’ye yönelik Güney Afrika’daki “apartheid” rejiminin dağılmasında katkıda bulunan türden yaptırımlarla baskı uygulanması çağrısı yaptı” cümlesiyle Gazze ambargosunun kaldırılması yönündeki İsrail karşıtı uluslararası söyleme vurgu yapılmıştır. Haberde foto yoktur.

03 Haziran 2010 sayfa: 21

ÜST BAŞLIK: “İSRAİL’İN YARDIM GEMİLERİN YAPTIĞI SALDIRIYA TBMM DE SESSİZ KALMADI”

ANA BAŞLIK: “ TARİHİ DEKLARASYON”

ALT BAŞLIK: “ TBMM’NİN DEKLARASYONUNDA İSRAİL’İN RESMEN ÖZÜR DİLEMESİ, BAĞIMSIZ ULUSLARARASI KOMİSYON KURULMASI İSTENDİ VE “TBMM,TÜRK HÜKÜMETİ’NDEN ETKİN ÖNLEM ALMASINI BEKLEMEDİR” DENİLDİ”

“Tarihi deklarasyon” ana başlığıyla verilen haberde alt başlıkta ise “ TBMM’nin deklarasyonunda İsrail’in resmen özür dilemesi istendi” şeklinde bir anlatıya yer verildi.

Haber kaynağı verilmemiştir. Haber yorum içermektedir. Haber İsrail karşıtı bir taraflılıkla kurgulanmıştır. Haber dili nettir.

“TBMM de sessiz kalmadı” “İsrail’in resmen özür dilemesi istendi” cümleleri Meclis’in Mavi Marmara konusunda Hükümetin arkasında durduğunu okuyucuya aktarmaktadır. “TBMM, saldırıyı şiddetle ve nefretle kınamaktadır” “Bu saldırı açık ihlaldir” “ Bu menfur saldırının araştırılması için uluslararası soruşturma komisyonu kurulmalıdır” “İsrail resmen özür dilemeli, saldırının mağdurlarına tazminat ödemelidir” “Gazze’ye yönelik ambargonun kaldırılmasını beklemektedir” cümleleriyle TBMM’nin açıkça İsrail karşıtı bir söylem geliştirdiğini okuyucusuna aktaran gazete “Tarihi Deklarasyon” ana başlığıyla uyumlu kurgulanmış bir haber inşa etmiştir. Gazete edilgen bir fiil yapısı kullandığı haberde açıklamalar üzerinden İsrail karşıtı söylem üretmiştir. Haberde kullanılan fotoda ilgili bildiri ve oylama görüntüsü okuyucuya servis edilmiştir.

04 Haziran 2010 sayfa: 21

ANA BAŞLIK: “ BU KAFAYLA EN ÖNEMLİ DOSTLARINI YİTİRECEKLER”

ALT BAŞLIK: “ BAŞBAKAN ERDOĞAN, SON KRİZLE İLGİLİ OLARAK NETANYAHU HÜKÜMETİNE “ İSRAİL EN İYİ DOSTUNU KAYBEDİYOR” UYARISINDA BULUNDU. ERDOĞAN “SORUNUMUZ İSRAİL HALKIYLA DEĞİL, YÖNETİMİYLE” DEDİ

Sabah gazetesi Başbakan Erdoğan’ın açıklamalarını verdiği habere “ Bu kafayla en önemli dostlarını kaybedecekler” ana başlığını vermeyi tercih etmiş. Ara başlıkta ise “ Erdoğan “Sorunumuz İsrail halkıyla değil, yönetimiyle” dedi.” Şeklinde bir anlatıya yer verilmiştir. Haber kaynağı olarak yapılan açıklamaların verildiği haber metninde yorum bulunmaktadır. Haber İsrail karşıtı bir taraflılıkla kurgulanmıştır. Haber metninde kullanılan dil açık ve nettir.

“ bu kafayla” ifadesi İsrail Hükümetinin içinde bulunduğu tepkisel durumun analizi olarak Başbakan tarafından yapılmış bir nitelemedir. “En önemli dostunu kaybedecek” cümlesiyle İsrail’e yapılan uyarıya dikkat çekilmiştir. “Bu zorbalığa boyun eğmeyiz” “Haydut yaklaşımıyla, korsan yaklaşımıyla hiçbir şey elde edemez” “İsrail yönetiminin kendini check

etmesi lazım” ifadeleriyle gazete başbakan Erdoğan’ın İsrail karşıtı söylemlerini okuyucusuna servis etmiştir. “Birileri buna sessiz kalabilir” ifadesini gazete “ABD göz yumuyor iması” haber arası başlığıyla okuyucusuna sunmuştur. Haber edilgen bir dille yazılmakla birlikte etken yapılı fiil yapıları da kullanılmıştır.

05 Haziran 2010 sayfa: 23

ANA BAŞLIK: “İSRAİL’E ÜÇ DİLDE: ÖLDÜRMEYECEKSİN”

ALT BAŞLIK: “ TEVRAT’TAN ALINTI YAPAN BAŞBAKAN ERDOĞAN, TÜRK VATANDAŞLARININ ÖLÜMÜ İLE SONUÇLANAN SALDIRI SONRASINDA İSRAİL’E ÜÇ DİLDE ŞÖYLE SESLENDİ: “ÖLDÜRMEYECEKSİN”, “YOU SHALL NOT KİLL”, LO TİR’TSACH”

Sabah gazetesi ilgili haberi “İsrail’e üç dilde öldürmeyeceksin” ana başlığıyla servis etmiştir. Haberde kaynak Başbakan’ın açıklamaları gösterilirken haber metninde yorum bulunmaktadır. Haber filo yanlısı bir taraflılıkla servis edilmiştir. Haber dili nettir.

“Her türlü rezilliği, alçaklığı, zorbalığı yapıyorlar”, “ Furkan Doğan’ı vahşice öldürdünüz”, “ bu açık bir devlet terörüdür” “ikiyüzlü olan sensin”, “ İsrail’in saldırısı zulüm ve korsanca bir saldırdır”, “bir kez daha söylüyorum siz öldürmeyi iyi bilirsiniz” cümleleriyle İsrail’i eleştiren Başbakan Erdoğan’ın görüşlerini gazete okuyucularına servis etmiştir. “HAMAS kendi topraklarını koruma mücadelesi veren direnişçilerdir, PKK terör örgütünün üzerinden Türkiye Cumhuriyeti pasaportu çıkar” cümlesiyle Erdoğan’ın HAMAS ile PKK örgütlerine olan bakış açısına vurgu yapılmıştır. Haberde kullanılan fiiller edilgen bir yapıyla kurulmuştur.

05 Haziran 2010 sayfa: 22

ANA BAŞLIK: “ GÜLEN’DEN İZİN ELEŞTİRİSİ”

Sabah gazetesi “ Gülen’den izin eleştirisi” ana başlığıyla okuyucusuna servis ettiği haberde “Gülen, geminin İsrail’den izin almamasını da eleştirdi” şeklinde bir anlatıya yer vermiştir. Haberde kullanılan dil nettir. Haber kaynakları belirtilmiştir. Haberde verilen

açıklamalarda yorum bulunmaktadır. Haberde yapılan açıklamalarda gemiler eleştirilmiş bununla birlikte nötr ifadelerde kullanılmıştır.

“suçluyu belirleme işinin BM’e bırakılması” ifadesiyle Fethullah Gülen’in olay hakkındaki nötr ifadeleri okuyucuya sunulmuştur. “ otoriteye başkaldırı” tanımlamasıyla Gülen’in gemileri haksız bulduğuna vurgu yapılmıştır. “Gördüklerim çok çirkindi” cümlesiyle Gülen’in gemide yaşananları tasvirini okuyucusuna aktaran gazete haberde edilgen bir kullanmıştır.

06 Haziran 2010 sayfa: 23

ANA BAŞLIK: “ ÇAĞLAYAN’DA ONBİNLER İSRAİL’İ PROTESTO ETTİ”

Sabah gazetesi İsrail’i protesto gösterilerini ele aldığı haberin ana başlığında “Çağlayan’da on binler İsrail’i protesto etti” ifadesini kullanmıştır. Haber kaynağı olarak muhabirlerinin gözlemleri gösterilmiştir. Haber metninde yorum bulunmaktadır. Haberde Mavi Marmara taraflı söylemlere yer verilmiştir. Haber dili nettir.

Haham Vays “Biz İsrail’in yaptıklarına katılmıyoruz. Onlar katillerdir. Özgür Filistin istiyoruz” şeklindeki ifadeleri okuyucuya herhangi bir yorum yapılmadan sunulmuştur. Yardım gemilerinden bir gönüllünün “ Gülen’in yaptığı açıklamaların kendilerine kurşundan daha ağır geldiğini söyledi” şeklindeki açıklamasıyla Fethullah Gülen’in “otoriteye başkaldırı” olarak niteleyici sözlerine yaptığı göndermeye vurgu yapılmıştır. İHH Başkanı’nın “İsrail yetkililerinin hiçbir belgeye el koymadığını ve zamanı gelince bu belgeleri ortaya çıkaracaklarını” şeklindeki ifadesiyle İsrail tarafının yapmış olduğu müdahaleye ait kayıtların olduğu vurgulanmıştır. Haber edilgen ve etken fiil yapıları kullanılmıştır. Haberde foto altı yazısında “30 bin kişi İsrail’in Mavi Marmara gemisine saldırmasını protesto etti” şeklinde bir ifadeye yer verilerek haber metni desteklenmiştir.

07 Haziran 2010 sayfa: 20

ANA BAŞLIK: “ HİÇBİR ŞEY ESKİSİ GİBİ OLMAYACAK”

ARA BAŞLIK: “ İSLAM KONFERANSI TEŞKİLATI İCRA KOMİTESİ TOPLANTISINDA KONUŞAN DIŞİŞLERİ BAKANI DAVUTOĞLU “ HİÇBİR DEVLET HUKUKUN ÜSTÜNDE OLAMAZ” DEDİ

“Hiçbir devlet hukukun üstünde olamaz” ifadesiyle Dışişleri Bakanı'nın İsrail hükümetinin yapmış olduğu müdahaleye tepkisi okuyucuya aktarılmıştır. “Türkiye tarihinde ilk kez Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları başka ülkenin askerleri tarafından öldürüldü” cümlesiyle Dışişleri Bakanı'nın yapılan müdahalenin Türkiye için önemine dikkat çekilmiştir. İslam Konferansı Teşkilatı Başkanı Ekmeleddin İhsanoğlu'nun özgürlük filosuna saldırısının korsanlık, suç ve devlet terörizmini temsil ettiğini vurgulayan konuşmasını haberleştiren gazete, “Özgürlük Filosuna saldırısı” ifadesiyle Mavi Marmara gemisinin insani yönüne dikkat çekmiştir. İhsanoğlu'nun “Devlet terörizmini temsil” şeklindeki açıklamalarını okuyucuya aktarılmıştır. Haberde foto altı yazısı yoktur fakat foto bulunmaktadır.

08 Haziran 2010 sayfa: 19

ANA BAŞLIK: “ ‘NETANYAHU ÇILDIRTİYOR’ ”

ARA BAŞLIK: “İSTANBUL'DAKİ ASYA ZİRVESİ'NİN SİYASİ GÜNDEM MADDESİ İSRAİL'İN SALDIRISIYDI. ERDOĞAN, İSRAİL BAŞBAKANI'NIN “ NEFRET GEMİSİ” İFADESİNE SERT YANIT VERDİ: İNSANI ÇILDIRTAN BİR YAKLAŞIM

Haberin ana başlığında “Netanyahu çıldırtıyor” cümlesini kullanan Sabah gazetesi ara başlıkta ise “İstanbul'daki Asya Zirvesi'nin siyasi gündem maddesi İsrail'in saldırısıydı” şeklinde bir anlatıya yer vermiştir. Haber kaynağı yapılan açıklamalardır. Haberde yorum bulunmaktadır. Haber metnindeki açıklamalar Mavi Marmara tarafı olarak yapılmıştır. Haber dili nettir.

“Netanyahu çıldırtıyor” ifadesiyle Başbakan'ın İsrail Hükümetinin yapmış olduğu açıklamalara olan kızgınlığı aktarılmıştır. Gazete, Başbakan Erdoğan'ın İsrail karşıtı bir söylemle kurulmuş olan “İnsanı çıldırtan bir yaklaşım” cümlesini okuyucusuna aktarırken “Sert yanıt verdi” ifadesini kullanarak söylemin kuvvetliliğine vurgu yapmıştır. “Terörden bahsedilecekse İsrail hükümetinin uyguladığı devlet terörüdür” açıklamasıyla Başbakan'ın İsrail karşıtı söylemi okuyucuya “Devlet terörü” vurgusuyla aktarılmıştır. Suriye Devlet

Başkanı Beşşar Esed'in saldırıyı niteleyen "cinayet" ifadesini okuyucuya aktarılırken Türk kanıyla Arap kanının eşitliğinden bahsedilerek verilen desteğe vurgu yapılmıştır.

08 Haziran 2010 sayfa: 19

ANA BAŞLIK: " İSRAİL'E ULUSLARARASI DÜZEYDE İLK PROTESTO"

Gazete haberin ana başlığında " İsrail'e uluslararası düzeyde ilk protesto" ifadesini kullanmıştır. Haberde kaynak olarak gazetenin kendi muhabiridir. Haber metninde yorum bulunmaktadır. Haber İsrail karşıtlığı ile kurgulanmıştır. Haber dili net ve açıktır.

"Asya Zirvesi'ne ev sahipliğini yapan Türkiye, dün yapılan ilk toplantıya İsrail'i davet etmeyerek, uluslararası platformda bir kez daha protesto etti" cümlesiyle Türk Hükümetinin İsrail'e karşı Mavi Marmara olayını savunmaya devam ettiğini vurgulamıştır. "Asya Zirvesi'ne insani yardım filosuna yönelik saldırı damgasını vurdu" cümlesiyle yardım filosuna yapılan müdahaleye vurgu yapan haberde kullanılan "damgasını vurdu" kelimesiyle gazete olayın etkisini okuyucusuna aktarmıştır. Beşşar Esed'in " Onlar şehittir, bu korkunç bir cinayettir" ifadesiyle İsrail karşıtlığı vurgulanmıştır.

09 Haziran 2010 sayfa: 19

ANA BAŞLIK: " BİR ÜYE HARİÇ" KINAMA AÇIKLAMASI"

Haberi "Bir üye hariç" kınama açıklaması ana başlığıyla veren gazete haber metninde ise " Kararların oybirliği ile alındığı AİGK üyesi olan İsrail, yardım filosuna yönelik saldırının sonuç bildirgesi ile kınanmasına karşı çıkınca Türkiye sürpriz bir atak yaptı" şeklinde bir anlatıya yer vermiştir.

Haber yorum içermektedir. Haber kaynağı yapılan açıklamalardır. Haber İsrail karşıtı bir taraflılıkla inşa edilmiştir. Haber dili nettir.

"Türkiye sürpriz bir atak yaptı" cümlesiyle Asya'da İşbirliği ve Güven Artırıcı Önlemler Konferansı (AİGK) sonuç bildirisinde İsrail'e karşı bir bildiri yayınlanması için Türkiye'nin yaptığı eylem vurgulanmıştır. " 22 üyeli AİGK'da İsrail'i yalnız bırakmak için önce Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, kapanış oturumunda ulusal beyan yaptı, ardından

Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, tüm ülkelerden yetki alarak İsrail’i dışarıda tutan Başkanlık Açıklaması’nı kapanış oturumuna ek olarak kayda geçirdi. Basın toplantısında da açıklamayı okudu” şeklinde bir anlatıyla İsrail’e karşı alınan kınama açıklaması kararı okuyucuya aktarılmıştır. Kınama açıklamasında “Bir üye hariç, diğer tüm üyeler bu eylemi BM Şartı ve uluslararası hukuk ilkelerinin açık ihlali olarak addetmişlerdir ve bu eylem sonucunda sivillerin hayatını kaybetmesini güçlü bir şekilde kınamışlardır” şeklinde bir anlatı okuyucuya sunulmuştur. Haber edilgen ve etken fiil yapıları kullanılarak inşa edilmiştir. Haberde foto altı yazısı bulunmamaktadır.

10 Haziran 2010 sayfa: 23

ANA BAŞLIK: “ SUSAN, DESTEK OLUR”

ALT BAŞLIK: “ İSRAİL SALDIRILARINA KARŞI SUSMANIN İNSANLIK VİCDANINDA YENİ YARALAR AÇACAĞINI BELİRTEN BAŞBAKAN ERDOĞAN, NÜKLEER KONUSUNDA DA TEL AVİV’İ İŞARET ETTİ: İRAN’A GÖSTERİLEN HASSASİYET, BAŞKA ÜLKELERE DE GÖSTERİLMELİ”

Sabah gazetesi Başbakan Erdoğan’ın “Susan, destek olur” cümlelerini ana başlığına çekmiştir. Haberde kaynak olarak yapılan açıklamalar gösterilmiştir. Haber yorum içermektedir. Haber İsrail karşıtlığı ile yardım gemisi taraflı inşa edilmiştir. Haber dili nettir.

Haberin başlığında kullanılan “Susan, destek olur” ifadesi İsrail’in yapmış olduğu müdahaleye karşı bur uyarı niteliğinde aktarılmıştır. “saldırı karşısında bir kez daha sessiz kalmak bu saldırıyı görmezden gelmek insanlık vicdanına yeni yaralar açacaktır” cümlesiyle Mavi Marmara olayına karşı uluslararası topluma yapılan çağrı okurlara servis edilmiştir. “Sessiz kalanlar bu katlimlara ortak olmakla kalmaz yeni saldırıları meşrulaştırmış olur” ifadesiyle olay karşısında gösterilmesi gereken tavrın belirlenmeye çalışıldığı vurgusu aktarılmıştır. Haberde foto altı yazısı bulunmamaktadır.

4.4.Sözcü Gazetesi ve “Mavi Marmara” Haberleri

Sözcü Gazetesi, 27 Haziran 2007 yılında merkezi İstanbul olmak üzere kurulan bir gazetedir. Gazete, Gözcü Gazetesi’nin tiraj kaybedip kapanması sonrası bu gazetenin isim haklarını alarak yayına başladı. 2008 yılının Eylül ayında ortalama 150 bin tiraj alırken, 2010

yılıının Aralık ayında ortalama 210 bin tiraj almıştır. Gazete, Fotogol Gazetesi ve Gırgır Mizah Dergisi'nin sahibi Estetik Yayıncılık, Havacılık ve Hava Taşımacılığı Şirketinin bünyesinde bulunmaktadır. Sözcü Gazetesi'nin yayın politikası Cumhuriyetçi bir çizgidedir. Gazetenin sloganı “Cumhuriyetin Gözcüsü” dür.

01 Haziran 2010 sayfa: 1

ÜST BAŞLIK: “ ALÇAK İSRAİL’İN TUTUMUNU BİLEN HÜKÜMET, İHH GEMİSİNE “GİTMEYİN” DEMEDİ

ANA BAŞLIK: “ BİLE BİLE ÖLÜME GÖNDERDİLER”

ALT BAŞLIK: “ İSRAİL ASKERLERİ, GAZZE’YE İNSANİ YARDIM MALZEMESİ GÖTÜREN TÜRK GEMİSİNİ BASTI. 9’U TÜRK 19 SİVİLİ HUNHARCA KATLETTİ...

Sözcü gazetesi, Mavi Marmara ile ilgili haberin ana başlığına “ Bile bile ölüme gönderdiler” ifadesini çekmiştir. Ara başlıkta ise “İsrail askerleri, Türk gemisini bastı. 9’u Türk 19 sivili hunharca katletti” anlatısına yer veren gazete haberde yoruma yer vermiştir. Haber kaynağı belirtilmemiştir. Haber İsrail ve Hükümet karşıtı gemi yolcuları taraflı olarak verilmiştir. Haberde kullanılan dil nettir.

“Alçak İsrail” “Katil İsrail” ifadesiyle gazetenin gerçekleşen müdahale sonucunda İsrail’e olan tepkisinin dozunu göstermektedir. “Alçak İsrail’in tutumunu bilen Hükümet” cümlesiyle AKP Hükümetine yüklenen gazete “İHH gemisine gitmeyin” diyerek Üst başlıkta Hükümet’e olan tepkisini vurgulamıştır. Ana başlıkta kullanılan “Bile bile ölüme gönderdiler” ifadesiyle vefat eden kişilerin sorumlusunun Hükümet olduğu ima edilmiştir. “Kara bir gün” ifadesiyle olaya bakış açısını gösteren gazete olayın yapmış olduğu psikolojik etkiye vurgu yapılmıştır. “Haftalardır Türkiye’ye “gemiye göndermeyin” diyen İsrail sonunda yapacağını yaptı” cümlesiyle gazete İsrail’in olaydan önceki tutumuna vurgu yapmıştır. Haber fotosu olarak Mavi Marmara gemisini kullanılmış ve haber altı fotosu olarak ta “ Mavi Marmara adlı Türk gemisinde 581 kişi vardı” kullanılmıştır. Haberde etken ve edilgen fiil yapıları birlikte kullanılmıştır.

01 Haziran 2010 sayfa: 8

ANA BAŞLIK: “ İSRAİL DEĞİL AZRAİL”

ALT BAŞLIK: “ GAZZE’YE YARDIM GÖTÜREN GEMİLERDEKİ SİVİLLERE ATEŞ AÇAN İSRAİL’E ÖFKE YAĞIYOR. ARALARINDA 3 TÜRK GEMİSİNİN DE BULUNDUĞU FİLODAKİLER ESİR ALINDI”

Haberi “İsrail değil Azrail” ana başlığıyla veren Sözcü gazetesi alt başlıkta ise “İsrail’e öfke yağıyor” anlatısına yer vermiştir. Haber kaynağı belirtilmemiştir. Haberde yorum bulunmaktadır. Haber gemi taraflı İsrail karşıtı bir şekilde kurgulanmıştır. Haberde kullanılan dil nettir.

“İsrail değil Azrail” ifadesiyle gazete yaşanan ölümleri vurgulamak için dini bir terim olan can alma meleği Azrail kelimesini kullanmıştır. “İsrail’e öfke yağıyor” cümlesi gösterilen tepkinin vardığı boyutu ifade etmek için kullanılmıştır. “Filodakiler esir alındı” cümlesiyle gemi yolcularına İsrail askerlerinin savaş muamelesi yaptığı vurgulanmıştır. “Bize saldırmayın biz silahsız sivilleriz” şeklinde gemideki sivillerin yaptığı anonsa rağmen sivillerin üstüne ateş açtığını belirten gazete haberde kullandığı “rağmen” ifadesiyle İsrail’in haksızlığına dikkat çekmiştir. Haber fotosunda kullanılan yazıda “Yaralılara bile kelepçe taktılar” ifadesi kullanılarak yapılan müdahalenin boyutuna vurgu yapılmıştır. Haberde edilgen ve etken fiil yapıları kullanılmıştır.

01 Haziran 2010 sayfa: 9

ANA BAŞLIK: “ BU BİR DEVLET TERÖRÜDÜR”

ALT BAŞLIK: “ TÜRK GEMİSİNE YAPILAN SALDIRININ ARDINDAN ŞİLİ GEZİSİNİ YARIDA BIRAKARAK TÜRKİYE’YE DÖNEN BAŞBAKAN ERDOĞAN, İSRAİL DEVLETİNİ BU SÖZLERLE ELEŞTİRDİ”

Haberi “Bu bir devlet terörüdür” ana başlığıyla veren gazete ara başlıkta ise “İsrail devletini bu sözlerle eleştirdi” anlatısına yer vermiştir. Haberde yoruma yer verilmiştir. Haber kaynağı olarak yapılan açıklamalar verilmiştir. Haber İsrail karşıtlığı ile inşa edilmiştir. Haber dili açık ve nettir.

“Bu saldırı bir devlet terörüdür” “İnsanlık dışı devlet terörü karşısında sessiz kalmayacağımızın bilinmesi gerekir” cümleleriyle Başbakan Erdoğan’ın İsrail karşıtı söylemi okuyucuya aktarılmıştır. “İsrail’in gemilerde silah bulunduğu yönündeki iddialarını yalanlayan Başbakan Erdoğan, “İsrail’in silah ifadesi kullanması kabul edilemez” cümlesinde İsrail’in söyleminin kabul edilemez olduğu vurgulanmıştır. “Ülkemizdeki Musevi vatandaşlarımız endişe etmesin” ifadesiyle Türkiye içindeki Musevi toplumuna mesaj verilmiştir. Haberde edilgen bir dil kullanılmıştır.

02 Haziran 2010 sayfa: 1

ÜST BAŞLIK: “ TAYYİP’TE LAF ÇOK, İCRAAT YOK!”

ANA BAŞLIK: “ İSRAİL’İN YAPTIĞI YİNE YANINA KAR KALACAK”

ALT BAŞLIK: “ İSRAİL’İN SALDIRISINDAN SONRA GÖZLER, “ONE MİNUTE” KABADAYISI ERDOĞAN’A ÇEVRİLDİ... ANCAK O BOL BOL KONUŞTU, ELLE TUTULUR BİR YAPTIRIM AÇIKLAMADI”

Gazete “İsrail’in yaptığı yine yanına kar kalacak” ifadesini ana başlıkta kullanırken, ara başlıkta “Gözler Erdoğan’a çevrildi ancak o bol bol konuştu, elle tutulur bir yaptırım açıklamadı” şeklinde bir anlatıya yer vermiştir. Haber kaynağı belirtilmemiştir. Haberde yorum bulanmaktadır. Haber Erdoğan karşıtı bir taraflılıkla kurgulanmıştır. Haberde kullanılan dil açık ve nettir.

“Tayyip’te laf çok, icraat yok” cümlesiyle gazete yayın politikasının uygun olarak Mavi Marmara olayıyla ilgili olarak Başbakan Erdoğan’ı hedef almıştır. “Yanına kar kalacak” ifadesi yapılan herhangi bir eylemin failinin yaptığı eylemin arkasının aranılmama ihtimalini vurgulamak için kullanılmıştır. İsrail’in yaptığından hesap sorulamayacağı vurgulanmıştır. “One Minute” Kabadayısı” tanımlamasıyla Başbakan Erdoğan’ın Davos Zirvesinde Şimon Perez’e yaptığı çıkışa gönderme yapılmıştır. “Bol bol konuştu” ifadesi gazetenin Erdoğan’ı eleştirmek için kullandığı bir ikilemedir. “Sınıfta kaldı” cümlesi Başbakan’a yöneltilmiş olup gerekli tavrı göstermediğine vurgu yapılmıştır. “beklenen çıkışı nedense yapamadı” cümlesi gazetenin Hükümet yetkililerinden beklentisini göstermektedir. “Saldırı için “Alçakça, pervasızca, unutmayacağız” gibi beylik laflar etti” cümlesini Başbakan’ın olay hakkındaki

tutumunu eleştirmek için kullanılmıştır. “Yaptırımdan söz etmedi” cümlesiyle beklentisini ortaya koyan gazete haber için foto kullanmamıştır.

02 Haziran 2010 sayfa: 9

ANA BAŞLIK: “GEMİDE SİLAH VAR İDDİALARI BALON ÇIKTI”

Gazete haberi “Gemide silah var iddiaları balon çıktı” ifadesiyle verirken herhangi bir ara başlık kullanmamıştır. Haber yorum içermektedir. Haber kaynağı belirtilmemiştir. Haber İsrail karşıtı bir taraflılıkla yazılmıştır. Haberde kullanılan dil açıktır.

Haber ana başlığında kullanılan “Balon çıktı” ifadesiyle gazete gemide silah bulunduğu dair İsrail Hükümetinin yapmış olduğu iddiaları reddetmiştir. “Balon çıkmak” terimi argoda “asılsız” manasına kullanılan bir kelimedir. “İsrail, mutfak bıçaklarının fotoğraflarını yayınlayıp “işte yardım gönüllülerinin silahları” yorumunu yaptı” cümlesini habere taşıyan gazete İsrail’in bu konuda yanlış yaptığına vurgu yapmıştır. Gazete haberin devamında “Ancak gemide silah bulunmadığını kabul eden İsrail, vurulan askerleri için de bazı askerlerin silahlarını kaptırması olabileceğini belirtti” şeklinde bir cümleye yer vererek İsrail’in tutumundaki ikileme dikkat çekmiştir. Haberde “yardım gönüllülerinin silahları” olarak tabir edilen gazetenin haber metninde “Mutfak Bıçağı” şeklinde servis ettiği kesici aletlerin fotoğrafları bulunmaktadır. Haber altı fotosu yoktur.

02 Haziran 2010 sayfa: 9

ANA BAŞLIK: “KÜRESEL TEPKİ”

ARA BAŞLIK: “ İSRAİL’İN YARDIM KONVOYUNA SALDIRISI BİR TEK TÜRKİYE’Yİ AYAĞA KALDIRMADI SADECE MÜSLÜMAN ÜLKELERDE DEĞİL, DÜNYANIN HER YERİNDE PROTESTO VAR”

Sözcü gazetesi “Küresel Tepki” ana başlığıyla verdiği haberin ara başlığında “dünyanın her yerinde protesto var” anlatısına yer vermiştir. Haber yorum içermektedir. Haber kaynağı belirtilmemiştir. Haber İsrail karşıtı bir taraflılıkla inşa edilmiştir. Haber dili açıktır.

Mavi Marmara haberini “Küresel tepki” ana başlığıyla okuyucusuna servis eden gazete İsrail müdahalesi sonrasında yapılan gösterilere vurgu yapmıştır. “Bir tek Türkiye’yi ayağa kaldırmadı” ifadesiyle dünya genelinde de müdahaleye karşı gösterilen tavır okuyucuya aktarılmıştır. Gazete, “Öfkeli grup BBC’yi bastı” alt başlığıyla verdiği haber metninde İngiltere’deki BBC binasına giren göstericilerin “İsrail’i suçladığını” ve “Filistin bayrağını BBC binasının çatısına diktiğini” belirterek olaya gösterilen tavrın boyutunu okuyucusuna aktarmıştır. İtalya, Almanya, İspanya, İngiltere, Yunanistan ve Türkiye’de göstericilerin bulunduğu fotoğrafları yayınlayan gazete haber fotoaltı yazılarında da “ Londra’daki protestolara bazı Museviler’in de katılması ve destek vermesi dikkat çekti”, “ İstanbul’da İsrail Başkonsolosluğu binası önünde 2 gündür sabahlayan grup, İsrail bayrağı yakıtı” şeklinde cümlelere yer verilerek haber metni desteklenmiştir. Haberde edilgen dil kullanılmıştır.

03 Haziran 2010 sayfa: 1

ÜST BAŞLIK: “ ATIP TUTUYOR AMA 5 YIL ÖNCE YAHUDİLER’DEN CESARET ÖDÜLÜ ALMIŞTI”

ANA BAŞLIK: “ CESARETİN VARSA O ÖDÜLÜ GERİ VER”

ARA BAŞLIK: “ TÜRK MİLLETİ, TAYYİP’İN ALDIĞI ÖDÜLÜ İSRAİL’İ PROTESTO İÇİN İADE ETMESİNİ BEKLİYOR... DAHA NE DURUYORSUN!..”

Sözcü gazetesi ilgili haberi “Cesaretin varsa o ödülü geri ver” ana başlığıyla servis ederken ara başlıkta ise “Türk Milleti, Tayyip’in aldığı ödülü İsrail’i protesto için iade etmesini bekliyor” şeklinde bir anlatıya yer verdi. Haberde yorum bulunmaktadır. Haber kaynağı belirtilmemiştir ve haber Başbakan Erdoğan ve İsrail karşıtı bir taraflılıkla inşa edilmiştir. Haberde kullanılan dil net ve açıktır.

“Başbakan, Davos krizine kadar İsrail ve Yahudi dostuydu. Bu yüzden de Amerika’daki Yahudi lobisi Erdoğan’a “Üstün cesaret ödülü” vermişti” cümlesiyle gazete Başbakan Erdoğan’ı eleştiren bir söylemle haberi okuyucuya sunmuş “İsrail ve Yahudi dostuydu” ifadesiyle de bunu özellikle belirtmiştir.. “Ancak Başbakan Erdoğan ödül alırken gösterdiği cesareti, İsrail’e tavır yapmak için göstermedi. Herkes onun Yahudiler’den aldığı ödülü geri vermesini bekliyor” cümlesiyle Başbakan Erdoğan’a karşıt olan söylemini

okuyucuyla paylaşmıştır. “Herkes bekliyor” ifadesiyle bir genelleme yapan gazete okuyucusuna veya millete gönderme yapmıştır. Haber fotosunda Başbakan Erdoğan’ın söz konusu ödülü alırken çekilmiş olan bir kare kullanılmıştır. Foto altı yazısında “ Tarih 10 Haziran 2005. New York’a giden Erdoğan, Yahudi örgütü ADL’nin verdiği “Üstün Cesaret Ödülü’nü”, Abraham Foxman’dan almış ve “Bizim dostluğumuza güvenin” demişti” şeklinde haber metnini destekleyici ifadelere yer verilmiştir.

03 Haziran 2010 sayfa: 1

ÜST BAŞLIK: “ MUHALEFET İSRAİL’E HEMEN YAPTIRIM İSTEDİ”

ANA BAŞLIK: “ AKP: İSRAİL’LE ASKERİ VE TİCARİ İLİŞKİYİ KESEMİYİZ”

ARA BAŞLIK: “ MUHALEFET İSRAİL BİLDİRİSİNE “YAPTIRIM” MADDESİ KONULMASINI İSTEDİ. AKP YANAŞMADI, KRİZ ÇIKTI”

Sözcü gazetesi haberin ana başlığında “Muhalefet İsrail’e hemen yaptırım istedi” ifadesine yer verirken ara başlıkta “Muhalefet İsrail bildirisine “yaptırım” maddesi konulmasını istedi. AKP yanaşmadı” anlatısını kullanmıştır. Haber metni yorum içermektedir. Haber kaynağı belirtilmemiştir. Haber İsrail ve AK Parti karşıtı bir taraflılıkla kurgulanırken haber dili açık ve nettir.

03 Haziran 2010 sayfa: 8

ÜST BAŞLIK: “ MUHALEFETİN “SOMUT TEDBİR ALINSIN” İSTEĞİNİ REDDEDEN AKP, ZOR DA OLSA İMZAYI ATTI”

ANA BAŞLIK: “ DEKLARASYON KRİZİ”

ARA BAŞLIK: “ TBMM’DE PARTİLERİN ORTAK İMZASIYLA HAZIRLANAN İSRAİL’E KARŞI DEKLARASYONDA KRİZ ÇIKTI. “EKONOMİK-ASKERİ TEDBİR ALINSIN”A KARŞI ÇIKAN AKP, İSTEMEYE İSTEMEYE RAZI OLDU”

Sözcü gazetesi, ana başlığına “Deklarasyon krizi” ifadesini tercih ettiği haberin ara başlığında “Ekonomik-Askeri tedbir alınsın’a karşı çıkan AKP, istemeye istemeye razı oldu” şeklinde bir anlatıya yer vermiştir. Haber kaynağı belirtilmeyen haberde yorum

bulunmaktadır. Haber Hükümet karşıtı bir taraflılıkla inşa edilmiştir. Kullanılan haber dili net ve açıktır.

“Deklarasyon Krizi” ifadesiyle gazete TBMM’de İsrail’e karşı hazırlanan bildiriye yaşanan müzakereleri okuyucusuna sunmuştur. “AKP, istemeye istemeye razı oldu” cümlesinde Hükümet karşıtı bir söyleme yer veren gazete “İstemeye istemeye” diyerek yaptırım kararlarına karşı çekinceleri olan AKP yetkililerini eleştirmiştir. “Korktular ve imzalamadılar” şeklindeki CHP Grup Başkan Vekili Kemal Anadol’un sözlerine haber metninde yer vererek AKP milletvekillerinin duygularını “Korktular” ifadesiyle okuyucusuna aktarmıştır.

03 Haziran 2010 sayfa: 8

ÜST BAŞLIK: “İSRAİL’E SERT ÇIKAN ERDOĞAN İÇİN ARAP BASINI İŞTE BU MANŞETİ ATTI”

ANA BAŞLIK: “ ERDOĞAN ARAP’LARDAN ÇOK ARAP OLDUĞUNU GÖSTERDİ”

ARA BAŞLIK: “ İSRAİL İLE TÜRKİYE ARASINDAKİ “GEMİ BASKINI KRİZİ”, BATI BASININDA OLDUĞU KADAR ARAP BASININDA DA MANŞETLERE TAŞINDI. İŞTE BİRBİRİNDEN İLGİNÇ O YORUMLAR...”

Haber alıntı haber olduğu için kaynaklar bellidir. Haberde yorum yoktur. Haberde olayın muhataplarının her birisinin tarafını tutan haberler vardır. Haber dili nettir.

“EL Kuds el Arabi(İNGİLTERE): Erdoğan İsrail suçuna cesurca karşı koydu ve Araplardan çok Arap olduğunu gösterdi” “EL Haliç(BAE): İsrail’in bütün tarihi bu türden katliamlarla dolu” “El Sefir(LÜBNAN): “ Türkiye Filistin denizini kanıyla boyadı” “El Vifak(İRAN): Somalili korsanların bile Siyonistlerden daha şerefli olduklarına eminiz” “Guardian(İNGİLTERE): Obama bir daha İslam dünyasına seslendiğinde, sözlerine kimse kulak asmaz” şeklinde Erdoğan ve gemi yolcuları taraflı haberlere yer verilirken, dünya mediasından İsrail taraflı haber yapan New York Post (ABD)“ Türkiye artık Ortadoğu’nun yeni provokatörüdür. İslamcı Başbakan Erdoğan İsrail’in yardım gemilerini engelleyeceğini başından beri biliyordu. Ama buna engel olmadılar. İsrail’i kışkırttılar ve Türkiye’nin İsrail

yönetimiyle olan askeri ve diplomatik bağlarını iyice sekteye uğrattılar” ifadelerine yer vermiştir.

03 Haziran 2010 sayfa: 9

ANA BAŞLIK: “İNANILMAZ İDDİA”

ARA BAŞLIK: “ YARDIM GEMİSİNDE BULUNAN BİR KUVEYTLİ “YARALI BİR TÜRK’Ü BAŞINA ATEŞ EDİP ÖLDÜREN BİR İSRAİL ASKERİ GÖRDÜM” DEDİ

Sözcü gazetesi haberin ana başlığında “inanılmaz iddia” ifadesini tercih ederken ara başlıkta “ Yaralı bir Türk’ü başına ateş edip öldüren bir İsrail askeri gördüm” cümlesini kullanmıştır. Haber kaynağı yapılan açıklamalardır. Haberde yorum bulunmaktadır. Haber iddiaya yer vermiş olup nötrdür. Haber dili nettir.

“inanılmaz iddia” ifadesinde bir abartı söz konusudur. Gazete bu kelimeyle okuyucunun dikkatini çekmek istemiştir. “Ali Buhamd, yaşadıkları korku dolu anları anlattı” ifadesiyle olayın boyutuna dikkat çeken açıklamayı veren gazete “ Yaralı bir Türk’ü başına ateş açıp öldüren bir İsrail askeri gördüm. Ayrıca askerler yardım çağrılarına rağmen bir başka yaralı Türk’ü kan kaybından ölüme terk etti” şeklinde aynı kişinin açıklamasına yer vermiştir. Habere ait fotoğrafta elinde silah bulunan bir asker karesi verilmiştir.

04 Haziran 2010 sayfa: 1

ANA BAŞLIK: “ İSRAİL’E LANET YAĞDI”

Sözcü gazetesi Mavi Marmara müdahalesinde vefat edenlerin cenaze törenini okuyucusuna aktardığı haberinde ana başlık olarak “İsrail’e lanet yağdı” ifadesine yer vermiştir. Haber kaynağı belirtilmeyen haberde yorum bulunmaktadır. Haber İsrail karşıtı bir taraflılıkla kurgulanmıştır. Haberde kullanılan dil açık ve nettir.

“İsrail’e lanet yağdı” cümlesiyle İsrail’in yapmış olduğu müdahaleye halkın göstermiş olduğu tavrı aktaran gazete “Lanet” kelimesini kullanarak gösterilen tavrı betimlemiştir. Lanet okumak” terimi Türk dilinde öfke ve nefretinin söyleme geçirilmiş halidir. “Enerji Bakanı Yıldız’ın da bulunduğu törene binlerce kişi katıldı” “Kalabalık avluaya sığmadı” cümleleriyle

olaya gösterilen öneme vurgu yapılmıştır. İç sayfada haberin devamı olarak verilen ana başlıkta ise “Miting gibi cenaze” denilerek olaya gösterilen yoğun ilgi vurgulanmıştır .“İsrail’e büyük öfke vardı” ifadesini vererek kalabalığın içinde bulunduğu psikolojik durum okuyucuya aktarılmıştır. Haberde kullanılan fotoğraf karesinde cenazelerin tabutu önünde toplanan kalabalık verilmiştir. Foto altı yazısında “ Fatih Camii’nin avlusu doldu taşı, yollar kapandı” ifadesi kullanılmıştır. Haber etken fiil yapısıyla kurgulanmıştır.

04 Haziran 2010 sayfa: 8

ANA BAŞLIK: “ GEMİDE TÜYLER ÜRPERTEN VAHŞET”

ARA BAŞLIK: “ İSRAİL ASKERİ KAFASINA 4 KURŞUN SIKTI”

Gazete haberin ana başlığında “Gemide tüyler ürperten vahşet” ifadesini kullanmıştır. Ara başlıkta ise “İsrail asker kafasına 4 kurşun sıktı” anlatısına yer verilmiştir. Haber kaynağı belirtilmemiştir. Haberde İsrail karşıtı bir taraflılık vardır. Haberde yorum bulunmaktadır. Haber dili nettir.

“tüyler ürperten vahşet” ifadesi vefat eden gemi yolcularından Furkan Doğan’ın öldürülüşünü betimlemek için kullanılmıştır. “Vahşet” kelimesiyle olayın insanlık dışı olduğu vurgulanmıştır. “Kafasına 4 kurşun sıktı” cümlesiyle öldürülme biçiminin okuyucuya aktarıldığı haberde kafaya 4 kurşun sıkılması özellikle vurgulanmıştır ve bu şekilde bir infazın vahşilik olduğu okuyucuya aktarılmıştır. “İstanbul Bakırköy Savcılığı olayla ilgili soruşturma başlattı” ifadesiyle olayın hukuki boyutu okuyucuya sunulmuştur. Haberde etken ve edilgen fiil yapıları birlikte kullanılmıştır. Haber fotosunda maktul Furkan Doğan(19) fotoğrafı bulunmaktadır.

05 Haziran 2010 sayfa: 1

ÜST BAŞLIK: “BİZ OLSAYDIK İZİN ALIRDIK” DEDİ, İSRAİL’İ HAKLI BULDU!..”

ANA BAŞLIK: “GÜLEN, TAYYİP’İ ÇOK KIZDIRACAK!”

ARA BAŞLIK: “ FETHULLAH GÜLEN, “GEMİ ORAYA İZİNLİ GİTMELİYDİ. OTORİTEYE BAŞKALDIRDILAR” DİYEREK İSRAİL’E AÇIK DESTEK VERDİ...”

Sözcü gazetesi haberi “Gülen, Tayyip’i çok kızdıracak” ana başlığıyla verirken, ara başlıkta “Fethullah Gülen, İsrail’e açık destek verdi” anlatısına yer vermiştir. Haberde yorum bulunmaktadır. Haber kaynağı olarak yapılan açıklamalar verilmiştir. Haber Hükümet karşıtı bir taraflılıkla verilmiştir. Haber dili nettir.

“Biz olsaydık izin alırdık” dedi. İsrail’i haklı buldu” ifadesiyle Fethullah Gülen’in kendi grubunun böyle bir çalışmada izin alacağı vurgulanmıştır. “İsrail’i haklı buldu” cümlesiyle gazete yapılan açıklamaya yorum getirmiştir ve bu açıklamasıyla Gülen’in İsrail tarafında duruş sergilediğini belirtmiştir. “Gülen, Tayyip’i çok kızdıracak” cümlesiyle İsrail müdahalesi sonrasında İsrail karşıtı söylemlerde bulunan Başbakan Erdoğan’ın Gülen’in bu açıklamasına göstereceği tavır öngörülmüştür. “Fethullah Gülen, “Gemi oraya izinli gitmeliydi. Otoriteye başkaldırdılar” diyerek İsrail’e açık destek verdi” cümlesiyle ilgili açıklamayla Gülen’in İsrail tarafında yer aldığı vurgulanmıştır. “Otorite” ifadesiyle İsrail Hükümeti kastedilmekte olup “Başkaldırdılar” ifadesiyle gemilerin isyancı bir karakter arzettiği vurgulanmıştır. “Açık destek verdi” cümlesiyle gazete açıklamanın yorumunu yapmıştır. Haberde etken ve edilgen fiil yapıları kullanılmıştır. Haberde kullanılan fotoğrafta Fethullah Gülen ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın fotoğrafları verilmiştir. Haberde foto altı yazısı kullanılmamıştır.

06 Haziran 2010 sayfa:9

ÜST BAŞLIK: “ İSRAİL’LE GİRİLEN KAVGADA AKP, FETHULLAH GÜLEN ŞOKU YAŞIYOR”

ANA BAŞLIK: “ GÜLEN AKP’Yİ SARSTI”

ARA BAŞLIK: “ FETHULLAH GÜLEN’İN İSRAİL’E DESTEK VERMESİ AKP’DE BOMBA ETKİSİ YARATTI. PARTİLİLER “GÜLEN NEDEN BÖYLE YAPTI ANLAYAMADIK, ÇOK GARİP” YORUMUNU YAPTI”

Gazete haberi ana başlıktan “Gülen AKP’yi sarstı” ifadesiyle vermiştir ara başlıkta ise “Fethullah Gülen’in İsrail’e destek vermesi AKP’de bomba etkisi yarattı” anlatısına yer verilmiştir. Haber kaynağı olarak AKP yetkilileri gösterilmiştir. Haberde yorum bulunmaktadır. Haber nötr bir şekilde verilmiştir. Haber dili açıktır.

“Gülen AKP’yi sarstı” cümlesiyle Gülen’in İsrail yanlısı açıklamalarının İsrail karşıtı açıklamalar yapan Hükümet yetkililerini zoru soktuğu aktarılmıştır. Açıklamanın etkisini vurgulamak için gazete “Bomba etkisi yarattı” ifadesini kullanmıştır. Yine Hükümet yetkililerinin düştüğü ikilemi anlatmak için gazete “ Fethullah Gülen’in İsrail’in rızası alınmadan Gazze’ye yardım götürülmeye çalışılmasını eleştirmesi, AKP’de büyük şaşkınlık yarattı” cümlesini kullanmıştır. “Tüm dünyada bir kamuoyu oluşmuşken böyle bir açıklama yapılması çok tuhaf” şeklindeki AKP yetkilisinin açıklamasını veren gazete partinin içine düştüğü durumu okuyucularına aktarmıştır. “ Gülen’in ABD’deki Yahudi lobisinin desteğini alabilmek için böyle bir tavır sergilemiş olabileceği de söyleniyor” ifadesiyle AKP’nin Gülen’in söylemini yorumlamak için yapmış oldukları açıklamaları haber metnine taşınmıştır. Haberde fotoğraf kullanılmış olup foto altyazısı kullanılmamıştır. Haberde kullanılan fiil yapıları etken ve edilgen yapıda kullanılmıştır.

06 Haziran 2010 sayfa: 6

ÜST BAŞLIK: “ İSRAİL DIŞIŞLERİ BAKANI LİEBERMAN’DAN TÜRKİYE’YE ŞOK SÖZLER...”

ANA BAŞLIK: “ TÜRKİYE İRAN OLUYOR”

ARA BAŞLIK: “ LİBERMAN, TÜRKİYE’NİN İRAN OLMA YOLUNDA GİTTİĞİNİ SÖYLERKEN İNGİLİZ GAZETESİ DAİLY TELEGRAPH İSE TÜRKİYE’NİN İSLAMİ RADİKALİZME KAYDIĞINI SAVUNDU...”

Sözcü gazetesi ana başlıkta “Türkiye İran oluyor” ifadesini kullanmıştır ara başlıkta ise “Lieberman, Türkiye’nin İran olma yolunda gittiğini söylerken...” anlatısına yer vermiştir. Haber kaynağı olarak açıklamalar gösterilmiştir. Haberde yorum bulunmaktadır. Haber nötr bir şekilde sunulmuştur. Haber dili net ve açıktır.

“Lieberman’dan Türkiye’ye şok sözler” ifadesiyle Mavi Marmara olayıyla ilgili olarak Türkiye’ye yönlendirdiği eleştirilere dikkat çekilmiştir. “Lieberman’ın sözleri büyük tartışma yaratacak” cümlesiyle dikkat çekilen eleştirilerin oluşturacağı durumun öngörüsü yapılmıştır. Lieberman’ın açıklamasının iki ülke arasındaki ilişkileri etkileyeceği “ Türkiye ile ilişkileri baltalayacak” ifadesiyle vurgulanmıştır. İngiliz Daily Telegraph’ın açıklamasına yer veren

Sözcü gazetesi, Türkiye'nin radikalizme kaydığını savunduğunu belirten gazetenin “Türkiye'nin yardım filosu olayındaki rolü Batı'daki herkesi kaygılandırmalı” açıklamasını okuyucularına aktarmıştır.

07 Haziran 2010 sayfa:9

ANA BAŞLIK: “ KÜSTAHLIĞINI SÜRDÜRÜYOR”

ARA BAŞLIK: “ DÜNYA KANLI SALDIRI İÇİN İSRAİL'DEN ÖZÜR BEKLERKEN O, GEMİLERİ KENDİ SULARINA SOKMAYAN RUMLARA “ KIBRIS'TAKİ TÜRK İŞGALİNE HAYIR” İSİMLİ GEMİ GÖNDEREREK TEŞEKKÜR EDECEK...”

Sözcü gazetesi haberi “Küstahlığını sürdürüyor” ana başlığıyla verilmiştir. Haber kaynağı belirtilmemiştir. Haber yorum içermektedir. Haber İsrail karşıtlığı bir taraflılıkla inşa edilmiştir. Haber dili nettir.

“Küstahlığını sürdürüyor” ifadesiyle gazete İsrail'in Kıbrıs'a göndereceği gemi üzerinden İsrail'i eleştirmektedir. “küstahlık” ifadesi gazetenin tavrının geldiği noktayı göstermektedir. “İsrail ile Türkiye arasındaki gerginlik yavru vatan Kıbrıs'a sıçrayacak” cümlesiyle gazete olayın büyüyeceğine vurgu yapmıştır. “Kanlı saldırıyla tüm dünyanın tepkisini üzerine çeken İsrail, yeni planlar peşinde” ifadesiyle İsrail'in göndermek istediği gemiye olan tavrını okuyucusuna aktarmıştır. Haber dili etken ve edilgen fiil yapısıyla kurgulanmıştır.

08 Haziran 2010 sayfa:1

ÜST BAŞLIK: “ TÜRKLER FİLİSTİN İÇİN ÖLÜYOR, ARAP'IN UMRUNDA DEĞİL”

ANA BAŞLIK: “ ARAP YATTA SEFADA TÜRKLER MEZARDA”

Sözcü gazetesi ilgili haberi ana başlığında “Arap yatta sefada Türkler mezarda” ifadesiyle vermiştir. Haberde yorum bulunmaktadır. Haber kaynağı belirtilmemiştir. Haber Arap karşıtlığı bir taraflılıkla inşa edilmiştir. Haber dili açıktır.

“Türkler Filistin için ölüyor, Arap'ın umrunda değil” ifadesiyle “Mavi Marmara” olayı sonrasında Arap zenginlerinin tutumlarını eleştiren gazete “Arap yatta sefada Türkler

mezarda” ana başlığıyla söylemini pekiştirmiştir. “Yıllardır Filistin’e sırtlarını dönüp şatafatlı hayatlar süren Araplar, son krizde de şaşırmadı” cümlesiyle Arap zenginlerinin Mavi Marmara olayı karşısındaki tavırlarını eleştirmiştir. “İstiflerini bile bozmadılar” ifadesiyle eleştirisini vurgulayan gazete “Çok üzüldük” şeklindeki açıklamalarını ise “Timsah gözyaşı” olarak değerlendirmiştir. Timsah gözyaşı” deyimini sahte bir üzüntüyü ifade etmek için kullanılmaktadır gazete bu ifadeyle Arapların kendi yayın politikasına uygun olarak iki yüzlülük yaptığını vurgulamıştır. Eleştirilerini belgeleyen gazete iki zengin Arap’ın yatlarının Marmaris’e uğradığının fotoğraflarını kullanarak haber metnini desteklemiştir. Haberde etken fiil yapısı kullanılmıştır.

08 Haziran 2010 sayfa:9

ÜST BAŞLIK: “ İSRAİL’İN MAVİ MARMARA GEMİSİ’NE YAPTIĞI KANLI BASKININ DETAYLARI ORTAYA ÇIKIYOR”

ANA BAŞLIK: “ 9 KİŞİ ÖLMEDEN HEMEN ÖNCE”

ARA BAŞLIK: “ REUTERS’İN DÜN SERVİS ETTİĞİ FOTOĞRAFLARDA, İSRAİL ASKERLERİNİN 9 TÜRK’Ü ÖLDÜRDÜĞÜ SALDIRININ HEMEN ÖNCESİ VE İSRAİL ASKERLERİNİN AKTİVİSTLERDEN YEDİĞİ DAYAĞIN AYRINTILARI GÖRÜLÜYOR...”

“9 kişi ölmeden hemen önce” ana başlığıyla haberi veren Sözcü gazetesi ara başlıkta “Reuters’in dün servis ettiği fotoğraflarda İsrail askerlerinin 9 Türk’ü öldürdüğü saldırının hemen öncesi görülüyor...” şeklinde bir anlatıya yer vermiştir. Haberde yorum bulunmaktadır. Haber kaynağı belirtilmiştir. Haber nötr bir anlatıyla servis edilmiştir. Haber dili nettir.

Foto altı yazısında “İsrail’in ünlü timi alay konusu oldu” ifadesini kullanan gazete “Yaşları bir hayli geçkin olan Türk aktivistlerin, dünyaca ünlü İsrail komandolarına karşı ilk başta elde ettiği üstünlük, İsrail basınında bile alay konusu oldu” şeklinde bir anlatıya yer vermiştir. “feci şekilde dövdüler ama” başlığıyla sunulan bir diğer foto altı yazısında “İsrail askerlerine karşı ilk başta üstünlük sağlayan Türkler, bazı askerleri önce dövdü sonra tedavi etti” ifadeleri kullanılmıştır. “Kafalarına soda şişesi attılar” başlığıyla servis edilen bir diğer

foto altı yazısında “İsrailli komandolar gemiye gaz ve sis bombası atarak çıkarken, Türkler ellerindeki soda şişesini fırlattı” anlatısına yer verilmiştir. Bir diğer foto altı yazısının başlığı ise “Elde sopa beklediler” ifadeleri olmuştur, devamında şu anlatıya yer verilmiştir “İsrailli komandoların gemiye çıkmasından önce Türk aktivistler, ellerine geçirdikleri demir sopalarla beklemeye başladı. Tepeden tırnağa silahlı askerlere karşı, yardım gönüllülerinin ellerinde sadece sopalar vardı. Buna rağmen birkaç tane askeri etkisiz hale getirmeyi başardılar”. Haberin kurgusu fotoğraf üstüne bina edilmiştir. İlgili foto altı yazılarında edilgen cümleler kullanılmıştır. Gazete, “Feci şekilde dövdüler” “İsrail basınında bile alay konusu oldu” “Buna rağmen birkaç tane askeri etkisiz hale getirmeyi başardılar” gibi anlatılarda İsrail karşıtı bir söylemi okuyucusuna aktarmıştır.

4.4.Mavi Marmara Olayı ve Türkiye İsrail Antlaşması

Türkiye ile İsrail arasında Mavi Marmara olayı sonrası kopan ilişkiler 28 Haziran 2016 tarihinde yapılan antlaşma ile tekrar düzeltilmiştir. Antlaşma sonucunda “Mavi Marmara” gemisinin de dünya kamuoyunun dikkatini çekmeye çalıştığı Gazze Ablukasının kaldırılması veya genişletilmesi konusu da karara bağlanmıştır. Antlaşma haberlerini Sabah, Sözcü ve Vakit gazetelerinin birinci sayfalarında okuyucusuna nasıl servis ettiği analiz edilecektir.

Sabah Gazetesi

28.06.2016

ANA BAŞLIK: “ AMBARGO KALKTI GAZZE NEFES ALACAK”

ARA BAŞLIK: “ BAŞBAKAN YILDIRIM: 1- NETANYAHU, ERDOĞAN’DAN ÖZÜR DİLEDİ. 2- İSRAİL, MAVİ MARMARA KURBANLARININ AİLELERİNE 20 MİLYON DOLAR TAZMİNAT ÖDEYECEK 3- FİLİSTİN’E AMBARGO TÜRKİYE’NİN ÖNCÜLÜĞÜNDE BÜYÜK ÖLÇÜDE KALKMIŞ OLACAK

Sabah gazetesi antlaşmanın yapıldığı haberi okuyucularına sunarken Başbakan Binali Yıldırım’ın “ Ambargo kalktı Gazze nefes alacak” ana başlığıyla vermiştir. Haberi hükümet

yetkilisinin açıklamalarıyla okuyucusuna sunan gazete antlaşmayı kazanılmış bir zafer havasında işlemiştir.

Sözcü Gazetesi

28.06.2016

ANA BAŞLIK: “İSRAİL’İN DAYATTIĞI ŞARTLARI KABUL ETTİ”

ARA BAŞLIK: “ ERDOĞAN, “ONE MİNUTE” İLE BAŞLAYAN, MAVİ MARMARA BASKINIYLA TIRMANAN KRİZDE İSRAİL İÇİN AĞIR KONUŞMUŞTU. ONLARI HEMEN UNUTTU...

Sözcü gazetesi antlaşma haberini “ İsrail’in dayattığı şartları kabul etti” ana başlığıyla okuyucusuna sunmuştur. Gazete ara başlıkta ise “ Erdoğan, “One Minute” ile başlayan, Mavi Marmara baskınıyla tırmanan krizde İsrail için ağır konuşmuştur. Onları hemen unuttu” şeklinde bir anlatıya yer vermiştir. Gazete haber metninde kullandığı “Şartları kabul etti” cümlesiyle Hükümet karşıtı yayın politikasına uygun bir söyleme yer vermiştir.

Yeni Akit Gazetesi

28.06.2016

ANA BAŞLIK: “ GAZZE NEFES ALACAK”

ARA BAŞLIK: “ BAŞBAKAN BİNALİ YILDIRIM ve İSRAİL BAŞBAKANI NETANYAHU, TÜRKİYE-İSRAİL ANLAŞMASINI AYNI ANDA BASIN TOPLANTISI DÜZENLEYEREK DÜNYAYA DUYURDU. İKİ ÜLKE ARASINDA VARILAN ANLAŞMA İLE GAZZE’YE UYGULANAN AMBARGO DELİNİMİŞ OLURKEN, TÜRKİYE’NİN YARDIM ELİYLE FİLİSTİN NEFES ALACAK”

Yeni Akit gazetesi antlaşma haberinin metninde “ambargonun kaldırılmasına dikkat çekmek için Gazze’ye yola çıkan Mavi Marmara gemisine İsrail’in yaptığı saldırı sonrası kopan ipler, İsrail’in Türkiye’nin şartlarını yerine getirmesiyle yeni bir boyut kazandı” ifadelerine yer vermiştir. Gazete okuyucularına aktardığı bu ifade ve başlıklarla antlaşmanın Türkiye’nin “Mavi Marmara” olayında İsrail’e karşı bir zafer kazandığı vurgulanmıştır.

3 gazetenin Türkiye ile İsrail arasındaki antlaşmayı haberleştiren Sabah ve Yeni Akit (eski ismiyle Anadolu'da Vakit) gazeteleri Türkiye'nin 6 yıllık süreçten istediklerini alarak çıktığını vurgulayan bir söyleme yer vermiştir. Sözcü gazetesi ise İsrail tarafının bu antlaşmayla kazanan taraf olduğunu belirtip Hükümet karşıtı bir söyleme yer vermiştir.

“Mavi Marmara” olayının yaşanmasından sonraki süreçte yaşanan pek çok gelişmeden en önemlileri arasında “izin alma” konusu ve 6 sene sonra yapılan anlaşma bulunmaktadır. Yapılan antlaşmadan sonra “Mavi Marmara” gemisinin zamanın Hükümetinden “izin” alıp almadığı konusu gündeme gelmiştir.

Sabah gazetesinin “İzin” konusunda haber yapmıştır. 21 Haziran 2010 tarihli nüshasında dönemin Başbakan Başdanışmanı İbrahim Kalın'ın açıklamasını 17. Sayfasında “Gitmeyin Dedik” başlığıyla vermiştir. Haberin alt başlığında “İbrahim Kalın “Gazze Filosu” aktivistlerini vazgeçirmeye çalıştıklarını belirterek, “Koşullar, zorluklar ve tehlikeleri göz önünde tutarak onlara “Gitmeyin” tavsiyesinde bulunduk” diye konuştu” şeklinde bir anlatıya yer vermiştir.

Sözcü gazetesi izin konusunu 01 Haziran 2010 tarihli olayın ertesi günü manşetten “Alçak İsrail'in tutumunu bilen hükümet, İHH gemisine “gitmeyin” demedi üst başlığı ve “Bile bile ölüme gönderdiler” ana başlığıyla servis etmiştir.

Türkiye'nin İsrail ile yapmış olduğu antlaşmanın ardından Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın “Mavi Marmara” olayı ile ilgili olarak İHH yetkililerine yapmış olduğu açıklamayı Sözcü gazetesi 1 Temmuz 2016 tarihli sayısının birinci sayfasında “Mavi Marmaracılar'dan Erdoğan'a tepki: Biraz yavaş dön başımız döndü!” şeklinde servis etmiştir. Aynı şekilde Sözcü gazetesi 2, 3 ve 4 Temmuz 2016 tarihli sayılarının ilk sayfalarında ilgili habere yer vermiştir. Gazete 3 Temmuz 2016 tarihli sayısının ilk sayfasında “ Bana mı sordun!” ana başlığını kullanmış ara başlıkta ise “ Saray, İsrail'le yapılan anlaşma yüzünden kendisini eleştiren Mavi Marmaracılar “Gemiye gönderirken bana mı sordunuz” diyerek fırça atmıştı” şeklinde bir anlatıya yer vermiştir.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın antlaşma sonrası yapmış olduğu açıklamaları yayın politikası gereği Sözcü gazetesi eleştirel bir söylem ile haberleştirmiştir. İlgili açıklamayı Yeni Akit ve Sabah gazeteleri birinci sayfalarından görmemişlerdir. Sözcü gazetesi

Hükümetin filoyu göz göre göre gönderdiğini savunurken Sabah gazetesi olaydan 20 gün sonra yaptığı haberde Hükümetin tavsiyesinin “gitmeyin” olduğunu belirtmiştir.

SONUÇ

“Mavi Marmara” Olayının Türk Basınına Yansımaları” adlı çalışmanın amacı gazetelerin haber söylemlerindeki ideolojik etkileri incelemektir. Çalışmaya konu edinilen “Mavi Marmara” olayı, Türkiye’de süreli günlük yayın yapmakta olan Sözcü, Anadolu’da Vakit ve Sabah gazetelerinin haberleri analiz edilerek incelenmiştir. Söz konusu olayın gerçekleştiği günden itibaren 10 (on) günlük süreci ele alan çalışmada olayın ilk günlerinde haber yoğunluğunun fazla olduğunu gözlemlenmiştir. Bu sebepten ötürü gazetelerin olayı verdikleri 01 Haziran 2010 tarihli nüshalarının haberleri çalışmada daha fazla yer almıştır.

İncelenen gazeteler içerisinde 10 günlük süreçte “Mavi Marmara” olayını en fazla haberleştiren gazete Anadolu’da Vakit gazetesi olmuştur. Gazete, her gün birinci sayfadan olayı okuyucularına servis etmiştir. Gazete “Mavi Marmara” olayını en ince ayrıntısına kadar haberleştirmeye çalışmıştır. Gazete çalışanlarının, muhabirlerinin ve yazarlarının “Mavi Marmara” gemisinde bizzat bulunması gazetenin olaya ilgisini göstermektedir. Gazetenin konuya olan bu ilgisi, çalışmaya da yansımıştır.

Anadoluda Vakit gazetesi yayın politikası olarak muhafazakâr bir çizgide yayın yapmaktadır. Dini söylemler, çalışmada incelenen haberlerde gazete tarafından sıklıkla kullanılmıştır. Bunun yanında gazete “Mavi Marmara” olayını haberleştirirken hükümet yanlısı ve İsrail karşıtı bir dil kullanmayı tercih etmiştir. Gemilerin gitmesini eleştiren Fethullah Gülen’in açıklamalarını haberleştirirken gazetenin nötr bir tutum takındığı gözlemlenmiş ve bu açıklama sonucunda Hükümet içi yaşanmış olabilecek herhangi bir tartışma gazete tarafından servis edilmemiştir. Gazete, ilgili açıklamanın Zaman gazetesi yazarı tarafından yapılan yorumunu okuyucusuna servis ederek nötr bir söylem kullanmıştır.

Anadolu’da Vakit gazetesi, TBMM’nin yayınladığı bildirgeyi ve Asya’da İşbirliği ve Güven Artırıcı Önlemler Konferansı’nda yayınlanan bildirgeyi haberleştirirken, Hükümet’in İsrail’e karşı kazandığı bir zafer havası şeklinde bir söylem kullanmayı tercih etmiştir. Gazete ilgili olayı haberleştirirken hem etken hem edilgen bir dil kullanmıştır. Etken dil gazetenin haber kaynağını konuşturmadan doğrudan kendisinin inşa edip kurguladığı haberde kullanılan fiil ve ifade kalıplarıdır. Edilgen dil/yapı ise gazetenin haber kaynağını konuşturarak kurduğu haber cümlelerinin yapısıdır. Söylem analizi yaparken, mikro yapıların incelenmesi sırasında

dikkat edilen etkenlik-edilgenlik, söz konusu metnin kurgulanmasının analizinde dikkat edilen bir unsurdur.

Sözcü gazetesi, “Mavi Marmara” olayına, genelde yayın politikasına uygun olan haberlere değinerek yer vermiştir. Bununla birlikte gazete, “Mavi Marmara” olayını 10 günlük süre içerisinde 6 kez manşetten, 2 kez de sürmanşetten vermiştir. Sözcü gazetesi, haberlerinde İsrail karşıtı bir söylem kullanmıştır. Gazete, zaman zaman Hükümet karşıtı söylem kullandığı haberleri de okuyucusuna servis etmiştir. Yayın politikası olarak Cumhuriyetçi bir yapıya sahip olan Sözcü gazetesi, sloganında belirttiği gibi “Cumhuriyetin Gözcüsü” olma misyonunu bu haberlere de yansıtmıştır.

Sözcü gazetesi ulusal bir konuda ulusal söylemini İsrail’e karşı kullanmaktan çekinmediği gibi aynı şekilde ulusal söylemini inşa ettiği haberlerinde de iktidar partisi karşıtlığını sergilemiştir. Gazetenin, ulusal bir konu olan “Mavi Marmara” olayında, Hükümet’in yapmış olduğu İsrail karşıtı açıklamaları kullanmıştır. Anadolu’da Vakit gazetesinin Hükümet yanlısı bir söylemle vermiş olduğu haberleri, Sözcü gazetesi Hükümet karşıtı bir söylemle kurgulamıştır; örneğin, Fethullah Gülen’in açıklaması ve yayınlanan bildireler. Gazete, ilk gün vermiş olduğu haberde Hükümeti, filoya müdahalenin olacağını bildiği halde göndermekle eleştirmiştir. Gazete, aynı şekilde Hükümet karşıtı söylemini manşetten Başbakan Erdoğan’ı eleştirerek de kullanmıştır.

Sözcü gazetesi haberlerinde genelde etken yapılı fiil ve ifade kalıpları kullanmakla birlikte, edilgen fiil yapısıyla kurgulanmış haberlere de yer vermiştir.

Sabah gazetesi yayın politikası olarak merkez-sağ bir çizgidedir. Gazete, Turkuvaz Medya Grubuna geçtikten sonra muhafazakâr söyleme de yer vermeye başlamıştır. “Mavi Marmara” olayını 10 günlük süreçte Anadolu’da Vakit gazetesi gibi haberlerinde yoğunlukla işleyen gazete, 10 gün boyunca konuyla ilgili haberleri 2 kez ilk sayfa manşetinden 2 kez de sürmanşetten vermiştir.

“Mavi Marmara” haberlerinde Sabah gazetesi İsrail karşıtı bir söyleme yer vermiştir. Gazete, haberlerinde Hükümet karşıtı bir söyleme yer vermemektedir. Gazete, haberlerde genelde edilgen yapılı fiil ve ifade kalıpları kullanmıştır. Etken yapılı fiil ve ifade kalıplarına fazla yer verilmemiştir. Gazete, “Mavi Marmara” haberini verdiği ilk günkü sayısında ilgili

haberlerin bulunduğu sayfaların üst tarafında “İsrail Vahşeti” mizanpajını kullanarak İsrail karşıtı söylemini pekiştirmiştir.

01 Haziran 2010 tarihinde gerçekleşen “Mavi Marmara” olayı ile başlayan süreci haberleştiren gazeteler, 6 sene sonra Türkiye ile İsrail arasında yapılan antlaşma haberlerinde de söylemlerini değiştirmemişlerdir. Sözcü gazetesi antlaşmayı Hükümetin yenilgisi olarak sunarken, Yeni Akit (eski ismiyle Anadolu’da Vakit) ve Sabah gazeteleri olayı Hükümetin zaferi olarak haberleştirmiştir.

“Mavi Marmara” olayını haberleştiren her üç gazetenin, haberleri inşa ettikleri söylemlerinin, gazetelerin genel yayın politikalarına uygun düştüğü görülmektedir. Çalışmanın temel varsayımı olan gazetelerin ideolojilerden bağımsız olamayacağı hipotezi, çalışmaya konu edinilen ve incelenilen haber söylemlerinin tamamında teyit edilmiştir. Gazeteler, yayın politikalarını besleyen ve oluşturan ideolojilere uygun haberler üretmişlerdir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- ANADOL Cemal (2004) “İsrail ve Siyonizm Kıskaçında Türkiye”, Bilge Karınca, İstanbul
- ARAS Bülent (1997) “Filistin-İsrail Barış Süreci ve Türkiye”, Bağlam Yayıncılık, İstanbul
- ASLAN Kemal (2004) “Haber Nasıl Okunur”, Anahtar Kitaplar Yayınevi, İstanbul
- BESALEL Yusuf (2003) “Yahudi Tarihi” Gözlem Basın ve Yayın, İSTANBUL
- BORAN, Yıldırım (2006) “Geçmişten Günümüze Direniş Hareketi El-Fetih ve Hamas”, Mephisto Kitabevi, İstanbul
- CHOMSKY N, PAPPE I (2011) “Yaşamla Ölüm Arasında Gazze”, Bgst Yayınları, İstanbul
- ÇEBİ, M.Sadullah (2003) “Medya Etki Araştırmaları” Alternatif Yayınları, Ankara
- ÇELEBİ Ahmet (1978) “Yahudilik”, Kalem Yayınevi, İstanbul
- DEVİRAN Yusuf (2010) “Haber,Söylem, İdeoloji”, Başlık Yayın Grubu, İstanbul
- DURANT WİLL, LAMBELİN ROGER, (1992) “Yahudi tarihi ve Siyonist Liderlerin Protokolleri”, İnkılap yayınları, İstanbul
- DURSUN Çiler (2001) “Tv Haberlerinde İdeoloji”, İmge Kitabevi, Ankara.
- EAGLETON Terry (1996) “İdeoloji”, Ayrıntı Yayınları, İstanbul
- ERDOĞAN İrfan, ALEMDAR Korkmaz (2002) “Öteki Kuram”, Erk Yayıncılık, Ankara
- ERGİL Doğu (1983) “İdeoloji ve Milliyetçilik”, Turhan Kitabevi, Ankara
- GARAUDY Roger (2000) “Siyonizm Dosyası”, Pınar Yayınları, İstanbul
- GEUSS, Raymond(2002) “Eleştirel Teori Habermas ve Frankfurt Okulu”, Ayrıntı Yayınları, İstanbul
- GİRGİN, Atilla (2003) “ Yazılı Basında Haber ve Habercilik Etik’i”, İnkılap Yayınevi, İstanbul
- GOITEIN Şlomo Dov (2011) “ Yahudiler ve Araplar, Çağlar Boyu İlişkileri”, İz Yayıncılık, İstanbul

- GÜZ, Nurettin (2005) “*Haberde Yönlendirme ve Kamuoyu Araştırmaları*”, Nobel Yayınları, Ankara.
- HABERMAS Jürgen (2003) “*Kamusallığın Yapısal Dönüşümü*”, Çev: Tanıl Bora-Mithat Sancar, İletişim Yayınları, İstanbul
- HARMS,G.F-TODD M. (2008) “*Palestine-Israel Conflict : A Basic Introduction (2nd Edition)*” Pluto Press , Londra
- IŞIK, Metin (2002), *Kitle İletişim Teorilerine Giriş*, Eğitim Kitapevi Yayınları. Konya.
- İNAL Ayşe (1996) “*Haberi Okumak*”, Temuçin Yayınları, İstanbul
- JAY Martin (2001) “*Adorno*”, Der Yayınları, Çev: Ünsal Oskay.
- KALENDER, Ahmet (2005) “*Siyasal İletişim Seçmenler ve İkna Stratejileri*”, Çizgi Kitabevi, Konya.
- KEJANLIOĞLU Beybin (2005) “*Frankfurt Okulunun eleştirel bir uğrağı: İletişim ve Medya*”, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara
- KÖSE Hüseyin (2004) “*Bourdieu Medyaya Karşı*”, Papirüs Yayınevi, İstanbul
- KLAPPER,T, Joseph (1955) “*The Comparative Effects of the Various Media*” der. Wilbur Schramm, *The Process and Effects of Mass Communication*, Urbana Çev. Sadullah,M, Çebi.
- LAZARSELD, P. F (1948). “*Communication research and the social psychologist*”. In W. Dennis (Ed.), *Current trends in social psychology*.University of Pittsburgh Press,Pittsburgh.
- LEWİS Bernard (2003) “*Ortadoğu*”, Arkadaş Yayınevi, Ankara
- Mc ALLİSTER, (1914)“*The Philistines: Their History and Civilization*”,London
- Mc LELLAN David (1999) “*İdeoloji*”, çev: Ercüment Özkaya, Ankara, Doruk Yayımcılık.
- Mc QUAİL, Denis (1981) “*The Influence of Effects of Mass Media*”, The Free Press, New York.
- Mc QUAİL Denis- WİNDAHL Sven (1993) “*İletişim Modelleri*”, İmaj Yayınları, Ankara,Çev:Mehmet KÜÇÜKKURT
- Mc QUAİL, D, WİNDAHL,S (2010) *İletişim Modelleri*, (Çev. Konca Yumlu) İmge Kitabevi, Ankara.
- MEMİŞ, Ekrem (1996) “*Filistinlilerin Kökeni ve Tarihi*”, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara
- MEMİŞ Ekrem, (2006) “*İsrail Nereye Koşuyor*”, Ekin, Bursa

- OSKAY, Ünsal(2007) *İletişimin ABC'si*, İstanbul, Der Yayınları,İstanbul.
- ÖKE Mim Kemal (2002) “*Filistin Sorunu*”, Ufuk Kitapları, İstanbul
- ÖZERKAN Şengül A. (2001) “*Medya,Dil ve İletişim*”, Martı Yayınevi,İstanbul.
- RENNAP, I (1991) “*Anti Semitizm ve Yahudi Sorunu*”, İnter Yayınları, İstanbul
- RİGEL, Nurdoğan (2000) “*İleti Tasarımında Haber*”, Der Yayınları, İstanbul
- SAİD Edward (2005) “*Oslo'dan Irak'a ve Yol Haritası*”, Agora, İstanbul
- SCHLAPP, Hermann (2000) “*Gazeteciliğe Giriş*”, Ofset Fotomat, Ankara, çev: Işık Aygün
- SCHWOBEL Jean (1982) “*Basın,İktidar,Para*”, çev: Cavit Yamaç, Ankara Gazeteciler Cemiyeti,
- SHAHAK Israel (2004) “*Yahudi Tarihi Yahudi Dini*”, Anka Yayınları, İstanbul
- SMİTH Philip (2005) “*Kültürel Çalışmalar*”, Babil Yayınları, İstanbul
- STEVENSON Nick (2008) “*Medya kültürleri Sosyal Teori ve Kitle İletişimi*”, Ütopya Yayınevi, Ankara. Çev:Göze Orhon- Barış Engin Aksoy
- TEKİNALP Şermin ve UZUN Ruhdan (2006) “*İletişim Araştırma ve Kuramları*”, Beta yayınları, İstanbul.
- TERKAN, Banu (2005) “*Gündem Belirleme*”, Tablet Kitapevi, Konya.
- TOKGÖZ, Oya (1994) “*Temel Gazetecilik*”, İmge Kitabevi, Ankara
- TÜRKOĞLU Nurçay (2009) “*İletişim Bilimlerinden Kültürel Çalışmalara Toplumsal İletişim Tanımlar, Kavramlar, Tartışmalar*”, Urban Kitap, İstanbul
- TÜRKOL Berkay Sadi (2010) “*Ölüm Bataklığı Ortadoğu*”, Kariyer Yayıncılık, İstanbul
- ÜŞÜR, Serpil Sancar (1997) “*İdeolojinin Serüveni*”, Yanlış Bilinç ve Hegemonyadan Söyleme”, İmge Kitabevi, Ankara
- WALZ Humphery (1982) “*Siyonizm ve Irkçılık*”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler
- YAYLAGÜL,Levent (2006) *Kitle İletişim Kuramları*, Dipnot Yayınları,Ankara.
- YÜKSEL, Erkan (2001) “*Medyanın Gündem Belirleme Gücü*”, Çizgi Kitabevi, Konya
- YÜKSEL Erkan, GÜRCAN Halil İbrahim (2005) “*Haber Toplama ve Yazma Teknikleri*”, Tablet Kitabevi, Konya,

MAKALELER

- ADORNO Theodor W. (2005) *Kitle İletişim Kuramları*, “Kültür Endüstrisini Yeniden Düşünmek”, , Derleyen:Erol Mutlu, Ütopya Yayınevi, Ankara sy:240-250
- ATABEK Nejdet, UZTUĞ Ferruh (1998) *Haberlerde Çerçeveleme ve Öne Çıkarma*, Kurgu Dergisi, sayı:15, sy: 96-105
- AYHAN Veysel (2009) *HAMAS: Filistin Direnişinde Politik İslam*, Ortadoğu Etütleri, Temmuz, Cilt 1, Sayı 1, ss. 99-134
- BEYYUMİ Mustafa (2011) “Mavi Marmara’da Gece Yarısı”, Avangard Yayınları, İstanbul, sy:9-26
- CANPOLAT Nesrin (2003) *Kadife Karanlık*, “Foucault”, Su Yayınevi,İstanbul,sy:75-130.
- ÇELİK, Hilal, EKŞİ, Halil (2008), *Söylem Analizi*, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi, sy 27, cilt I, sf 99-107, İstanbul
- ÇOBAN Barış (2003) *Medya, İktidar, İdeoloji*, “Söylem İdeoloji ve Eylem”, Su Yayınları, İstanbul, sy: 245-284
- FAIRCLOUGH Norman, GRAHAM Phil (2003) *Söylem ve İdeoloji*,“Eleştirel Söylm Çözümleyicisi Olarak Marx:Eleştirel Yöntemin Yaratılışı ve Küresel Sermayenin Eleştirisi İle Bağlantısı” sy: 185-244,Su Yayınları, İstanbul
- FEJES, Fred (1994) *Medya,İktidar,İdeoloji*, “Eleştirel İletişim Araştırması ve Medya Etkileri”, Ark Yayıncılık. Ankara. Çev: Mehmet Küçük. Sy:251-270
- HALL Stuart (1994) *Medya ,İktidar ve İdeoloji*, “Kültür,Medya ve İdeolojik Etki”, Ark Yayınevi, Ankara.sy:169-195
- HİCAB Nadya (2011) *Mavi Marmara’da Gece Yarısı*, “Gazze Kuşatmasını Delmek”, , sy:150-156, Avangard, İstanbul
- ILGIN, Leyla (2003), *Söylem ve İdeoloji*, “Söylem ve İdeoloji”, Su Yayınları, İstanbul, sy:285-298
- KILIÇ,Seyfi (2011) *Tekel Eylemi Haberlerinde Çerçeveleme: Türk Yazılı Basını Örneği* İletişim Kuram Araştırma Dergisi, Bahar 2011 S. 32
- MİLLS, Sara (2003), *Söylem ve İdeoloji*, “Söylem ve İdeoloji”, Su Yayınları, İstanbul, sy: 113-130 çev: Zeynep Özarslan
- NEUMAN, W. R, GUGGENHEIM, L (2011) *The Evolution of Media Effects Theory: A Six-Stage Model of Cumulative Research*. Communication Theory, Volume 2.
- ÖKER Zuhul (2005) *Kadife Karanlık*, “Baudrillard”, Su Yayınevi, İstanbul, sy:193-256

PAN Zhongdang, KOSICKI Gerald M (1993) *Framing Analysis: An Approach to News Discourse*, Political Communication, sayı: 10, sy: 55-75

SCHEUFELE Dietram (1999) *Framing as a Theory of Media Effects*, Journal of Communication, Kış, Sayı: 49

SCHEUFELE Dietram A. ve TEWKSBURY David (2007) *Framing, Agenda Setting and Priming: The Evolution of Three Media Effects Models*, Journal of Communication, sayı:57, sy: 9-20

SOLAK, Ömer (2011), *Küçük Ağa Romanın Eleştirel Söylem Analizi*, Akademik Bakış Dergisi, Kırgızistan.

SURANİ R. (2011) *Mavi Marmara'da Gece Yarısı*, "1000 Gün", sy: 160-168, Avangard Yayınları, İstanbul

VAN DİJK Teun (1994) *Medya, İktidar, İdeoloji*, "Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları" Ark Yayınevi, Ankara, çev: Mehmet Küçük sy: 271-312

VAN DİJK Teun (2003) *Söylem ve İdeoloji*, "Söylem ve İdeoloji", Su Yayınları, İstanbul, sy: 13-109,

TEZLER

YÜKSEL, Erkan (1999) "*Türkiye'de Ekonomi Basını Gündemi ve Siyasal Gündem İlişkisi*" Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

GAZETELER

Sabah

Sözcü

Anadoluda Vakit (Yeni Akit)